

Европейски съюз

ПРОЕКТ BG0713EFP-511-220411

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на

Оперативна програма за развитие на сектор „Рибарство”,

съфинансирана от Европейския фонд по рибарство на Европейския съюз

Инвестиране в устойчиво рибарство

Предварителна оценка

за прилагане на финансов инструмент по

ИМДР

2014-2020 г.

изготвена от

от „Европул Кънсалтинг” ООД

адрес/седалище и адрес на управление/: гр. София
1330, р-н Красна поляна, ж.к. Разсадника-Коньовица,
бл. 11, вх. 4, ап. 72

Европейски съюз

ПРОЕКТ BG0713EFF-511-220411

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на

Оперативна програма за развитие на сектор „Рибарство”,

съфинансирана от Европейския фонд по рибарство на Европейския съюз

Инвестиране в устойчиво рибарство

Въведение

1. Финансови инструменти: Преглед

1.1 Обосновка на използването на финансови инструменти за повишаване на конкурентоспособността на малките и средни предприятия

1.2 Обосновка за финансовите инструменти, насочени към малките и средни предприятия

1.3 Какви са наличните варианти за Управляващите органи

2. Предварителна оценка: предварителни съображения

2.1 Обхват и стойност на предварителната оценка за финансовите инструменти

2.2 Предварителни съображения

3. Анализ на пазарните неуспехи, неоптимални инвестиционни ситуации и инвестиционни нужди

3.1 Установяване на съществуващите проблеми на пазара

3.1.1 Макроикономическа среда, в която осъществяват дейността си фирмите от сектора

3.1.2 Други фактори, оказващи влияние на бизнес средата и достъпа до финансиране.

3.1.3 Анализ на структурата и характеристиките на МСП

3.2. Пазарни неуспехи и неоптимални инвестиционни ситуации

3.2.1 Анализ на несъответствието между търсенето и предлагането на финансиране от малките и средни предприятия

3.2.2 Анализ на търсенето

3.2.3 Анализ на предлагането

4. Оценка на добавената стойност на финансовия инструмент

Европейски съюз

ПРОЕКТ BG0713/EF-511-220411

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на

Оперативна програма за развитие на сектор „Рибарство”,

съфинансирана от Европейския фонд по рибарство на Европейския съюз

Инвестиране в устойчиво рибарство

4.1 Анализ на размера на стойността, добавена към предвидените финансови инструменти, насочени към МСП

4.2 Оценка на съвместимостта с други форми на публична интервенция по отношение на същия пазар

5. Допълнителни публични и частни ресурси, които да бъдат потенциално привлечени, чрез използването на финансови инструменти

5.1 Оценка на допълнителните публични и частни ресурси

5.1.1 Идентификация на различните потенциални ресурси

5.2 Оценка на ливъридж от предвидения финансов инструмент

5.3 Привличане на допълнителни частни ресурси

5.3.1 Преференциално възнаграждение за частните инвеститори

6. Научени уроци

6.1 Събиране на релевантна информация

6.2 Определяне факторите за успех и клопките на предишния опит

6.3 Прилагане на извлечените поуки за подобряване работата на финансовия инструмент

7. Предложена инвестиционна стратегия

7.1 Обхват и фокус на финансовите инструменти

7.2 Определяне управленската структура на финансовия инструмент

7.2.1 Избор на опция за прилагане на финансови инструменти

7.2.1.1 Помощ от Европейските структурни и инвестиционни фондове на ниво Европейски съюз за финансови инструменти.

Европейски съюз

ПРОЕКТ BG0713EFP-511-220411

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на

Оперативна програма за развитие на сектор „Рибарство”,

съфинансирана от Европейския фонд по рибарство на Европейския съюз

Инвестиране в устойчиво рибарство

7.2.1.1.2 Инвестициите в капитала на съществуващи или новосъздадени юридически лица, в съответствие с целите на ЕСИ фондове

7.3.1.1.3 Поверяване изпълнението на прилагането на ФИ на друго предприятие/институция

7.2.1.1.4 Директно въвеждане на ФИ от УО

7.2.1.2 Избор на вида финансов инструмент

7.2.2 Комбиниране на финансови инструменти с безвъзмездни средства

7.2.2.1 Проблеми, свързани с комбинирането на ФИ с безвъзмездна помощ

8. Спецификация на очакваните резултати в съответствие с релевантната програма

8.1 Мониторинг и отчет

9. ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Европейски съюз

ПРОЕКТ ВЪЗФ/EF-511-220411

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на

Оперативна програма за развитие на сектор „Рибарство”,

съфинансирана от Европейския фонд по рибарство на Европейския съюз

Инвестиране в устойчиво рибарство

Въведение

Във връзка с изпълнение на обществена поръчка с предмет: „Изготвяне на предварителна оценка за прилагане на финансов инструмент по ПМДР 2014-2020 г.” беше извършен анализ и проучване на по-широк кръг от възможности, както по отношение на прилагането на финансови инструменти по Програмата за морско дело и рибарство 2014-2020 г. (ПМДР), така и по отношение на цялостното им управление в България и в Общността.

За да могат държавите-членки през новия програмен период 2014-2020 г. да улеснят достъпа на малките и средните предприятия (МСП) до финансови ресурси за да имат те възможност да изпълнят проектите си за развитие бяха предложени редица промени по отношение на политиката спрямо тях. В резултат на това се очаква нарастване на предприемаческа активност и общо стабилизиране и нарастване на икономическия растеж във всички страни на ЕС. Тези нови възможности за развитие ще се надграждат върху вече съществуващите опции в рамките на текущата политическа рамка, което ще даде нови възможности на МСП за достъп до различни форми на финансова подкрепа.

Финансиращите инструменти (често наричани "финансови инструменти") съществуват в много и различни форми. Например, форми на финансови инструменти са заемните фондове, гаранционните фондове, фондовете за рисков капитал, фондовете за дялово участие, схемите на лихвени субсидии и пр. Общото при всички тези инструменти е, че те представляват алтернатива на финансирането чрез субсидии (грантове). Предоставените от тези фондове средства след определено време се връщат обратно във фонда, така че да могат да се използват за подкрепа на други проекти за развитие на МСП.

Рибарството и аквакултурите са важни отрасли в рамките на Европейския съюз, по-специално в крайбрежните региони, където има твърде малко икономически алтернативи. Освен това, тези два бранша допринасят за доставките на европейския пазар на тези продукти (рибни и аквакултури), който пазар днес се характеризира с твърде висок дефицит.

Предвид тревожния проблем със свиването на рибните запаси и на предизвикателствата на една глоболизираща се икономика, в сектора на рибарството в ЕС, през последните години е налице процес на промяна към по-устойчиво управление на ресурсите и осигуряване на конкурентоспособността на предприятията в сектора, което е от съществено значение за европейската икономика.

Европейски съюз

ПРОЕКТ ВЪЗФ/0713ЕФФ-511-220411

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на

Оперативна програма за развитие на сектор „Рибарство”,

съфинансирана от Европейския фонд по рибарство на Европейския съюз

Инвестиране в устойчиво рибарство

В рамките на общата политика в областта на рибарството - **CFP (ОПОР)** Общността участва активно в преструктурирането му, чрез използването на различни финансови инструменти за ориентирание на рибарството. Към това трябва да прибавим и факта, че освен това, най-зависимите от риболова региони могат (за преструктуриране и диверсификация на своята икономика) да ползват средствата на Европейския фонд за регионално развитие (ЕФРР) и Европейския социален фонд (ЕСФ).

Извършването на предварителната оценка включва набор от утвърдени техники, които бяха приложени при практическото провеждане на оценката, а именно:

- **Проучване на документи и информация (деск ризърч).** Методът е приложен с цел анализиране на текущото състояние по отношение прилагането на финансови инструменти в рамките на програмен период 2007-2013 г. Бяха проучени и анализирани съществуващи документи: нормативни актове, стратегически документи, съгласно които администрацията има ангажименти; вътрешни документи на ИАРА; годишни доклади за напредъка и др.
- **Анкетно проучване.** Методът бе приложен с цел набиране на информация, която конвенционалната статистика не може да предостави. Приложени бяха предварително прецизирани въпросници с цел установяване на текущото състояние и улавяне нагласите на бенефициенти, предлагащи финансови инструменти институции и изготвящи и прилагащи политиката в сектора органи.
- **Интервюта.** Методът бе приложен след проучване на документите и обработка на данните от анкетните карти. Интервюта бяха проведени, както със служители на ръководни, така и на експертни позиции в ИАРА, мениджъри на Гаранционния фонд и настоящи и потенциални бенефициенти;
- **Фокус групи** - Методът бе приложен с цел получаване на допълнителна информация, която предишните три метода не успяха да осигурят.
- **Експертна оценка.** Методът бе приложен на всички етапи от анализа, като за целта се ползваха експерти, които са външни за администрацията.

Събраната емпирична информация е обработена с помощта на програмата за статистикоматематически анализ на данни от социологически изследвания SPSS. Получените едномерни нулеви разпределение и последващите статистикоматематически анализи са основата за следващото по-долу изложение. Всички материали по изследването са на разположение на възложителя и могат да

Европейски съюз

ПРОЕКТ BG0713EFF-511-220411

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на

Оперативна програма за развитие на сектор „Рибарство”,

съфинансирана от Европейския фонд по рибарство на Европейския съюз

Инвестиране в устойчиво рибарство

послужат за последващи вторични анализи съгласно волята и по преценка на възложителя на оценката.

Реакции спрямо анкетното проучване:

- Подчертано позитивно отношение от страна на изследваните лица:
- Минимално ниво на откази
- Изследваните лица са били много отзивчиви
- Темата е посрещната с интерес и е коментирана без задръжки.

Общ профил на изследваните единици

В рамките на изследването са обхванати различни **категории потенциални бенефициенти, разпределени във всички райони на страната.** (Вж. Диаграма 1.)

Диаграма 1.

Основната дейност, респ. икономическия сектор, в който работят анкетираните лица е един от основните наблюдавани показатели. Данните от изследването показват, че според икономическия сектор, най-голям е броят на фирмите, чиято основна дейност е рибовъдство и преработка на рибни продукти - близо 2/3 от предприятията, но това е логично от гледна точка на факта, че акцента на Програмата е рибарство и аквакултури. (Вж. Диаграма 2.)

Европейски съюз

ПРОЕКТ BG0713EFP-511-220411

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на

Оперативна програма за развитие на сектор „Рибарство”,

съфинансирана от Европейския фонд по рибарство на Европейския съюз

Инвестиране в устойчиво рибарство

При тези относителни дялове на представеност на различните отрасли от сектора, се дава относително равен шанс на работещите компании да споделят своите мнения, оценки, становища. Това, от гледна точка на задачите на изследването, е особено важно.

Диаграма 2.

Програмата подпомага фирмите от сектора независимо от техния жизнен цикъл (новосъздадени и стартиращи компании или фирми със значителна история и развитие). От тази гледна точка респондентите също са разпределени относително равномерно и сред анкетираните има както фирми с дългогодишна стопанска история (създадени в края на 80-те и началото на 90-години), така и новосъздадени предприятия (през последното десетилетие). Почти половината от участващите в анкетното проучване бенефициенти са създадени в края на 80-те и през 90-те години – 57% от анкетираните. Останалите фирми са възникнали след 2000-ната година. (Вж. Диаграма 3.)

Европейски съюз

ПРОЕКТ BG0713EFF-511-220411

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на

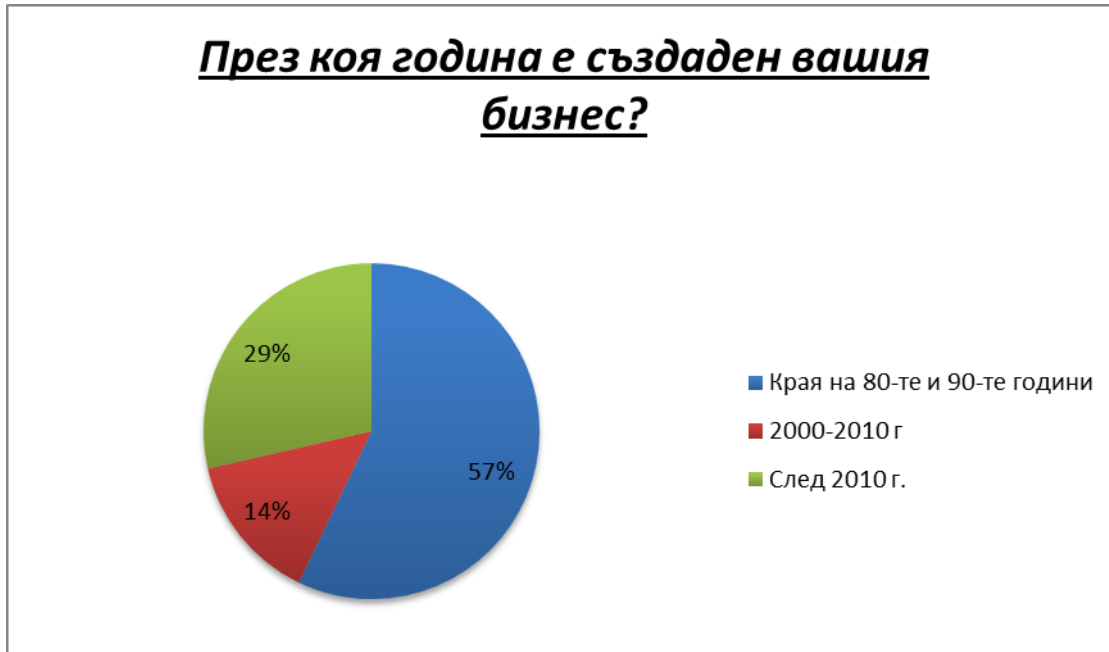
Оперативна програма за развитие на сектор „Рибарство”,

съфинансирана от Европейския фонд по рибарство на Европейския съюз

Инвестиране в устойчиво рибарство

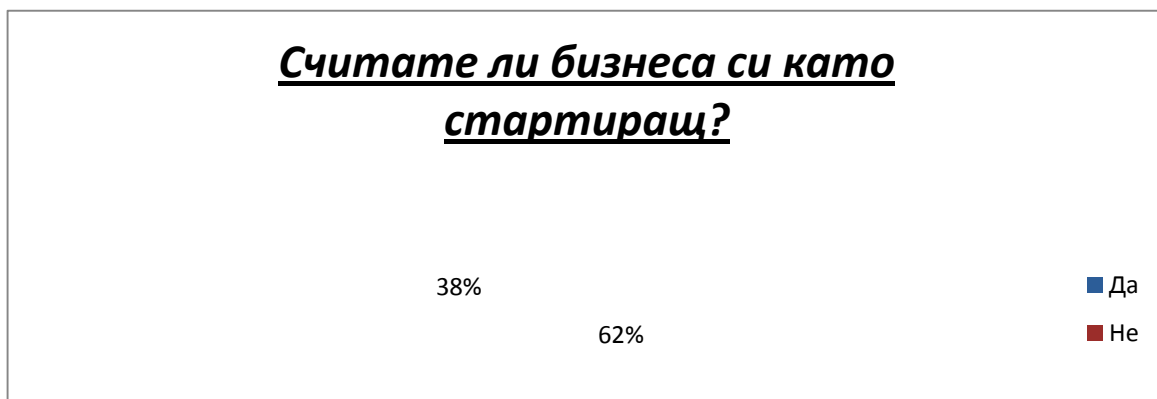

Диаграма 3.

Същевременно трябва да се има предвид, че 62% от респондентите считат бизнеса си за стартирац. Това разминаване с факта, че едва 29% от анкетираните фирми са създадени след 2010 г. се дължи на обстоятелството, че за някои от фирмите с по-дълга стопанска история, дейностите свързани с рибарство и преработка на рибни продукти са нови и допълват други дейности от бизнеса им.

Диаграма 4.

Европейски съюз

ПРОЕКТ ВГ0713ЕФФ-511-220411

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на

Оперативна програма за развитие на сектор „Рибарство”,

съфинансирана от Европейския фонд по рибарство на Европейския съюз

Инвестиране в устойчиво рибарство

В крайна сметка така структурираната рамка на респондентите дава добра възможност за оценка от страна на търсенето на финансови инструменти.

1. Финансови инструменти: Преглед

„Финансови инструменти” по смисъла на чл. 2, б. „п” от Регламент № 966/2012 на Европейския парламент и на Съвета относно финансовите правила, приложими за общия бюджет на Съюза и за отмяна на Регламент (ЕО, Евратом) № 1605/2002 на Съвета, са: „Мерките на Съюза за финансова подкрепа, предоставяна като допълнителна подкрепа от бюджета с цел реализиране на една или повече конкретни цели на политиките на Съюза. Инструментите може да бъдат под формата на капиталови или квазикапиталови инвестиции, заеми или гаранции или други инструменти за поделение на риска, като по целесъобразност може да бъдат комбинирани с безвъзмездни средства“.

Финансовите инструменти са ресурсоефективно средство за използване на ресурсите на политиката на сближаване за осъществяване на целите на стратегията „Европа 2020“. Насочени към проекти, които имат потенциала да бъдат икономически жизнеспособни, финансовите инструменти предоставят инвестиционна подкрепа под формата на заеми, гаранции, акции и други рискови механизми, включително гаранции на Европейския социален фонд (ЕСФ), основани на политиката, евентуално комбинирани с лихвени субсидии или субсидии за гаранционни такси в рамките на една и съща дейност. Финансовите инструменти се използват за изпълнението на инвестиции за Структурните фондове от програмния период 1994-1999 г. Тяхното относително значение нараства през програмния период 2007-2013 г. и те съставляват например около 5% от общите ресурси на Европейския фонд за регионално развитие (ЕФРР). В светлината на сегашната икономическа ситуация и засилването на недостига на публични ресурси се очаква финансовите инструменти да играят още по-голяма роля в политиката на сближаване през програмния период 2014-2020 г.

Въз основа на придобития опит от прилагането на финансовите инструменти през настоящия и миналите цикли на политиката на сближаване, и като се има предвид значението, което им се отдава в многогодишната финансова рамка за периода 2014-2020 г., Европейската комисия предложи през следващия програмен период използването на финансови инструменти да се разшири и засили в още по-голяма

Европейски съюз

ПРОЕКТ BG0713EFF-511-220411

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на

Оперативна програма за развитие на сектор „Рибарство”,

съфинансирана от Европейския фонд по рибарство на Европейския съюз

Инвестиране в устойчиво рибарство

степен като по-ефективна и устойчива алтернатива за допълване на традиционното финансиране чрез предоставянето на безвъзмездни средства. За разлика от програмния период 2007-2013 г., предложените правила за финансовите инструменти за периода 2014-2020 г. не поставят условия по отношение на подкрепяните сектори, бенефициенти, видове проекти и дейности. Държавите-членки и управляващите органи могат да използват финансови инструменти във връзка с всички тематични цели, обхванати от оперативните програми (ОП), както и за всички фондове, когато това е ефикасно и ефективно.

Следва да се има предвид, че увеличеното използване на иновативни финансови инструменти не цели то да замести финансирането с безвъзмездни средства. Безвъзмездните средства ще останат като необходим инструмент за финансиране на проекти в редица области. По-скоро финансовите инструменти ще допълват финансирането с безвъзмездни средства чрез оказване на подкрепа на проекти, насочени към постигане на целите на политиките на ЕС посредством други начини.

Финансовите инструменти представляват специална категория разходи и тяхното успешно планиране зависи от правилната оценка на пазарните несъответствия и потребности. Ето защо в контекста на ОП се предвижда нова разпоредба, че финансовите инструменти трябва да се проектират въз основа на предварителна оценка, която е установила пазарни дефекти или неоптимални инвестиционни ситуации, съответно нужда от инвестиции, възможности за участие на частния сектор и вследствие на това създаване на добавена стойност чрез въпросния финансов инструмент. Чрез тази предварителна оценка ще се избегне дублиране и несъответствия между прилаганите от различни участници на различни равнища инструменти за финансиране.

По линия на Структурните фондове на Европейския съюз (ЕС) през програмния период 2007-2013 прилагането на инструментите за финансов инженеринг в Република България се осъществява основно чрез инициативите JEREMIE и JESSICA, както и директно от Управляващия орган на Оперативна програма „Регионално развитие”.

JEREMIE (Съвместни европейски ресурси за микро- до средни предприятия) е съвместна инициатива, иницирана от Европейската комисия и Европейската инвестиционна банка (ЕИБ), имаща за цел подобряване на достъпа до финансиране за микро, малки и средни предприятия (МСП) в ЕС чрез структурните фондове за периода 2007 – 2013 г. Инвестиционната стратегия на инициативата JEREMIE предвижда балансирана комбинация от дългови инструменти и такива за дялов капитал, насочени към подобряване достъпа до финансиране на МСП в България, като

Европейски съюз

ПРОЕКТ BG0713EFF-511-220411

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на

Оперативна програма за развитие на сектор „Рибарство“,

съфинансирана от Европейския фонд по рибарство на Европейския съюз

Инвестиране в устойчиво рибарство

по този начин се адресират съществуващите различия между търсенето и предлагането на финансови инструменти.

JESSICA (Съвместна европейска инициатива за устойчиви инвестиции в градските райони) е инициатива на Европейската комисия, разработена със съдействието на ЕИБ и Банката за развитие на Съвета на Европа (БРСЕ). Инициативата подкрепя устойчивото градско развитие и възстановяване посредством инструменти за финансов инженеринг. Инвестициите, които могат да приемат формата на собствен капитал, заеми и/или гаранции, са насочени основно към публично-частни партньорства или в други проекти, включени в интегриран план за устойчиво градско развитие.

В рамките на програмния период 2007-2013 г., през 2008 г. бе учреден Национален гаранционен фонд (НГФ) като дъщерно дружество на Българска банка за развитие. В разработването на гаранционните схеми на фонда е използван опитът на гаранционни фондове от Германия, Франция, Австрия, Италия, Белгия и др. европейски страни.

През декември 2010 г. Изпълнителна агенция по рибарство и аквакултури (ИАРА), в качеството ѝ на Управляващ орган на Оперативната програма за развитие на сектор "Рибарство" 2007 - 2013 (ОПРСР) подписа споразумение с НГФ, за да улесни достъпа на бенефициентите на програмата до банковото финансиране. НГФ издава гаранции по кредити, отпуснати от банки на кредитополучатели за осъществяване на проекти в сектор "Рибарство", както и контрагаранции, които НГФ издава по гаранции на банки за авансови плащания по проекти, одобрени за подпомагане по ОПРСР.

1.1 Обосновка на използването на финансови инструменти за повишаване на конкурентоспособността на малките и средни предприятия

Малките и средни предприятия (МСП) често са описвани като гръбнака на икономиката на Европейския съюз, тъй като те представляват повече от 98% от всички предприятия (20.7 милиона фирми, от които 92% са фирми с по-малко от десет служители). Според предварителни данни за 2012 г., МСП дават приблизително 67% от общата заетост и 58% от брутната добавена стойност (БДС), генерирани от частната, неправителствена нефинансова икономика в цяла Европа.

Европейски съюз

ПРОЕКТ ВЪЗФ/EF-511-220411

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на

Оперативна програма за развитие на сектор „Рибарство”,

съфинансирана от Европейския фонд по рибарство на Европейския съюз

Инвестиране в устойчиво рибарство

Когато става въпрос за МСП, конкурентоспособността е от решаващо значение, тъй като представлява предимството, което дадена фирма получава чрез намаляване на своите разходи, увеличаване на производителността, подобряване на качеството и диференциране на нейните продукти или услуги, вкл. и чрез подобряване на нейната търговия. Конкурентоспособността на МСП е тясно свързана със следните фактори:

- Регулаторната среда по отношение на МСП;
- Ценова политика и производителност на труда;
- Достъп до външни източници на финансиране;
- Продуктовата политика (висококачествени продукти или с ниска цена);
- Капацитет за иновации;
- Разходите за внос на суровини, услуги и доставки, включително тези за енергия;
- Експортен потенциал и достъп до големите търговски вериги;
- Достъпът до висококвалифицирани човешки ресурси;
- Удобна и качествена транспортна инфраструктура за достигане до доставчици и клиенти;
- Благоприятен бизнес климат, вкл. опростено и с ниска данъчна ставка корпоративно данъчно облагане.

Въпреки тяхното значение и динамика, МСП са изправени пред значителни предизвикателства по отношение на достъпа до финансиране, тъй като те се възприемат като по-рискови от страна на финансовите пазари, отколкото големите компании и инвеститори. Освен това, по отношение на достъпа до финансиране за МСП, в икономическа литература често се споменават структурни пазарни неуспехи, поради асиметричната информация между кредитор и кредитополучател.

В допълнение, конкурентоспособността на малките и средни предприятия е силно засегната от неотдавнашната финансова криза и последвалата кредитна криза. Въпреки приемането и прилагането на политики, насочени към избягване срива на финансовите пазари, растежът и конкурентоспособността имат по-бавно въздействие върху общата икономическа ситуация, тъй като целите за насърчаване на растежа и конкурентоспособността, и поддържане контрола на публичните разходи често са противоречиви.

Освен това, въпреки, че затрудненият достъп до финансиране се явява основна пречка за развитие на МСП, другите проблеми също трябва да се имат предвид, за да се подобри конкурентоспособността на малките и средни предприятия във всички сектори на икономиката. Тези проблеми са пряко свързани с необходимостта от:

Европейски съюз

ПРОЕКТ ВЪЗЛОЖЕНИЕТО 0713/ЕФФ-511-220411

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на

Оперативна програма за развитие на сектор „Рибарство”,

съфинансирана от Европейския фонд по рибарство на Европейския съюз

Инвестиране в устойчиво рибарство

- Услуги за подкрепа на пускане на пазара на нови продукти и услуги;
- Бизнес услуги;
- Привличане и задържане на кадри притежаващи квалифицирани умения и талант;
- Интернационализация на икономическите дейности на малките и средни предприятия, например чрез съвместни изследвания, аутсорсинг, премествания, сливания и придобивания, трансфер на технологии и т.н.

МСП имат възможност по различните Оперативни програми да си осигурят безвъзмездна помощ за покриване на част от разходите по техните инвестиционни проекти, а със заемни средства да финансират другата част от разходите. Възможностите за финансиране обаче нарастват ако се използват различни форми на финансови инструменти, като напр., Гаранционните фондове - за получаване на банкова гаранция за заема. Субсидирането на лихвата, фондовете за рисков капитал и редица други инвестиционни възможности и средства, могат също да предоставят някои полезни опции в тази посока. Всички тези финансови инструменти са създадени за да подпомагат МСП за изпълнение на техните инвестиционни проекти. Трябва обаче да се има предвид, че при финансирането с подобен род инструменти в рамките на Общността, ще се прилагат правилата за държавните помощи и съответните нормативни правила на ЕС.

Липса на информация

В момента, твърде малко се знае за потенциала на финансовите инструменти, като средство за посрещане на предизвикателствата на глобалната икономическа криза. Арсеналът от финансови инструменти, който ще се прилага по отношение на финансирането на МСП, се базира на опита, който е натрупан в предходния програмен период и важни уроци научени от успешно прилаганите финансови инструменти, респ. най-важните аспекти, които трябва да бъдат взети под внимание при избора и използването на тези финансови инструменти.

Един добър пример в тази насока е ПРСР. В момента работят 88 Програми за развитие на селските райони в държавите-членки на ЕС. Общо техният бюджет възлиза на повече от 96,200 милиарда EUR (по цени от 2011 г.), които са предоставени по линия на Европейския земеделски фонд за развитие на селските райони (ЕЗФРСР). Тази финансова подкрепа от ЕЗФРСР се осъществява в две основни направления:

- Безвъзмездни средства (грантове) и

Европейски съюз

ПРОЕКТ ВЪЗФРСП-511-220411

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на

Оперативна програма за развитие на сектор „Рибарство”,

съфинансирана от Европейския фонд по рибарство на Европейския съюз

Инвестиране в устойчиво рибарство

- Финансови инструменти.

Търсенето на финансово подпомагане от страна на МСП в селските райони беше изключително високо, в резултат на което бяха налице много одобрени заявления за подпомагане. С цел повишаване на обхвата на Програмата, беше решено да се използват освен субсидиращите и грантови схеми, и финансови инструменти. По този начин бяха подкрепени над 750 кандидати, което съответства на сума в размер на 275 милиона EUR за насърчаване на проекти за развитие на селските райони.

Съфинансирането от ЕЗФРСР е най-важният финансов източник за ПРСР на държавите-членки, и по-голямата част от неговия бюджет се разпределя, и ще бъде разпределяна, чрез механизмите за субсидии. Една от силните страни на тези субсидиращи инструменти е, че те могат да оказват съществено влияние върху търсенето, тъй като при тази форма на подкрепа, предоставените средства са безвъзмездни и не трябва да се връщат обратно от страна на бенефициентите. Последните, особено МСП, които не разполагат с достатъчно капитал, за да финансират проектите си със собствени средства и/или с търговски капитал, по този начин имат достъп до финансови ресурси неподлежащи на възстановяване, които могат да бъдат използвани за частично финансиране на проектните си инвестиционни намерения. Такива проекти допринасят за развитието на селските райони чрез повишаване на конкурентоспособността, чрез създаване на нови работни места, въвеждането на иновативни продукти и услуги или подобряване на стандартите за качество.

Освен очевидните предимства на безвъзмездното финансиране, обаче са налице и някои негативни страни и слабости, които са свързани със същността на невъзстановимите грантове. Например, този подход може да предизвика потенциално пазарна неефективност и да причини едно неправилно разпределение на ограничените финансови ресурси. Някои получатели на безвъзмездна финансова помощ я възприемат като „безплатни пари” и те не изпълняват добросъвестно своите финансови задължения. Нещо повече, безвъзмездните средства обикновено се изплащат със задна дата, т.е. след реализиране на съответната част от проекта или целия проект, и направените разходи едва тогава се представят за верифициране. Възможностите за авансово плащане са ограничени. Понякога сложни административни процедури за одобрение на безвъзмездни средства могат да усложнят допълнително използването на тази система на финансиране. Един друг съществен недостатък на грантовото финансиране е, че един грант, след като е бил поискан от "публичния бюджет той се „усвоява“ и финансовия ресурс не може да се използва повторно.

Европейски съюз

ПРОЕКТ BG0713EFF-511-220411

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на

Оперативна програма за развитие на сектор „Рибарство”,

съфинансирана от Европейския фонд по рибарство на Европейския съюз

Инвестиране в устойчиво рибарство

Едно от основните предимства на финансовите инструменти е, че те могат да се използват повторно, използвайки едни и същи финансови ресурси, така че да се осигури допълнителна полза за развитието на сектора на МСП, т. нар. мултипликационен ефект.

1.2 Обосновка за финансовите инструменти, насочени към малките и средни предприятия

Да се открият подходящите начини за финансиране и особено на МСП, е един от приоритетите на европейската политика. От началото на 90-те години, както на глобално, така и на европейско и национално ниво се наблюдава съгласуван подход за подобряване на достъпа на МСП до финансиране. През предходния програмен период 2007-2013 г., структурните фондове за подкрепа на МСП бяха съчетани с пакети от финансови инструменти. Според данни от обобщаващия доклад от 2012 г. на Генералната дирекция по регионална политика и благоустройство на ЕК, финансовите инструменти са били част от инвестиционната подкрепа на около 34 000 МСП, 16 000 микро и 62 големи предприятия.

Новия програмен период 2014-2020 г. предвижда увеличение на използването на финансовите инструменти по отношение на всички тематични цели и почти всички сектори. Очакванията са пределен брой финансови инструменти да осигурят финансиране на МСП, с цел да се преодолее относително голямата тежест на грантовите схеми и механизми. Акцентът ще бъде върху продуктивната инвестиция, която е по-атрактивна за използването на финансовите инструменти, и което ще доведе до по-голямо привлекателност и участие на частния сектор. Освен това е налице значителен интерес от страна на финансовите посредници, като лица, предлагащи финансови инструменти. По този начин ще се увеличи ефикасността при предоставянето на финансови инструменти, като елемент от механизма на предлагане, вкл. и тяхната достъпност.

В сегашната икономическа ситуация финансовите посредници са ограничени от гледна точка на размера на финансовия ресурс и асортимента на инструментариума, поради финансовата криза и необходимостта от прилагане на строги стандарти за управление на риска. Това може да увеличи трудностите за МСП да отговарят на условията за достъп до финансиране. Необходимо е предварителната оценка да отчете този аспект, за да може да се проектират финансовите инструменти правилно.

Европейски съюз

ПРОЕКТ ВЪЗФР-511-220411

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на

Оперативна програма за развитие на сектор „Рибарство“,

съфинансирана от Европейския фонд по рибарство на Европейския съюз

Инвестиране в устойчиво рибарство

С цел подобряване на разполагемостта с наличен капитал за инвестиции и насърчаване на ефективното използване на наличните на разположение финансови средства, Европейската комисия предоставя на държавите-членки възможността за финансиране с нови финансови техники под формата на гаранционни-, заемни- и фондове за рисков капитал. Отпуснатите средства за тези финансови инструменти се вливат обратно и могат да бъдат използвани отново за осигуряване на допълнителни финансови ресурси за МСП по отношение на достъпа им до средства за финансиране. Повторна употреба в този контекст означава, че първоначално предоставените чрез финансовите инструменти публични средства се използват на текуща база, като част от грантовите схеми за подпомагане на различни бенефициенти. По този начин с определено количество публични средства могат да бъдат постигнати все повече и по-разнообразни ползи за МСП.

Финансовите инструменти могат да бъдат отпускани чрез холдингови фондове или чрез пряко предоставяне на собствен капитал на дялови-, кредитни или гаранционни фондове.

Бенефициенти на тези финансови инструменти могат да бъдат малки и средни предприятия и други организации, като например, други предприятия от икономическата сфера, предприятия за обществени услуги, публично-частни партньорства и дружества, създадени за конкретни проекти.

Финансовите инструменти могат да допринесат не само за повторното използване на публичните средства, те също имат потенциал да дадат на капитала ефект на лоста, като мобилизират допълнителни финансови ресурси от частни или други източници на публични средства. Като инструменти, различни от субсидиите, могат да допринесат в по-далечен план за по-стабилно финансово управление на бюджетите и бизнес планиране, и по този начин да допринесат за една по-устойчива икономическа среда.

1.3 Какви са наличните варианти за Управляващите органи

За подпомагане на МСП в Европа се прилагат финансови инструменти, които се подкрепят от различни фондове – от ЕЗФРСР до структурните фондове. Докато търсенето на финансови инструменти постоянно нараства, то наличните на разположение опции все още са твърде малко познати. В едно проучване, в рамките на тематичната инициативата "Селско предприемачество", проведено по инициатива на Европейската мрежа за развитие на селските райони, се посочва, че в някои държави-членки, МСП в селските райони нямат достъп до финансиране от банковите

Европейски съюз

ПРОЕКТ ВГ0713ЕФФ-511-220411

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на

Оперативна програма за развитие на сектор „Рибарство“,

съфинансирана от Европейския фонд по рибарство на Европейския съюз

Инвестиране в устойчиво рибарство

институции, което води до "финансови празноти, недостиг....." в селските райони и респективно до реализиране на така необходимите инвестиционни проекти.

Обобщен доклад на Европейската комисия показва, че до момента се използват около 300 финансови инструменти, които заедно със средствата от Структурните фондове трябва да подпомагат финансирането на проектите на МСП в държавите-членки на ЕС през програмния период 2007-2013 г. Тук се касае за Заемни фондове (43%), Фондове за дялови участия (36%) и Гаранционни фондове (21%). Общият бюджет за насърчване на малките и средните предприятия възлизаше на 7,4 милиарда евро, от които до края на 2010 г., приблизително 3,15 милиарда EUR бяха насочени към селските райони. С тези средства биха могли да се мобилизират общо около 4,3 млрд. евро, заедно с финансовите инструменти, за развитие на селските райони. Това допринася да се създадат и/или да бъдат поддържани около 91 000 работни места. Много от тези 300 финансови инструменти могат да бъдат използвани и за подпомагане финансирането на МСП в земеделския сектор и сектора на рибарството, но много често по една или друга причина, тяхното използване е ограничено за подпомагане на дейности извън тези два бранша. Фермерите, горските стопани и фирми в областта на селското стопанство и хранително-вкусовата промишленост, рибовъдството, производството на аквакултури, преработката на рибни продукти и пр. имат сходни потребности от финансиране на бизнеса, подобно на фирмите от другите браншове, т.е. налице е голямо търсене на финансови инструменти в контекста на програмите за развитие на селските райони (ПРСР) и ОПРСР, за покриване на нуждите от финансиране.

Различни финансови институции участват активно в областта на финансиране на развитието на малките и средни предприятия. Изследване на Световната банка потвърди, че доставчиците на финансови услуги за селските МСП включват широк диапазон на неформални и официални институции: държавни и частни банки, кооперативни банки, други финансови институции и неправителствени организации (НПО) вкл. институциите за микрофинансиране и базирани в Общността финансови организации и донори.

ЕС и държавите-членки предоставят различни съфинансиращи източници, като Европейския земеделски фонд за развитие на селските райони (ЕЗФРСР), структурните фондове, Рамковата програма за конкурентоспособност и иновации (СІР) и европейски банки, като например Европейската инвестиционна банка, за финансиране на проекти на МСП.

Европейски съюз

ПРОЕКТ ВЪЗФ-511-220411

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на

Оперативна програма за развитие на сектор „Рибарство”,

съфинансирана от Европейския фонд по рибарство на Европейския съюз

Инвестиране в устойчиво рибарство

ЕК подкрепя по-силната роля на финансовите инструменти при проектното финансиране на МСП без да отменя значението на безвъзмездната помощ:

- Финансовите инструменти се доказват като **по-ефикасни и устойчиви алтернативи на традиционните грантове** през периода 2007-2013;
- Изводите от 5 Кохезионен доклад ясно **потвърждават ролята на финансовите инструменти** за осъществяването на кохезионната политика;
- ЕК предвижда продължаване приложението на финансовите инструменти след 2013 г. и **засилване ролята им както по обхват** (по-широк кръг дейности и сектори) **така и по обем**;
- Предвижданата по-силна роля на финансовите инструменти обаче **не бива да е насочена към цялостно заместване на грантовете в конкретните сектори** (като напр. подкрепа за предприятията);
- **Подчертава се необходимостта от опростени, по-ясни и по-гъвкави правила** (напр. обхват на допустими дейности, географско покритие и др);
- **Необходимо е и ясно дефиниране на различията и специфичните правила**, които се прилагат към финансовите инструменти и към грантовете

Към момента се използват редица финансови инструменти в различни области и сектори. Някои от използваните в момента **финансови инструменти (неизчерпателен списък)** включват:

- Финансов инженеринг в рамките на **структурните фондове** (JEREMIE, JESSICA);
- Финансов инженеринг в рамките на **земеделската политика**;
- Споделяне на риска за **изследователска и иновационна дейност** (RSFF);
- **Конкурентна и иновационна рамка** (CIP);
- Инструмент за **микрофинансиране/ЕИФ** (European Progress Microfinance Facility/ JASMINA);

Европейски съюз

ПРОЕКТ BG0713EFF-511-220411

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на

Оперативна програма за развитие на сектор „Рибарство”,

съфинансирана от Европейския фонд по рибарство на Европейския съюз

Инвестиране в устойчиво рибарство

- Европейски фонд за Югоизточна Европа (EFSE);
- Европейски фонд за енергийна ефективност (EEE-F);
- Инвестиционен механизъм за страните на изток от ЕС (NIF);
- Инвестиционен механизъм за Латинска Америка (LAIF) и др.

Финансови инструменти (предимства)

Примери

Значително по-голям финансов ресурс за целите на програмата

•Използването на финансови инструменти позволява мобилизирането на по-голям ресурс посредством добавянето на частни капитали към публичните средства
•**Пример:** в рамките на Джереми, МИЕТ постигна мултиплициращ ефект x2.6

Финансовият ресурс достига до **многократно повече предприятия**

•Револвиращите финансови инструменти позволяват използване на ресурса многократно, като по този начин могат да бъдат подкрепени многократно повече предприятия

Дисциплиниращ ефект за **устойчив бизнес**

•Използването на финансови инструменти има по-голям дисциплиниращ ефект върху предприятията и по този начин насърчава прилагането на разумен и устойчив мениджмънт
•**Пример:** регион Ломбардия (Италия) преминава към използването на финансови инструменти дори при подпомагането на стартиращи иновативни предприятия

Пазарен подход при управление на средствата

•Финансовите инструменти се управляват на (близък до) пазарния принцип, като така се гарантира професионален подход при оценката и минимална намеса от страна на администрацията

Достъп до средствата когато са необходими

•За разлика от грантовете, финансовите инструменти позволяват на предприятията да получат финансирането,

Европейски съюз

ПРОЕКТ BG0713EFF-511-220411

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на

Оперативна програма за развитие на сектор „Рибарство”,

съфинансирана от Европейския фонд по рибарство на Европейския съюз

Инвестиране в устойчиво рибарство

когато имат нужда от него, т.е. преди инвестицията

**Много
гъвкавост**

по-голяма

•Финансовите инструменти са много по-гъвкави от грантовете и могат да се ползват за почти всякакви нужди

Табл. 1. Грантовете и финансовите инструменти се различават по предназначение и управление:

Параметри	Безвъзмездна помощ (грант)	Финансов инструмент
<i>Аналитично определение</i>	Статични, ориентирани към инвестиции	Динамични, ориентирани към паричния поток
<i>Ефект за публичните средства</i>	Пасивни; получаване на проекти след обявяване	Активни; посредниците следват пазарни принципи
<i>Правна среда</i>	Публични субекти	Частни икономически субекти
<i>Плащане</i>	След инвестицията	Преди инвестицията
<i>Разход за бенефициента</i>	Няма директен разход; Редица индиректни разходи (време, консултации)	Пазарна цена; или под пазарна цена (специално при заемите)
<i>Допустими разходи</i>	Ограничен обхват	Широк обхват, по-голяма гъвкавост

ЕК разработи нова концепция за стандартизирано прилагане на финансовите инструменти.

Насоки за регулацията на структурните фондове след 2013 г.:

- Финансовите инструменти се базират на целите на програмата и капацитета на проектите да генерират приходи, а не поставят предварителни ограничения по отношение на сектори, бенефициенти, типове проекти и дейности, които ще бъдат подпомагани чрез финансови инструменти;
- Насърчаване на страните-членки да прилагат по-широко финансовите инструменти;

Европейски съюз

ПРОЕКТ ВГ0713ЕФФ-511-220411

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на

Оперативна програма за развитие на сектор „Рибарство“,

съфинансирана от Европейския фонд по рибарство на Европейския съюз

Инвестиране в устойчиво рибарство

- По-широк кръг възможности за прилагане на финансови инструменти съобразно техническия и управленски капацитет на страните-членки;
- Ефикасно комбиниране на финансови инструменти и безвъзмездна помощ;
- Финансовите инструменти ще бъдат базирани на Дялови и дългови платформи на ЕС (EU Equity and Debt Platforms) и цели по-висока ефективност при управлението на финансовите инструменти

Табл. 2. Специфични предложения по отношение финансовите инструменти след 2013 г.

Параметри	Предложения
Дизайн на финансови инструменти	<ul style="list-style-type: none"> • Успехът им зависи от правилната оценка на пазарните нужди и подходящите за тях финансови инструменти; • Те трябва да насърчават значимо участие на частния сектор и други непублични инвеститори при подходящо споделяне на риска
Препоръчани опции за прилагане на ФИ	<ul style="list-style-type: none"> • Участие в конкретни звена в рамките на финансовите инструменти на ЕС ниво и управлявани директно или индиректно от ЕК (напр. European Progress Microfinance Facility); • Участие във финансови инструменти на национално/регионално ниво и управлявани от национален УО; тук могат да бъдат включени: <ol style="list-style-type: none"> 1. Стандартизирани финансови инструменти (off-the-shelf); 2. Адаптирани финансови инструменти (съществуващи или нови).
Участие със средства във ФИ	<ul style="list-style-type: none"> • Изисквания за съфинансиране – насърчаване използването на финансови инструменти: предлага се 100% възстановяване на средствата от ЕС във фонда; • Участие „на фази“ към финансовите инструменти – насърчаване на благоразумно финансово управление
Управление на бюджетни средства	<p>ЕК предвижда регулиране по отношение:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Лихви и други приходи по средствата от бюджета на ЕС;

Европейски съюз

ПРОЕКТ ВГ0713ЕФФ-511-220411

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на

Оперативна програма за развитие на сектор „Рибарство”,

съфинансирана от Европейския фонд по рибарство на Европейския съюз

Инвестиране в устойчиво рибарство

	2. Повторно използване на средствата от бюджета на ЕС след приключване на програмата
Управление след края на програмата	ЕК предлага главниците и получените лихви и други приходи да се използват по предназначението на програмата за период от поне 10 г. след края ѝ
Отчетност	ЕК предвижда стандартизирана процедура и набор от изисквания към отчитането на финансовите инструменти

Преглед на потенциални инструменти за финансиране

Заеми от револвиращи кредитни фондове

дефиниция

Кредитът е специфична форма на финансиране чрез чужди средства, чрез която на кредитополучателя се предоставя определена сума пари (капиталова сума - главница) срещу заплащане (лихва). Задълженията на кредитополучателя и кредитора по отношение на възстановяването (и евентуални гаранции) се определят в договора за кредит (договор за заем).

Револвиращ заемен фонд – той е източник на финансиране за предоставяне на заеми за различни проекти за развитие на малките предприятия. Продължаващото отпускане на заеми за нови проекти при тях става възможно едва тогава и благодарение на изплащането на кредитите на индивидуалните проекти, т.е. на върнатите вече заемни средства.

Ползи

Заемните фондове, напр., които са съфинансирани от ЕЗФРСР, могат да предлагат на малките и средни предприятия по-благоприятни условия, отколкото търговските банки. Този вид финансов инструмент е подходящ за МСП, които са в състояние да отговарят на критериите за допустимост на ЕЗФРСР, на които е отказан достъпа до кредити от търговските банки.

Фондове за рисков капитал

дефиниция

Европейски съюз

ПРОЕКТ ВЪЗ0713ЕФФ-511-220411

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на

Оперативна програма за развитие на сектор „Рибарство”,

съфинансирана от Европейския фонд по рибарство на Европейския съюз

Инвестиране в устойчиво рибарство

Фондът за рисков капитал по правило предоставя на фирми с висок потенциал и висок риск частно финансиране за ранните етапи на развитие на бизнеса. Този тип фонд генерира приходи чрез придобиването на капиталови участия в дружествата, в които той инвестира. Това са предимно фирми, които работят в областта на новите технологии. За да се компенсира високият риск, свързан с инвестирането в по-малки фирми, фондовете за рисков капитал могат не само да придобият значителен дял в компанията, но понякога също така да оказват значително влияние върху корпоративните решения .

Ползи

Фондът за рисков капитал може да бъде подходящ, когато анализа на МСП показва в избираемата зона на ПРСР, че местните предприятия в селските райони имат голям потенциал за развитие и много добра иновационна перспектива. Фондовете за рисков капитал могат да бъдат привлекателни за млади компании с малко опит в бизнеса, които са твърде дребни, за да си осигурят капитал от публичните пазари, и които не са толкова добре развити, че да имат достъп до банкови заеми. Тези финансови инструменти могат да бъдат подходящи и в случаите, когато МСП са готови да се откажат от част от правата си по вземане на бизнес-решения.

Лихвени облекчения

дефиниция

В рамките на ПРСР се прилагат субсидии чрез лихвените проценти, които се използват в подкрепа на плащането на лихвите по кредитите. Те се изчисляват по специално разработена методика, която е указана в ПРСР на отделната страна-членка.

Ползи

Лихвената субсидия може да е подходяща в случаите, когато МСП има достъп до кредитно финансиране (напр., защото има достатъчно обезпечения или е в състояние да предостави гаранциите, изисквани от търговските банки), но собственика на фирмата има съмнения относно стабилността на паричните потоци на компанията си. Финансирането чрез кредит понякога се възприема от МСП като рисковано и затова често пъти бива отхвърляно (което води до това, че проектите не се изпълняват и респ. реализират). Споразумението за субсидиране на лихвения процент може да даде на тези МСП финансов комфорт и по този начин увереността да реализират своите проекти.

Европейски съюз

ПРОЕКТ ВГ0713ЕФФ-511-220411

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на

Оперативна програма за развитие на сектор „Рибарство”,

съфинансирана от Европейския фонд по рибарство на Европейския съюз

Инвестиране в устойчиво рибарство

Гаранционен фонд

дефиниция

Гаранционният фонд служи за това да предостави на МСП, за исканите от тях кредити, гаранции за банково финансиране (когато предприятието не е в състояние да предостави достатъчно гаранции или обезпечение за получаване на заеми). По този начин той улеснява достъпа до банково финансиране. Гаранционният фонд депозира сума, която служи на банката като обезпечение за заема, предоставен от нея за съответния проект. След погасяването на кредита освободената банкова гаранция отново се връща в гаранционния фонд.

Ползи

Гаранционния фонд е подходяща опция, когато анализът на МСП показва, че критичната маса от тези предприятия не е в състояние да предостави исканите от търговските банки гаранции и обезпечения за получаване на кредит. Ползата от опцията-гаранционен фонд е, че подобрява способността на такива МСП да кандидатстват и получават кредити от търговските банки.

Инвестиционни фондове (фондове за дялови участия)

дефиниция

Инвестиционният фонд придобива собственост от дадено предприятие, предоставят му се дялове под формата на акции или съучастие.

Ползи

Инвестиционният фонд може да бъде подходящ, когато анализа на МСП показва, че съответната фирма има значителен потенциал за развитие и иновации и евентуалното влияние на външни акционери в корпоративните решения би имало положителен ефект за неговото оцеляване.

Финансираните със средствата по ПРСР или Структурните фондове, Инвестиционни фондове могат да бъдат привлекателни за млади фирми с ограничен опит в бизнеса, които са твърде малки, за да наберат капитал на публичните пазари, и които не са толкова добре развити, че да имат достъп до банкови заеми.

Предимствата на посочените по-горе финансови инструменти са преди всичко в това, че те осигуряват потенциално по-благоприятни условия от търговските банки и другите чисто търговски кредитни институции. Съфинансираните от ПРСР и

Европейски съюз

ПРОЕКТ ВЪЗФ/ЕФФ-511-220411

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на

Оперативна програма за развитие на сектор „Рибарство”,

съфинансирана от Европейския фонд по рибарство на Европейския съюз

Инвестиране в устойчиво рибарство

Структурните фондове гаранционни фондове също предлагат възможност за подобряване на достъпа до търговски заеми и подобряване на лихвените условия за МСП.

Опитът показват, че финансовите инструменти могат да развият лостов ефект върху инвестициите от страна на частния сектор. Това означава, че предоставените средства чрез финансовите инструменти на фондовете на ЕС могат да бъдат използвани повторно и по този начин те използват една малка определена сума многократно за различни проекти на МСП.

От това може да се приеме, че използването на финансови инструменти в рамките на ПРСР ще има силен катализиращ ефект чрез мобилизиране на допълнително финансиране от частни и други публични източници.

На базата на натрупаният опит в рамките на структурните фондове, може да се направи извода, че изплатените чрез финансовите инструменти на ПРСР и Структурните фондове средства под формата на лихви, дивиденди и други печалби, могат да бъдат увеличени, така, че да дадат нови възможности за развитието на МСП. Освен това, поради участието на финансиращи партньори, бенефициентите натрупват значителен специфичен опит, познания и ноу-хау. Това може да допринесе, наред с всички други предимства, и до подобряване на ефективността на работата на МСП, което има положителен ефект върху качеството на проектите и финансовата дисциплина.

2. Предварителна оценка: предварителни съображения

Настояща ситуация

ПРСР

Въпреки предимствата, свързани с представените по-горе финансови инструменти, направената оценка на тяхното използване показва, че към днешна дата само осем държави-членки са проявили интерес към финансовите инструменти на ЕЗФРСР. Това са Белгия, България, Франция, Гърция, Италия, Латвия, Литва и Румъния. Тези страни осигуряват подкрепа по ос 1 и 3 на ПРСР, с дейности в рамките на мерки 121 (Модернизирани земеделските стопанства), 123 (Добавяне на стойност към земеделски и горски продукти), 312 (Подкрепа за създаване и развитие на микропредприятия) и 313 (Насърчаване на туристическите дейности). Най-често

Европейски съюз

ПРОЕКТ BG0713EFF-511-220411

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на

Оперативна програма за развитие на сектор „Рибарство”,

съфинансирана от Европейския фонд по рибарство на Европейския съюз

Инвестиране в устойчиво рибарство

използваните финансови инструменти тук са Заемни- и Гаранционни фондове. До месец май 2012 г. никоя от държавите-членки прилагащи финансовите инструменти не е използвала фондове за рисков капитал или системата за лихвени облекчения. От информацията относно финансовите разходи като част от ПРСР се установява, че в момента само в пет държави-членки (България, Италия, Латвия, Литва и Румъния) финансовите инструменти на ЕЗФРСР се използват активно.

Публичните разходи за съответните финансови инструменти по ПРСР за периода 2007-2013 г. се оценяват общо в размер на 531 млн. евро. Това представлява само една много малка част (0.3%) от общия бюджет на 88 ПРСР.

Проучване на Европейската мрежа за развитие на селските райони през 2012 г. установи някои от причините за не толкова широкото използване на финансови инструменти на ЕЗФРСР през изминалия програмен период. Така например, някои административни органи са изразили мнение, че използването на финансовите инструменти ще изисква мобилизирането на допълнителни административни ресурси; Имаше и несигурност по отношение на сложността за използване на правилата за контрол. Допълнителни опасения бяха изразени относно риска от налагане на финансови корекции и приемане на бюджетни съкращения в случай на неправилно прилагане на финансовите инструменти

Според досега действащия регламент за ЕЗФРСР е трудно да се комбинират формата на безвъзмездното финансиране-субсидии с финансиране чрез финансови инструменти, което допълнително може да отблъсне административните органи.

Сравнително ниското използване на финансови инструменти от 88-те ПРСР в предходния програмен период се дължи отчасти на посочените по-горе причини и опасения.

ОП Конкурентоспособност (ОПК)

Мерките по ОПК са насочени към три ключови области: финансиране, пазари и ефективност. Достъпът до финансиране в рамките на Оперативната програма чрез използването на финансови инструменти се осъществява посредством два основни механизма и свързаните с тях инструменти:

1) Дялово участие

- Фонд за стартиращи предприятия
- Рисков фонд

Европейски съюз

ПРОЕКТ BG0713EF-511-220411

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на

Оперативна програма за развитие на сектор „Рибарство”,

съфинансирана от Европейския фонд по рибарство на Европейския съюз

Инвестиране в устойчиво рибарство

- Фонд Растеж
- Мещанин фонд

2)Кредитни инструменти

- Гаранционен фонд
- Фонд за кредитиране

ОПРСР

Използването на финансовите инструменти като начин за улесняване достъпа до финансиране на предприятията в сектор „Рибарство“ се свеждат основно до използване на Гаранционната схема. Гаранционната схема в подкрепа на бенефициентите по ОПРСР има за цел да облекчи условията за финансиране на проекти по Програмата от страна на търговските банки. Насочена е към микро, малки и средни предприятия по смисъла на Закона за МСП, които са бенефициенти по ОПРСР. Гаранционната схема се реализира на база подписано в края на 2010 г. финансово споразумение между НГФ и ИАРА. Тя стартира в началото на 2011 година с подписване на споразумения с четири търговски банки. Първите гаранции по схемата са издадени през месец март 2012 г. До края на 2012 г. издадените гаранции са в размер на 4.1 млн. лв. През 2013 г. издадените гаранции са в размер на 7.4 млн. лв. Към 21.05.2014 г. издадените гаранции са в размер на 13 млн. лв. Има свободен лимит за гаранции в размер на 2 млн. лв.

Благодарение на предимствата, предлагани от финансовите инструменти за кандидатстващите и за административните органи по Оперативните програми и ПРСР се очаква, че финансовите инструменти през следващия програмен период (2014-2020) ще играят важна роля. По-силното участие на финансовите инструменти се поддържа от определянето на общите и съгласувани подробни правила за фондовете на ЕС чрез въвеждането на Обща стратегическа рамка (ОСР - Common Strategic Framework, съкр. CSF). Документите за новата ОСР съдържат по-пълни и по-ясни области на приложение за използването на финансови инструменти. Тези нови опции могат да бъдат използвани за предоставяне на финансова помощ за по-широк кръг от бенефициенти и по този начин да се улесни достъпа до съответните средства от ЕЗФРСР и Структурните фондове. С ОСР се определя стратегическата ориентация на държавите-членки и европейските региони в периода 2014 - 2020 г. За Европейския фонд за морско дело и рибарство (ЕФМДР), Общата стратегическа рамка (ОСР) урежда координация с фондовете на Общността и осигурява на заетите с рибарство икономическа диверсификация, социално сближаване и устойчивост на околната среда.

Европейски съюз

ПРОЕКТ BG0713EFF-511-220411

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на

Оперативна програма за развитие на сектор „Рибарство”,

съфинансирана от Европейския фонд по рибарство на Европейския съюз

Инвестиране в устойчиво рибарство

Различия на ОСР от настоящите стратегически насоки:

- подчертано съответствие с Европейската стратегия за растеж и работни места "Европа 2020";
- ОСР заменя действащия набор от отделни стратегическите насоки за сближаване, политиката за развитие на селските райони и общата политика в областта на рибарството;
- предоставя единствен източник на насоки за всичките пет бъдещи фондове (ЕФРР, ЕСФ, Кохезионен фонд, ЕЗФРСР и ЕФМДР);
- засилва интеграцията на политиките на ЕС и осигурява по-голямо въздействие върху стопанския и обществен живот.

Съдържание на ОСР:

- Възможни, ключови дейности за всеки от тематичните фондове на ЕС, чрез които инвестициите стимулират секторния растеж, в съответствие със стратегията "Европа 2020";
- План в пет стъпки, съобразен с конкретните териториални характеристики, за изготвяне на договори за партньорство, които ще бъдат подписвани от органите за управление с Европейската комисия;
- Мулти-програмно финансиране, основано на координация на дейностите на европейските фондове, чрез избягване на дублиране и намаляване на административните разходи и тежест;
- развитие на териториално сътрудничество между държавите-членки и регионите, чрез дейности в приоритетни области, когато сътрудничеството има особена добавена стойност;
- Съгласуваност чрез приоритизиране на разходите, включително чрез Годишното изследване на растежа и на Евро + Пакта;
- Спазване на принципите на равенство между мъжете и жените, недискриминация и устойчиво развитие.

2.1 Обхват и стойност на предварителната оценка за финансовите инструменти

Предварителните оценки обикновено се извършват още при формулирането на публичните политики и разработването на програмите като предшестват тяхното

Европейски съюз

ПРОЕКТ BG0713EFF-511-220411

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на

Оперативна програма за развитие на сектор „Рибарство”,

съфинансирана от Европейския фонд по рибарство на Европейския съюз

Инвестиране в устойчиво рибарство

осъществяване. Те подпомагат определянето на целите, средствата, инструментите и ресурсите, в чиито рамки политиката или програмата ще се реализира. Чрез тях в по-голяма степен се гарантира реалистичността, адекватността и кохерентността на политиките/програмите.

Настоящата предварителна оценка се изпълнява като част от задължителните дейности по програмирането на ПМДР и нейните цели са съобразени с изискванията на регламентите, определящи правилата за управление и разходване на средствата по европейските фондове. Крайната ѝ цел е да предостави доказателства за адекватността на планираните финансови инструменти срещу идентифициран пазарен неуспех или неоптимално инвестиционна ситуация и да се гарантира, че те ще допринесат за постигането на целите на програмата. Като такава, тя може да се разглежда като инструмент за валидиране, който проверява дали решенията за поставяне на определени цели, заложили в програмите, чрез финансови инструменти (ФИ), са адекватни.

Съответният механизъм, структура на финансовите инструменти, типовете финансови продукти, ще бъдат конкретизирани въз основа на предварителната оценка за финансови инструменти, която ще бъде извършена съгласно чл. 32, ал. 2 от проекта на Регламент на Европейския парламент и на Съвета за определяне на общоприложими разпоредби за Европейския фонд за регионално развитие, Европейския социален фонд, Кохезионния фонд, Европейския земеделски фонд за развитие на селските райони и Европейския фонд за морско дело и рибарство, обхванати от общата стратегическа рамка, и за определяне на общи разпоредби за Европейския фонд за регионално развитие, Европейския социален фонд и Кохезионния фонд и за отмяна на Регламент (ЕО) № 1083/2006 г.

В процеса на подготовка на ПМДР 2014-2020 е отчетен фактът, че инструментите за финансов инженеринг стимулират както публично-частното партньорство, така и кредитните институции за участие в публичните политики за развитие. Финансовите инструменти насърчават предприемаческия дух и позволяват на всички икономически субекти да получават подкрепа със средства от Европейския

Европейски съюз

ПРОЕКТ BG0713EFF-511-220411

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на

Оперативна програма за развитие на сектор „Рибарство”,

съфинансирана от Европейския фонд по рибарство на Европейския съюз

Инвестиране в устойчиво рибарство

съюз, като по този начин се постига устойчив ръст на икономиката и се реализират финансово устойчиви инвестиции.

С оглед оценяване въздействието на подкрепата по линия на Кохезионната политика и увеличаване на ефективността от оползотворяване на средствата по Европейските структурни и инвестиционни фондове (ЕСИФ), които Република България получава в рамките на членството си в Европейския съюз (ЕС) в периода 2014-2020 г. чрез прилагане на финансови инструменти, следва да се извърши предварителна оценка, в рамките на която да се идентифицират пазарните неефективности/неуспехи и/или неоптимални инвестиционни ситуации, недостига на финансиране (несъответствието между търсенето и предлагането на различните видове финансови инструменти) и нуждите от инвестиции в съответната сфера.

Експертният екип валидира следните три сценария:

- В случай че резултатите от оценката водят до извода, че създаването на финансови инструменти в сектора на рибарството аквакултурите в страната не е оправдано, поне не и в неговата първоначално планирана форма, изглежда логично да не се премине през всички по-нататъшни стъпки на оценката. Ако възникне такава ситуация, УО може да използва различен подход, за да се постигнат целите на програмата с други инструменти;
- Друг възможен случай е, ако към момента на извършване на предварителната оценка, някои от целите на програмата са поставени под въпрос. Това може да доведе до преразглеждане на програмата, преди да се пристъпи към определянето на ФИ;
- Ако пазарният анализ дава основание за създаване на ФИ, следващата стъпка от предварителната оценка е по-нататъшно разработване на основните им характеристики, както и улесняване нейното прилагане чрез минимизиране на възможните рискове (например слаби стартове, неуспешните внедрявания и неадаптирани инвестиционни стратегии по отношение на финансови продукти и обеми).

Европейски съюз

ПРОЕКТ ВЪВЕЖДЕНЕ-511-220411

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на

Оперативна програма за развитие на сектор „Рибарство”,

съфинансирана от Европейския фонд по рибарство на Европейския съюз

Инвестиране в устойчиво рибарство

В долната таблица са описани седем ключови групи от елементи, които са включени в настоящата предварителната оценка:

Таблица 3. Изисквания по член 37 (2)

Изисквания по член 37 ал.2 от РОР	Описание
<p>а) Анализ на пазарните провали, инвестиционни ситуации и инвестиционни нужди</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Анализ на размера на ресурсите, които да бъдат разпределени към ФИ, за да привлекат други инвеститори и да запълнят инвестиционната празнина, или да допринесат за тази цел • ФИ има нужда да допринася за стратегията и очакваните резултати от Програмата чрез посрещане на нуждите от обосновка или финансиране • Идентифициране на основните причини, вида и размера на пазарните провали и неоптимални инвестиционни ситуации с добра практическа методология, за да бъде сигурно, че ресурсите на ФИ ще бъдат използвани там, където има необходимост.
<p>б) Добавена стойност на ФИ</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Проверка на добавената стойност на ФИ • Консистентност с други форми на държавна намеса, които адресират същите пазарни провали, за да се ограничи застъпването и избегне конфликт на целите • Възможни ефекти от държавната помощ, включително пропорционалността на планираната интервенция спрямо идентифицираните пазарни цели • Мерки, целящи да минимизират изкривяването на пазара вследствие ФИ
<p>в) Допълнителни публични и частни ресурси</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Оценка на допълнителните публични и частни ресурси, които е необходимо да бъдат използвани

Европейски съюз

ПРОЕКТ ВГ0713ЕФФ-511-220411

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на

Оперативна програма за развитие на сектор „Рибарство”,

съфинансирана от Европейския фонд по рибарство на Европейския съюз

Инвестиране в устойчиво рибарство

	<p>за ФИ</p> <ul style="list-style-type: none">• Съфинансиране надолу до нивото на крайния получател• Очакван ливъридж ефект• Ако е необходимо, да се прави оценка на необходимостта и нивото на преференциално възнаграждение за привличане на насрещните ресурси от частни инвеститори.
г) Изводи (научени уроци)	<ul style="list-style-type: none">• Анализ на изводите, направени при подобни инструменти или такива, смятани за релевантни в миналото• Анализ на предварителните оценки, извършвани в миналото• Прилагане на тези научени уроци, за да бъде сигурно, че ФИ се градят на основата на натрупан съществуващ опит
д) инвестиционна стратегия	<ul style="list-style-type: none">• Тематично и географско покритие на ФИ• Сигурност, че в съответствие с чл. 38 е избран най-подходящият вариант във връзка с особеностите на страната• Да бъдат предоставени финансови продукти, които да осигурят адекватен отговор на пазарните нужди• Таргетиране на крайните потребители• Ако е необходимо, се предвижда комбинация с безвъзмездна помощ, за да се максимизира ефективността
е) очаквани резултати	<ul style="list-style-type: none">• Посочване на очакваните резултати от ФИ в приоритетите на Програмата• Задаване на референтни и планирани стойности на база на специфичния принос на ФИ към приоритетите на индикаторите за

Европейски съюз

ПРОЕКТ BG0713EFP-511-220411

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на

Оперативна програма за развитие на сектор „Рибарство”,

съфинансирана от Европейския фонд по рибарство на Европейския съюз

Инвестиране в устойчиво рибарство

	резултатите по Програмата
ж) Условия, позволяващи ревизиране на предварителните оценки	<ul style="list-style-type: none">• Обосновка за преразглеждане на предварителната оценка• Практически и методологични процедури за обновяване на предварителната оценка• Стъпки за адаптиране на прилагането на ФИ

2.2 Предварителни съображения

Програмата за морско дело и рибарство е програмирана на базата на стратегически подход, в това число оценка на силните и слабите страни, възможностите и заплахите, и като се вземат предвид резултатите от оценката на нуждите. Ето защо финансовите инструменти за сектора на рибарството и аквакултурите следва да бъдат съсредоточени върху целите, заложи в стратегията на ПМДР. В тази връзка следва да се осигури съгласуваност на ФИ с приоритетите на Програмата, както е показано на Фигура 5.

Фигура 5. Съвместимост между предвижданото ФИ и приоритетна ос в рамките на програмата

Европейски съюз

ПРОЕКТ ВЪЗЛОЖЕНИЕТО 0713/ЕФФ-511-220411

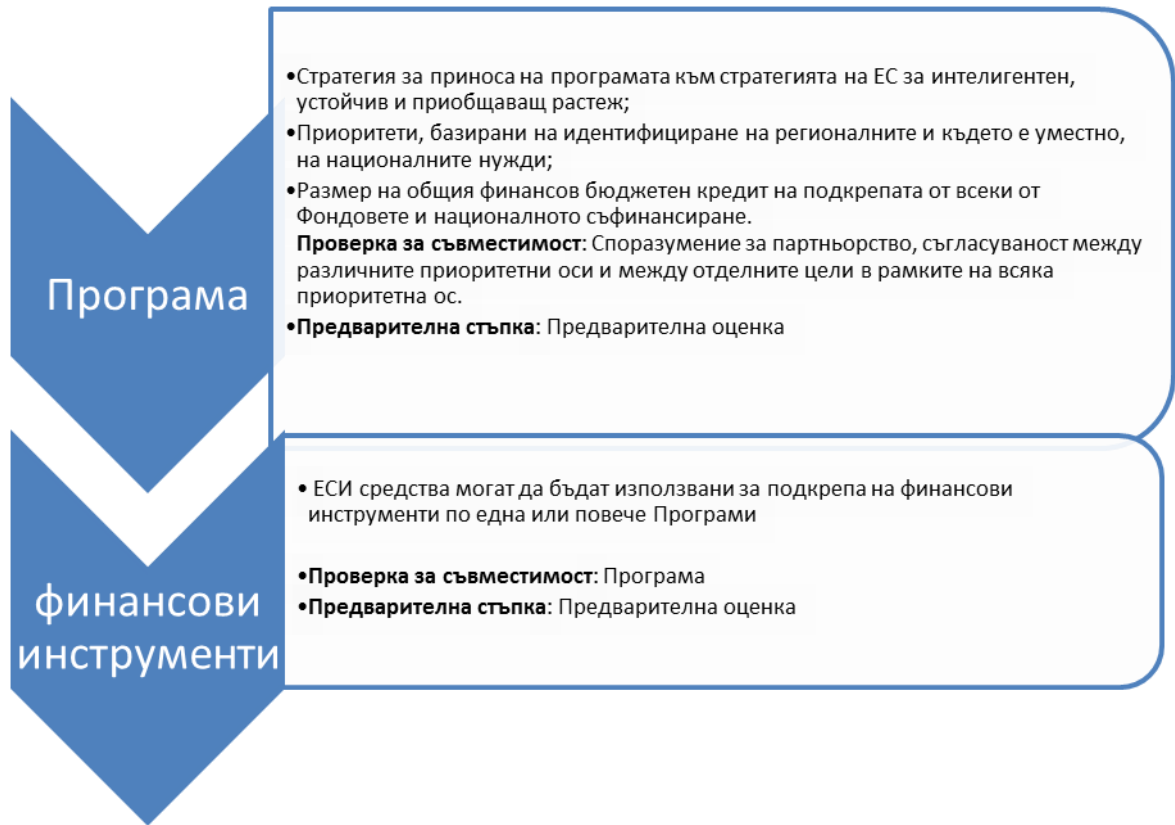
Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на

Оперативна програма за развитие на сектор „Рибарство”,

съфинансирана от Европейския фонд по рибарство на Европейския съюз

Инвестиране в устойчиво рибарство

При изготвянето на предварителната оценка на прилагането на ФИ при реализацията на ПМДР са взети под внимание следните аспекти:

- ФИ трябва да имат **съвместимост с тематичните цели** и приоритетите на Програмата и да се вметват в нейната логика, за да допринесе тя за постигането на приоритетите на Европа 2020 и избраните тематични цели и области на политиката в този сектор. Използването на ФИ след това трябва да бъде в съответствие с предварителната ѝ оценка и очакваните резултати от всяка засегната приоритетна ос или приоритетна области, в която биха се прилагали ФИ. Освен това, някои резултати на тази оценка могат да предоставят подходящи входящи данни за предварителната оценка на финансовите институции. Тези потенциални входящи данни са отбелязани в Таблица 4. по-долу:

Европейски съюз

ПРОЕКТ ВЪВЕЖДЕНЕ-511-220411

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на

Оперативна програма за развитие на сектор „Рибарство“,

съфинансирана от Европейския фонд по рибарство на Европейския съюз

Инвестиране в устойчиво рибарство

Таблица 4. Принос на предварителната оценка

Съдържание на предварителната оценка	Потенциални входни данни	изисквания на предварителната оценка
<ul style="list-style-type: none"> Принос към стратегията на ЕС за устойчив растеж, имащ отношение към избраните цели и приоритети, националните и регионалните нужди и изводите от предходни периоди Обосновка за предложената форма на подкрепа 	<p>Анализ на нуждите и различията в развитието на национално и регионално ниво, както и техният потенциал за развитие</p>	<p>Анализ на пазара, провалите, неоптималните инвестиционни ситуации и инвестиционните нужди.</p> <p>Добавена стойност на ФИ.</p> <p>Изводи.</p>
<ul style="list-style-type: none"> Уместност и яснота на предложените програмни индикатори Как очакваните изходни данни ще допринесат за резултатите Дали количествените целеви стойности са реалистични, като се вземе предвид подкрепата, очаквана от ЕСИФ Доколко са подходящи процедурите за мониторинг на програмата и за събиране на данните, нужни за осъществяване на оценките Доколко са подходящи междинните цели, избрани за рамката за отчитане на резултатите 	<p>ФИ трябва да помагат за постигането на всички очаквани резултати и ефекти от Програмата</p>	<p>Очаквани резултати.</p>

- Финансова съгласуваност** . В случая, когато ФИ се финансира чрез вноски от множество приоритетни оси, фокусни райони или Програми, балансът между различните финансови вноски и тяхното разграничаване трябва да бъде отразено в инвестиционните насоки на ФИ.
- Съгласуваност на управлението**. Управлението на ФИ трябва да бъде в съответствие с управлението на програмата и трябва да се прецени значимостта на участието на националните и регионални заинтересовани страни. В случая на ФИ с принос от различни програми, е необходимо усилено сътрудничество

Европейски съюз

ПРОЕКТ ВЪЗ0713ЕФФ-511-220411

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на

Оперативна програма за развитие на сектор „Рибарство”,

съфинансирана от Европейския фонд по рибарство на Европейския съюз

Инвестиране в устойчиво рибарство

между различните участващи. Управляващи органи и управлението на ФИ трябва да бъде адаптирано в съответствие с това.

- **Съвместимост с други региони.** В някои случаи чрез проверка на съответствие с финансовите институции от други региони може да се избегне потенциалното дублиране, т.е. да се възползват от опита и добрите практики. Общата линия на политиката е, че трябва да има консолидация на ресурсите в национални инструменти, инструменти на наднационално, регионално или на равнище на ЕС, когато е уместно. При проверка на съгласуваност би се осигурило по-ясно идентифициране на целите на ФИ.

През програмния период 2007-2013 г. в рамките на Оперативната програма за развитие на сектор „Рибарство“ по отношение на ФИ бе постигнато следното:

- Бе подобрена гаранционната дейност по мярка 2.7.
- Бе увеличен размерът на гарантираната от НГФ сума: за малки предприятия от 500 х.лв. на 1 500 х.лв.; за средни предприятия – от 1 млн. на 3 млн.лв.;
- Включване на нови банки-партньори;
- Увеличаване на гаранционния процент от 50 на 80%;
- Равнопоставеност при събиране на вземания;
- Отпадане от гаранционните споразумения на клаузите за минимален и максимален гаранционен портфейл;

В тази връзка по ПМДР 2014-2020 г. не са предвидени никакви средства, които да бъдат отделени за възвръщаеми инвестиции, чрез прилагане на финансови инструменти с цел постигане на допълнителен растеж и осигуряване на заетост. Единствения „свободен“ ресурс е този договорен с НГФ.

Европейски съюз

ПРОЕКТ ВЪЗЛОЖЕНИЕТО-511-220411

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на

Оперативна програма за развитие на сектор „Рибарство”,

съфинансирана от Европейския фонд по рибарство на Европейския съюз

Инвестиране в устойчиво рибарство

3. Анализ на пазарните неуспехи, неоптимални инвестиционни ситуации и инвестиционни нужди.

3.1 Установяване на съществуващите проблеми на пазара

Наличието на пазарни неуспехи, неоптимални инвестиционни ситуации и неудовлетворени нужди от инвестиции, е съществен елемент, оправдаващ публичната интервенция. След идентифицирането на такива събития се оценява степента, необходима за допълнителна инвестиция, целяща намаляване на идентифицирания недостиг на финансиране

Растежът и конкурентоспособността на малките и средни предприятия изисква финансиране, особено в ранните етапи от тяхното развитие. Размерът на ресурси, на които компанията може да разчита, може да имат пряко въздействие върху капацитета ѝ за достъп до кредити и хибридни финанси (т.е., имат се предвид финансови продукти, които комбинират капиталови и дългови характеристики при финансиране). Предприятията са изправени пред значителни предизвикателства по отношение на достъпа до финансиране дори при нормални пазарни условия. Ключово понятие, което може да се въведе в тази рамка, е понятието за "финансов недостиг". Според доклад, публикуван от Комисията, става въпрос за ситуация, при която фирми, които се нуждаят от финансиране, но не могат да го получат поради пазарни несъвършенства. Тази ситуация вече е изострена от неотдашната финансова и кредитна криза.

Във връзка с достъпа до финансиране, който се очертава като основна пречка за развитието на малките и средни предприятия, за повишаване на тяхната конкурентоспособност, трябва да се обърне внимание и на условията за развитие на бизнеса. С други думи, пазарната неефективност не е свързана изключително с капацитета на пазара, за да се гарантира равновесието между търсенето и предлагането на различни видове финансиране, но може да се определя от сложно взаимодействие на пазарни слабости, свързани с бизнес средата като цяло. Следва да се уточни, че този вид трудност не може да бъде премахната директно от финансовите инструменти. Когато са установени такива слабости, предварителната оценка трябва да предвижда действия за смекчаване отрицателното им въздействие върху инвестиционния капацитет на финансовите инструменти. Таблицата по-долу съдържа списък на потенциални проблеми, обхващащ тези два вида трудности, които имат въобще малките и средни предприятия, каквито се явяват всъщност и преобладаващата част от предприятията в сектора на рибарството и аквакултурите. Прегледът на тези

Европейски съюз

ПРОЕКТ ВG0713EFF-511-220411

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на

Оперативна програма за развитие на сектор „Рибарство”,

съфинансирана от Европейския фонд по рибарство на Европейския съюз

Инвестиране в устойчиво рибарство

потенциални проблеми показва, че не всички от тях имат еднакво въздействие върху инвестиционния капацитет на фирмите от бранша.

Таблица 5. Потенциални проблеми, затрудняващи конкурентоспособността на малките и средни предприятия и основните причини за това.

Препятствия за МСП	Основни причини:
Лоша бизнес среда	<ul style="list-style-type: none"> • Ограничена налична подкрепа и бизнес услуги за малките и средни предприятия; • Неефективни и несигурни методи на управление и структура на управление; • Ограничен достъп до пазари и клиенти; • Трудности в спазване на регламента и свързаните с него административни специфики; • Трудности при привличане и задържане на таланти и умения; • Ограничена териториална привлекателност за чужди и частни инвестиции; • Трудности при интернационализация на икономическите дейности; • Липса на физическа и финансова инфраструктура;
Ограничен достъп до финансиране	<ul style="list-style-type: none"> • Недостатъчно предлагане на адекватни финансови продукти; • Асиметрична информация, включително главница/проблеми на пълномощника; • Високи разходи по сделката; • Недостатъчен капацитет за предоставяне на обезпечения на МСП; • Недостатъчен или непредсказуем финансов поток;

От проведеното анкетно проучване сред бенефициентите на ОПРСР се оказва, че потенциалните проблеми сред фирмите от сектора са идентични с тези на МСП от другите отрасли. Ранжирането им показва, че най-значимите фактори ограничаващи бизнеса на предприятията от сектор „Рибарство“ са политическата ситуация и общата икономическа ситуация (75% от анкетираните ги извеждат на преден план). От проведените интервюта се идентифицира проблема свързан с честата смяна на управленския екип на ИАРА, което е следствие от несигурната политическа обстановка. Като прибавим към тези два фактора и променящата се икономическа

Европейски съюз

ПРОЕКТ ВЪЗФ-511-220411

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на

Оперативна програма за развитие на сектор „Рибарство“,

съфинансирана от Европейския фонд по рибарство на Европейския съюз

Инвестиране в устойчиво рибарство

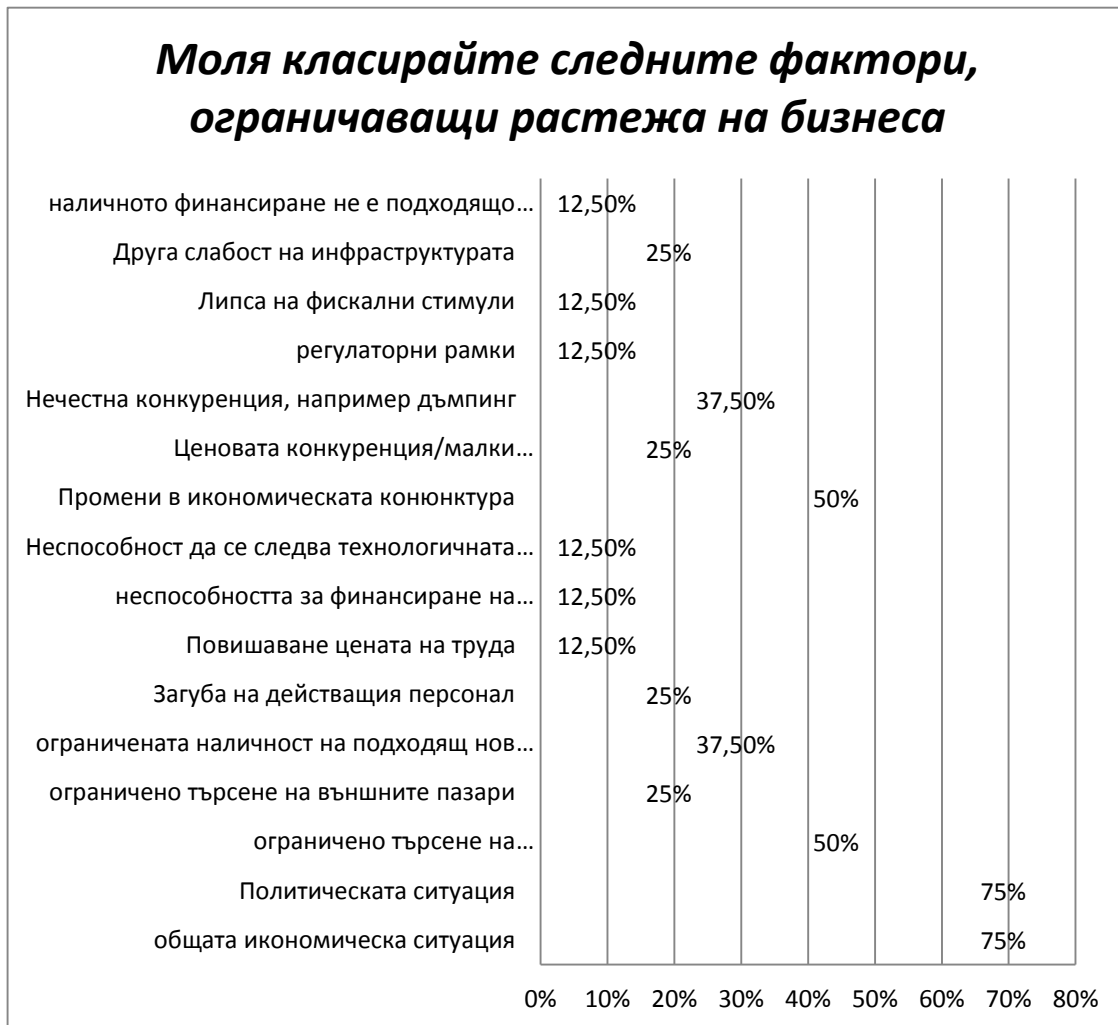

конюнктура и картината на основните проблеми затрудняващи бизнеса в сектора става пълна на макроравнище. (Вж. Диаграма 6.)

Кадровите проблеми свързани с текучеството на кадрите и тяхната квалификация са фактори пречещи на растежа за около 1/3 от фирмите в бранша.

Една на всеки 10 фирми съобщава за невъзможност да финансира инвестиционните си проекти, защото или наличното финансиране не е подходящо за техните нужди, или ограничените им финанси не „позволяват“ това. В същото време те не отговарят на изискванията на банковите институции за заемно финансиране, т.е. кредитиране.

Диаграма 6.

Европейски съюз

ПРОЕКТ BG0713EFF-511-220411

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на

Оперативна програма за развитие на сектор „Рибарство”,

съфинансирана от Европейския фонд по рибарство на Европейския съюз

Инвестиране в устойчиво рибарство

3.1.1. Макроикономическа среда, в която осъществяват дейността си фирмите от сектора

Анализът на икономическата среда е необходим, тъй като конкурентоспособността на малките и средни предприятия, включително и на тези от сектора на рибарството и аквакултурите, е пряко свързана и се повлиява от начина, по който икономиката се развива и от икономическите политики, като икономически растеж, динамика на внос и износ, инвестиционни потоци, данъчна политика, нивото на публичните инвестиции и постижения на финансовия пазар (например ситуация на капиталови инвестиции и разпределението на кредити в дадената територия), както и характеристики и квалификация на работната сила, заплатата и равнището на дохода. Демографските елементи също са от значение, за да се разбере еволюцията на населението, което живее в дадената държава или регион.

През първото полугодие на 2013 г. **Брутният вътрешен продукт (БВП)** на страната нараства 0.3% на годишна база. Темпът на повишение на икономическата активност се има забавяне спрямо предходната година, когато е отбелязан растеж от 0.8%, в резултат на по-слабото вътрешно търсене. Така нетният е в основата на формирания икономически растеж през първата половина на 2013 г. Растежът на Брутната добавена стойност (БДС) през първото полугодие на 2013 г. се формира от секторите селско стопанство и услуги. Увеличението на новосъздадения доход в аграрния сектор от 4.9% е подкрепено от благоприятните климатични условия и добрата селскостопанска реколта. Нарастването при услугите възлиза на 0.5%, с положителен принос от страна на дейностите търговия, транспорт и хотели и ресторанти; създаване и разпространение на информация; професионални дейности, научни изследвания, административни и спомагателни дейности. Индустрията се характеризира с отрицателно изменение на БДС през разглеждания период, което е свързано с негативната динамика в строителството (спад от 8.1%). Добавената стойност в промишлеността се увеличи с 1.7% за шестте месеца на 2013 г., но от март до август месечната динамика на годишна база при индекса на промишлено производство остава

Европейски съюз

ПРОЕКТ ВЪЗЛОЖЕНИЕТО-511-220411

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на

Оперативна програма за развитие на сектор „Рибарство”,

съфинансирана от Европейския фонд по рибарство на Европейския съюз

Инвестиране в устойчиво рибарство

на отрицателна територия. Оборътът в промишлеността отбелязва намаление за деветте месеца на година, в резултат от понижението на продажбите на вътрешния пазар, повлияни от слабото вътрешно търсене.

За цялата 2013 г. българската икономика отбеляза реален **растеж** от 0.6%, с основен принос от страна на външния сектор. Забавянето на растежа на вътрешното търсене, което започна от края на 2012 г., продължи и през първото полугодие на 2013 г., и за цялата година е налице отрицателен принос, основно поради намаление на инвестициите. Свиването на вътрешното търсене се очаква да ограничи динамиката на вноса до 4.4% в реално изражение и при очакван растеж на износа на стоки и услуги от 6.8%, приносът на нетния износ към ръста на БВП е положителен, в размер на 1.5 пр.п.

През второто тримесечие на 2014 г. ръстът на БВП е 0,5% на тримесечна и 1,6% на годишна сезонно изгладена база. За доброто представяне през периода допринасят износът, инвестициите, по-малко потреблението, но и увеличаващата се производителност на труда. С най-голям принос са промишлеността и финансовият сектор. Така през вторите три месеца на 2014 г. БВП възлиза на 19,517 млрд. лв. по текущи цени. На глава от населението се падат по 1 379 евро, или 1 889 щатски долара. Въпреки че крайното потребление се понижава с 0,4% на тримесечна база, на годишна расте с ревизираните в посока нагоре 2,3%. Данните за индивидуалното потребление са ревизирани до отрицателните 0,2%. За сравнение – през предходното тримесечие НСИ отчита ръст от 1,3%, докато за година индивидуалното потребление скача с 1,6%.

Износът на стоки и услуги се увеличава с 10.8% в реално изражение през първите три месеца, а през второто тримесечие е налице забавяне до 4.5% на годишна база. Тези развития са в голям степен обусловени от базов ефект от намалението на износа през първото тримесечие и последвалият растеж през второто тримесечие на 2012 г. Динамиката на вноса се понижава спрямо предходната година до растеж от 3.8%, който остава потиснат от слабото вътрешно търсене.

Анализът на икономическата среда показва, че през третото и четвъртото тримесечие на 2014 г. се очаква вътрешното търсене да се задържи на нива, близки до

Европейски съюз

ПРОЕКТ BG0713EFF-511-220411

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на

Оперативна програма за развитие на сектор „Рибарство”,

съфинансирана от Европейския фонд по рибарство на Европейския съюз

Инвестиране в устойчиво рибарство

тези, наблюдавани през първото полугодие, а приносът на правителствените инвестиции за растежа на БВП да намалява.

Поради слабото изпълнение на данъчните приходи и реализирането на по-високи разходи за здравноосигурителни плащания по бюджета на НЗОК, заложеният дефицит в размер на 1,8% от БВП за 2014 г. ще бъде превишен.

Наблюдаваното подобрене в динамиката на заетите през 2013 г., в условията на ограничена икономическа активност, доведе до забавяне в темпа на нарастване на **производителността на труда**. Реалното увеличение на БВП на един зает се понижи до 0.7% за първото полугодие, при средногодишен растеж от 4% за последните три години. По-бавното увеличение на производителността на труда бе фактор за влошаване в динамиката на разходите за труд на единица продукция (РТЕП). Увеличението на реалните РТЕП през първото шестмесечие възлезе на 9.9%, повлияно основно от повишението на показателя в сектора на услугите, след като през предходните две години реалните РТЕП общо за икономиката отбелязаха намаление на годишна база от 2.2% и 2.6%, съответно през 2011 г. и 2012 г.¹ В промишлеността се наблюдаваше слабо увеличение на реалните РТЕП през второто тримесечие, поради понижената икономическа активност, но секторът показва висока гъвкавост в приспособяването на разходите си за труд по време на кризата и съответно способност да поддържа разходната си конкурентоспособност.

По отношение на производителността на труда – друг важен показател за икономиката - през второто тримесечие на 2014 г. се покачва с 1,7% на годишна база. На едно лице се падат по 5 535 лв. от текущия обем на БВП, като всеки зает създава 13,3 лв. БВП за един обработен час. Това е повече спрямо 12 лв. на час през първото тримесечие, но по-малко в сравнение с последното на 2013 г., когато за един час са произвеждани средно по 15,7 лв. БВП - най-много в сравнение с всички тримесечия от 2003 г. насам.

Производителността на труда в индустриалния сектор е най-висока - 6 489 лв. брутна добавена стойност средно на един зает и 15,1 лв. за един обработен човекочас. В

¹ Показателят реални РТЕП е изчислен като компенсация на един нает разделен на БВП на един зает по текущи цени.

Европейски съюз

ПРОЕКТ ВЪЗФ/EF-511-220411

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на

Оперативна програма за развитие на сектор „Рибарство”,

съфинансирана от Европейския фонд по рибарство на Европейския съюз

Инвестиране в устойчиво рибарство

сектора на услугите всеки зает произвежда средно 4 732 лв., или 11,3 лв. на час. Най-ниска е производителността на труда в аграрния сектор, към който попада и секторът на рибарството – 1 082 лв. при 2,7 лв. на час.

Общите **инвестиции** през 2014 г. в основен капитал в икономиката се покачват с 3,9% в сравнение със същия период на 2013 г. Инвестициите в основен капитал само в индустриалния сектор растат с ревизираните в посока надолу 1,3% на тримесечна и с 3,8% на годишна база. Добавената стойност от финансови и застрахователни дейности е с 6,7% по-висока спрямо първите три месеца на 2014 г. въпреки минималния принос от 0,1% на годишна база. Аграрният сектор намалява равнището си с 1,3% през второто тримесечие на 2014 г. на годишна база, но реализираната добавена стойност се покачва с 0,5% през тримесечието.

Наблюдава се възстановяване на **износа** през второто тримесечие на 2014 г., след като спада във всеки от месеците от януари до април. С покачване от 2% през второто тримесечие експортът също допринася за икономически растеж. За същия период вносът се свива с 1,2%. На годишна база износьт се покачва с 3,4 на сто, а вносът – с 3,9%.

Развитието на **заетостта** в началото на 2013 г. и очакванията до края на годината дават основание да се очаква стабилизиране в броя на заетите за цялата година около нивото им от 2012 г. През първото тримесечие броят на заетите надхвърли стойността си от края на 2012 г., а през вторите три месеца бе постигнат положителен ръст на заетостта и на годишна база². Така, отчитайки сезонните колебания до края на 2013 г., очакванията са броят на заетите да се задържи около този от 2012 г. Същевременно, заедно със стабилизирането на заетостта, нивото на безработица се повишава. Това се дължи както на все още ограничените възможности за наемане на труд, така и на повишението на икономическата активност на населението. Въпреки обичайното раздвижване на пазара на труда през второто и третото тримесечие, нивото на безработица остава по-високо на годишна база през цялата 2013 г., като средногодишната му стойност възлиза на 12.9%.

² По данни от Системата на националните сметки.

Европейски съюз

ПРОЕКТ BG0713EFF-511-220411

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на

Оперативна програма за развитие на сектор „Рибарство”,

съфинансирана от Европейския фонд по рибарство на Европейския съюз

Инвестиране в устойчиво рибарство

През деветте месеца на 2013 г. се наблюдава известно стабилизиране на пазара на труда. Икономически активното население на възраст 15-64 г. нараства с 27.9 хил. в сравнение с деветте месеца на 2012 г. и достига 3 324.4 хил. средно за деветте месеца на 2013 г.³ Коефициентът на икономическа активност за същата възрастова група е 68.3% или с 1.5 процентни пункта (п.п.) по-висок в сравнение с деветте месеца на 2012 г.

Средният брой на заетите през деветте месеца на 2013 г. нараства в сравнение със същия период на предходната година, като по-значителен е ръстът на заетите в икономическите дейности „Административни и спомагателни дейности“, „Създаване и разпространение на информация и творчески продукти; далекосъобщения“, „Хуманно здравеопазване и социална работа“ и „Селско, горско и рибно стопанство“. Броят на заетите нараства във всички възрастови групи с изключение на заетите от възрастовите групи 15-24 г. и 25-34 г. Продължава тенденцията на нарастване на броя на заетите на възраст 55-64 г., като коефициентът им на заетост също се увеличава (с 1.6 п.п.) спрямо деветмесечието на 2012 г. и достига 47.3% средно за деветте месеца на 2013 г.

Коефициентът на заетост на населението на възраст 15-64 г. е 59.4%, а този на населението на възраст 20–64 навършени години е 63.5% през деветте месеца на 2013 г. В сравнение със същия период на предходната година коефициентът на заетост за възрастовата група 15-64 г. се увеличава с 0.8 п.п., а този за възрастовата група 20–64 г. се увеличава с 0.7 п.п.

Равнището на регистрирана безработица в страната средно за 2013 г. е 11.3%. Средномесечното равнище нараства минимално спрямо 2012 г. – с 0.2 процентни пункта (през 2012г. – с 1 процентен пункт), като това е най-ниският ръст от началото на кризата. В края на годината, през декември 2013 г., равнището е по-ниско от нивото в началото на годината, за разлика от предходната година.

Средномесечният брой на безработните, регистрирани в бюрата по труда в страната през 2013 г., е 371 380, с 6843 безработни повече спрямо 2012 г. (през 2012 г. нарастването е с близо 32 хиляди). Безработицата в края на декември 2013 г. е с около

³ По данни от Наблюдението на работната сила на НСИ, изчислени средно за първо, второ и трето тримесечие

Европейски съюз

ПРОЕКТ ВЪЗЛОЖЕНИЕ-511-220411

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на

Оперативна програма за развитие на сектор „Рибарство”,

съфинансирана от Европейския фонд по рибарство на Европейския съюз

Инвестиране в устойчиво рибарство

5500 лица по-ниска от януари, за разлика от 2012 г., когато през декември е с почти 9800 по-висока от януари 2012 г.

Чрез активната политика се балансират процесите на търсене и предлагане на пазара на труда и се подпомага запазването на заетостта и ограничаването на безработицата. По данни от Наблюдение на работната сила през първото тримесечие на 2014 г. коефициентът на заетост за населението на възраст 15 - 64 навършени години е 59.0%, или с 1.3 процентни пункта над равнището, регистрирано през първото тримесечие на 2013 година. Коефициентът на безработица е 13.0%, или с 0.8 процентни пункта по-нисък в сравнение със същия период на 2013 година. Обезкуражените лица на възраст 15 - 64 навършени години са 203.0 хил., или 13.2% от икономически неактивните лица в същата възрастова група (1 541.9 хил.).

Съгласно данните за регистрираната безработица на Агенцията по заетостта средномесечното равнище на безработица през първото полугодие на 2014 г. е 11.7%. Достигнатото средномесечно равнище на безработица е с 0.2 процентни пункта по-високо спрямо същия период на 2013 г. В края на шестмесечния период, през месец юни, равнището на безработица е 10.7% и намалява с 1.5 процентни пункта спрямо началото на годината.

През първото полугодие на 2014 г. средномесечният брой на регистрираните безработни лица е 384 402, с 6 766 лица (с 1.8%) повече спрямо същия период на 2013 г. В края на периода, през месец юни, безработните лица са 351 252 и намаляват спрямо началото на годината с 49 981 лица (с 12.5%).

Инфлацията през 2013 г. остава сравнително ниска, под влияние на благоприятната конюнктура на международните пазари на суровини, като средногодишният темп на изменение на ХИПЦ се очаква е 0.6%. Все още свитото потребление и влошените очаквания на домакинствата, както и поевтиняването на стоките за дълготрайна употреба ще продължат да задържат базисната инфлация на сравнително ниско ниво. Влиянието на външните фактори за формиране на инфлацията в страната се очаква да остане слабо до края на годината. През първата половина на

Европейски съюз

ПРОЕКТ BG0713EFF-511-220411

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на

Оперативна програма за развитие на сектор „Рибарство”,

съфинансирана от Европейския фонд по рибарство на Европейския съюз

Инвестиране в устойчиво рибарство

2014 г. хармонизираният индекс на потребителските цени (ХИПЦ) остана на годишна база с отрицателна динамика, като се наблюдаваше засилване в темпа му на спад до -1,8% (-0,9% в края на 2013 г.). През периода януари-юни 2014 г. продължава тенденцията от втората половина на предходната година към разпространение на дефлацията върху все повече групи стоки и услуги, включени в потребителската кошница. Определящо значение за задълбочаването на дефлацията имаше поевтиняването на транспортните горива, храните и услугите, което бе резултат главно от понижението на международните цени и проявлението на специфични фактори, свързани с някои групи услуги. Свиването на отрицателния принос на административно определяните цени от март ограничава темпа на спад на общия индекс на потребителските цени. Тенденцията към понижението на базисната инфлация, формирана през 2013 г., продължи и през 2014 г., като към юни тя беше отрицателна и се определяше главно от понижението на инфлацията при услугите и в по-малка степен от ускоряването на годишния спад на цените на нехранителните стоки (без горивата).

Индексът на потребителските цени за юни 2014 г. спрямо май 2014 г. е 99.6%, т.е. месечната инфлация е минус 0.4%. Инфлацията от началото на годината (юни 2014 г. спрямо декември 2013 г.) е минус 1.4%, а годишната инфлация за юни 2014 г. спрямо юни 2013 г. е минус 1.9%. Средногодишната инфлация за периода юли 2013 - юни 2014 г. спрямо периода юли 2012 - юни 2013 г. е минус 1.6% . До края на 2014 г. се очаква инфлацията да остане отрицателна, като темповете на спад на потребителските цени постепенно ще се забавят. Затихването на дефлационните процеси ще се определя главно от допълнителното свиване на отрицателния принос на административно контролираните цени, в съчетание с постепенното преустановяване на понижението на цените на хранителните продукти.

Икономическата активност у нас през втората половина на 2014 г. може да претърпи забавяне, ако стопанската конюнктура в Европа, геополитическото напрежение между Украйна и Русия, дефлационните процеси в страната, ситуацията с Корпоративна банка АД (КТБ) и политическата несигурност окажат негативен ефект върху очакванията, нагласите и поведението на фирмите и домакинствата.

Европейски съюз

ПРОЕКТ ВЪТЪРЪЖОВСКИ БИЗНЕС ПЛАН

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на

Оперативна програма за развитие на сектор „Рибарство”,

съфинансирана от Европейския фонд по рибарство на Европейския съюз

Инвестиране в устойчиво рибарство

Ако икономиките на нашите външни контрагенти не се повлияят от икономическата ситуация, външното търсене би оказало положително влияние както върху растежа на износа на стоки и услуги, така и на икономическата активност у нас. По този начин нетният износ би имал положителен принос за растежа на БВП в реално изражение до края на 2014 г.

През първите пет месеца на 2014 г. бюджетната позиция на страната отбелязва влошаване спрямо съответния период на 2013 г. под влияние на забавянето в темпа на растеж на данъчните приходи, което не бе компенсирано с ограничаване на бюджетните разходи от страна на правителството. В резултат от ускоряването на инвестиционните разходи и поддържането на висок темп на растеж на социалните плащания, фискалната политика на правителството продължи да оказва положително влияние върху общите инвестиции и разполагаемия доход на домакинствата. През първото тримесечие на 2014 г. се увеличи и приносът на правителственото потребление за растежа на БВП.

През периода януари-май 2014 г. динамиката на потоците по **външнотърговския баланс** на страната се обуславя главно от спада в международните цени и нарастването на вътрешното търсене. Тези фактори допринсят за увеличаване на **дефицита по търговското салдо** и свиване на годишна база на излишъка по текущата и капиталовата сметка на платежния баланс. Динамиката на потоците по финансовата сметка е повлияна главно от по-слабите изходящи потоци на банките. При забавяне в темповете на спад на международните цени в евро през втората половина на 2014 г. и при засилване на външното търсене се очакват бавно възстановяване на номиналния растеж на износа.

Запазващата се **висока норма на спестяване** на домакинствата продължава да оказва влияние за нарастване на привлечените средства в банковата система през периода януари-юни 2014 г., което допринася за поддържане на високата ликвидност на банките. През първите пет месеца на годината банките използват значителна част от ликвидността си за увеличение на чуждестранните си активи, за инвестиции в държавни ценни книжа (ДЦК), издадени от българското правителство, за увеличаване

Европейски съюз

ПРОЕКТ ВЪЗЛОЖЕНИЕТО-511-220411

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на

Оперативна програма за развитие на сектор „Рибарство”,

съфинансирана от Европейския фонд по рибарство на Европейския съюз

Инвестиране в устойчиво рибарство

на вземанията от неправителствения сектор и в по-малка степен за намаляване на чуждестранните си пасиви. Към края на юни спрямо май, се наблюдава свиване на чуждестранните активи на банките и увеличение на ДЦК на българското правителство в портфейлите им. Годишният растеж на вземанията от неправителствения сектор започна да се ускорява от февруари и през юни възлиза на 2,4 процентни пункта, вследствие нарастване на кредитирането за нефинансови предприятия и при слабо повишение на кредита за домакинствата.

През третото и четвъртото тримесечие на 2014 г. се очаква прирастът на привлечените в банковата система ресурси да продължи да надвишава търсенето на кредити, което ще се прояви в поддържането на висока ликвидност на банковата система. Възможно е обаче очакваното понижение на лихвите на паричния пазар в еврозоната да стимулира банките да търсят инвестиционни решения на вътрешния пазар. Очакванията на експертите са, че до края на 2014 г. лихвите по депозитите ще спаднат още, а тези по кредитите - ще се колебаят около достигнатите текущи нива, като понижението на лихвите по депозитите ще бъде определено най-вече от високата ликвидност на банкова система, понижаването на лихвените равнища на паричния пазар в еврозоната и **сравнително слабото търсене на заемни ресурси.**

Рисковете, които се очертават пред икономическата активност в страната, са повлияни от няколко фактора. През първото тримесечие на 2014 г. икономическата активност се повишава на верижна база главно поради по-съществения растеж на вътрешното търсене и увеличението на запасите. Частното потребление нараства, инвестиционната активност също се повишава, като значителен принос за това имаха правителствените инвестиции. Основен принос за растежа на икономическата активност имаше индустриалният сектор, където увеличението на добавената стойност беше до голяма степен свързано с нарастване на запасите, пишат експертите на БНБ в своя икономически преглед за вторите три месеца на 2014 г. Но поради все още несигурната икономическа среда фирмите остават предпазливи по отношение на наемането на работници. През първото тримесечие на 2014 г. общата заетост се задържа на нива, близо до наблюдаваните през четвъртото тримесечие на 2013 г., като

Европейски съюз

ПРОЕКТ ВЪЗЛОЖЕНИЕ-511-220411

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на

Оперативна програма за развитие на сектор „Рибарство”,

съфинансирана от Европейския фонд по рибарство на Европейския съюз

Инвестиране в устойчиво рибарство

слабо се повишава на верижна база. Равнището на безработица според сезонно изгладените данни от Наблюдението на работната сила се понижава слабо през първото тримесечие на 2014 г., достигайки 12,4%.

Рисковете за икономическата активност са свързани основно с:

- влиянието на външната среда върху българската икономика както по отношение на конюнктурата в еврозоната и ЕС като цяло, така и поради повишеното геополитическо напрежение в Украйна и Русия.
- При продължаване на дефлацията е възможно печалбите на фирмите да намаляват, което да влоши нагласите им и да ограничи разходите им за инвестиции.
- Поставянето на 20 юни на КТБ, четвъртата по големина на активите банка, под специален надзор, ще има отрицателен ефект върху икономическата активност на фирми и домакинства, които са клиенти на банката.
- Засилената политическа несигурност, свързана с предсрочните парламентарни избори през октомври, също може да има негативен ефект върху очакванията, нагласите и поведението на икономическите субекти.

3.1.2 Други фактори, оказващи влияние на бизнес средата и достъпа до финансиране

В допълнение към икономическия контекст, конкурентоспособността на малките и средни предприятия може да бъде повлияна и от други фактори, които оказват негативно влияние върху средата, в която работят икономическите субекти, включително и предприятията от изследвания сектор. Те могат да бъдат непредвидими/условни и свързани с икономическия контекст в определен момент във времето (например намаляване на търсенето заради кризата) или съставляват структурни фактори. Докато непредвидимите/условни фактори по правило се намират извън сферата на контрол на националните и местни власти, структурните фактори трябва да бъдат анализирани, тъй като те могат да окажат влияние върху ефективността на всеки финансов инструмент.

Европейски съюз

ПРОЕКТ BG0713EFF-511-220411

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на

Оперативна програма за развитие на сектор „Рибарство”,

съфинансирана от Европейския фонд по рибарство на Европейския съюз

Инвестиране в устойчиво рибарство

Изброените по-долу фактори са с различна степен на влияние върху икономическата среда.

Политическата стабилност оказва влияние върху бизнес средата, тъй като тя помага да се запази доверието сред националните и чуждестранни инвеститори за безопасността на техните инвестиции в страната или региона. Анализът на пазарната среда преценява честотата и редовността на евентуалните промени в стратегическата ориентация на правителството, политическата несигурност, породена от изборните резултати и реакциите на финансовите пазари на тези събития. През последните две години в страната се наблюдава политическа нестабилност, като след предсрочните избори от 2013 г., предстои да се проведат нови такива и през 2014 г. Това неминуемо оказва въздействие върху склонността на компаниите да инвестират и в готовността им да поемат риска да ползват кредити. *За 2/3 от фирмите в сектор „Рибарство“ нестабилната политическа ситуация влияе негативно върху развитието на техния бизнес. (Вж. Диаграма б.)*

Правната и регулаторна рамка определя правилата, спрямо които всички финансови инструменти и пазари работят в дадена страна (включително Европейски регламенти и преобразувани европейски директиви). Процедурите и законовите изисквания за възложители, работещи в сектора на финансовите услуги, нормативните разпоредби за събиране на вземания и просрочени плащания, разходите за регулиране на изпълнението и ефективността на съдебната система са от съществено значение за наличието на достатъчно доверие и предвидимост във функциониране на пазара от икономическите участници. Липсата на стабилни и коректно разписани правни и регулаторни рамки оказва негативно влияние върху насърчаването на развитието на пазара и конкуренцията, защитата на потребителите и вложителите и безусловната стабилност на пазара. Членството на България в ЕС е съпътствано със синхронизиране на националното законодателство с европейското, но нашата съдебна система продължава да е подложена на критики от европейските институции. Този факт оказва своето влияние върху икономическата среда и доверието на субектите в нея. *Една от 10 фирми в сектор „Рибарство“ счита, че правно-регулаторната рамка е фактор за ограничаване на бизнеса. (Вж. Диаграма б.)*

Във връзка с **правната и регулаторна рамка**, е въпросът за корупцията или злоупотребата с публични длъжности за частни печалби, което причинява неефективност на пазара, ограничава честната конкуренция, следователно носи след себе си значителни разходи. Причините за корупция са строго зависими от местния контекст, националните политики и политическата и социална история. Корупцията е склонна да процъфтява, когато институциите са слаби и правителствените политики

Европейски съюз

ПРОЕКТ BG0713EFF-511-220411

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на

Оперативна програма за развитие на сектор „Рибарство”,

съфинансирана от Европейския фонд по рибарство на Европейския съюз

Инвестиране в устойчиво рибарство

генерират несъгласия. Развитието на гражданския сектор е един от факторите, противодействащи на корупцията, тъй като гражданското общество се явява коректив на централните и местните власти. За около 1/3 от предприятията в сектор „Рибарство“ нечестната конкуренция (напр. дъмпинга) и ожесточената ценова конкуренция ограничават растежа на бизнеса в бранша. (Вж. Диаграма б.)

Данъчната политика оказва влияние върху развитието на предприятията от сектора, тъй като оказва пряко влияние върху техните приходи и това е важен фактор за инвестиционните им решения. Отвъд нивото на данъчното облагане, ясността и стабилността на данъчния регламент е от съществено значение за установяване на доверие и насърчаване на местни и чуждестранни инвестиции.

Нивото на **корпоративната задлъжнялост и неплатежеспособност** представлява често срещана пречка за развитието на бизнеса и икономическия растеж. Високата степен на дълга също създава трудности за малките и средни предприятия в справянето с нуждите им от финансиране, което се дължи на избягването на риска от страна на потенциалните доставчици на финансиране. Тази ситуация се влошава от последиците от кризата, тъй като банките са изправени пред това да увеличат изискванията за капиталова адекватност.

Раздробяването на снабдителната верига и липсата на координация са допълнителни причини за неефективност и разходи, по-специално за производствените разходи. Степента, до която снабдителните вериги са разпокъсани, варира в различните сектори и зависи от броя на участниците, работещи на пазара. Специално за сектора на рибарството и аквакултурите, този фактор не е от съществено значение, тъй като в сектора е налице специализация на фирмите и не се наблюдава раздробяване на снабдителната верига.

Иновациите са основен лост за растеж на малките и средни предприятия, но те могат да бъдат възпрепятствани от набор от фактори, като липсата на координация между фундаменталните научни изследвания и нуждите на производствения сектор, липса на сътрудничество между публичните и частните изследователски екипи, недостатъчните политически инициативи и стимули за иновации, и/или липса на взаимодействие и координация между основните заинтересовани страни в ключови иновативни сектори за разглежданата страна или регион. Пряко свързани с въпроса за недостатъчните инвестиции в областта на иновациите са сложността и разходите за **защита на интелектуалната собственост**. Една добре функционираща рамка би премахнала риска от бърза имитация, би гарантирала спазването на правата на собственост и би играла решаваща роля за разпространението на нови технологични

Европейски съюз

ПРОЕКТ ВЪЗ0713ЕФФ-511-220411

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на

Оперативна програма за развитие на сектор „Рибарство”,

съфинансирана от Европейския фонд по рибарство на Европейския съюз

Инвестиране в устойчиво рибарство

постижения. Дейността на Института по рибарство и аквакултури в гр. Пловдив е свързана с провеждане на научноизследователска, приложна и обслужваща дейност в областта на рибарството и аквакултурата в съответствие с националните и европейските приоритети на сектор „Рибарство”. Той предлага на предприятията от сектора технологии за размножаване и отглеждане на традиционни и нови за сладководната аквакултура хидробионти, консултантска и информационна дейност, изготвяне на експертни оценки и становища, мониторингови изследвания на различен тип водоеми, извършване на специализирани анализи на вода, изготвяне на технологични планове и програми; предлага качествени личинки, малки рибки и зарибителен материал от основните топловодни видове риба. Проблемът е, че фирмите от бранша често не разполагат с достатъчно финансов ресурс – от една страна и вътрешен капацитет и опит, за да приложат в дейността си предлаганите новости. *Една от десет фирми от сектор „Рибарство“ споменава, че неспособността да се следва технологичната конкуренция е ограничител на растежа ѝ. (Вж. Диаграма б.)*

Във връзка и с предния фактор, **достъпът до квалифицирана работна сила на достъпна цена**, е ключов фактор за растежа на предприятията от сектор „Рибарство“ и влияе върху способността им да привличат чужди капитали и инвестиции. Изследванията показват, че над 90% от лицата, заети в сектора, са със средно и по-ниско образование. Бюрократията, вноските за социално осигуряване и трудовите ограничения от правно естество допълнително увеличават тежестта на преки и непреки трудови разходи. *Липсата на квалифициран персонал (37,5% от респондентите в сектор „Рибарство“) и текучеството (25% от фирмите споменават за този проблем) са едни от значимите фактори ограничаващи растежа на бизнеса за предприятията от бранша. (Вж. Диаграма б.)*

Липсата на инфраструктура (например комуникационни и транспортни мрежи) в определена територия ощетява развитието предприятия, тъй като те имат по-големи затруднения в износа, вноса и общуването с бизнес партньори, в сравнение с фирми в други територии. Проучването на териториалното разположение на обектите на фирмите от бранша показва, че в много от случаите достъпът до тях е затруднен от амортизираната пътна мрежа. *Инфраструктурния проблем за фирмите от сектор „Рибарство“ (маркира го всяка четвърта фирма от бранша) също фигурира като един от базисните. (Вж. Диаграма б.)*

Европейски съюз

ПРОЕКТ BG0713EFF-511-220411

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на

Оперативна програма за развитие на сектор „Рибарство”,

съфинансирана от Европейския фонд по рибарство на Европейския съюз

Инвестиране в устойчиво рибарство

3.1.3 Анализ на структурата и характеристиките на МСП

Съобразно препоръка 2003/261/ЕО на Комисията от 6 май 2003 г. микропредприятие, малко или средно предприятие е, което има по-малко от 260 работници или служители и годишен оборот, който не надвишава 50 млн. евро и/или годишен счетоводен баланс, който не надвишава 43 млн. евро. То трябва да отговаря също на критерия за независимо предприятие.

Съгласно чл.3 от Закона за малките и средни предприятия, тази категория предприятия включва предприятията, които имат:

1. средносписъчен брой на персонала, по-малък от 250 души, и
2. годишен оборот, който не превишава 97 500 000 лв., и/или стойност на активите, която не превишава 84 000 000 лв.“

Същият закон конкретизира и разграничава микропредприятията и малките предприятия, като малки предприятия са тези, които имат средносписъчен брой на персонала, по-малък от 50 души и годишен оборот, който не превишава 19 500 000 лв., и/или стойност на активите, която не превишава 19 500 000 лв.

Микропредприятия са тези, които имат средносписъчен брой на персонала, по-малък от 10 души и годишен оборот, който не превишава 3 900 000 лв., и/или стойност на активите, която не превишава 3 900 000 лв.

По данни на Националния статистически институт за 2012 г. броят на предприятията от нефинансовия сектор на икономиката в страната възлиза на 372 036, като той се увеличава спрямо 2011 г. с 4 796 или с 1,58%. След наблюдавана негативна динамика за 2011 г. спрямо предходните години, е налице повишаване на икономическата активност в страната, но тя е все още ниска. В рамките на общия брой на нефинансовите предприятия 371 299 са малки или средни. Техният брой се е увеличил спрямо 2011 г. с 5815, а дялът им е 99,8%.

Структурата на предприятията в страните от Европейския съюз (ЕС) е сходна с тази в българската икономика. С най-голям дял са микро предприятията — 92.1%, малките заемат дял от около 6.5%, средните — 1.2%, а големите обхващат 0.2%. През 2011 г. развитието на сектор МСП в страните от ЕС-27 и България също следва сходни тенденции. Дялът на предприятията, обхванати от сектора се запазва на съпоставимо спрямо предходната година ниво, като всички групи предприятия в него продължават да отчитат спад, но със забавени темпове спрямо 2010 г.

Европейски съюз

ПРОЕКТ BG0713EFF-511-220411

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на

Оперативна програма за развитие на сектор „Рибарство”,

съфинансирана от Европейския фонд по рибарство на Европейския съюз

Инвестиране в устойчиво рибарство

Табл. 6. Структура и динамика на предприятията по размер, България и ЕС(2011 г.)

	Микро	Малки	Средни	МСП	Големи	Общо
България						
	92,1%	6,5%	1,2%	99,8%	0,2%	100%
Европейски съюз						
	92,2%	6,5%	1,1%	99,8%	0,2%	100%

Източник: НСИ, Статистика на предприятията,
http://ec.europa.eu/enterprise/policies/sme/facts-figures-analysis/performanceview/index_en.htm#h2-5

Съотношението между МСП и големите предприятия в общи линии се запазва и в следващите години и към 30.01.2014 г. дялът на големите предприятия се е намалил спрямо 2011 г. с 0,02%. В рамките на сектор МСП микропредприятията запазват най-висок дял, но спрямо 2011 г. дялът им бележи увеличение – от 92.1%, на 92,36%, а дялът на малките и средните предприятия съответно се понижава слабо.

Средният брой на заетите лица в едно предприятие през 2012 г. общо за нефинансовия сектор на икономиката запазва структурата си от предходните години - той остава постоянен на ниво от около 6 лица. Разглежданият показател в микро, малките и средните предприятия възлиза на съответно на 2, 20 и 96 лица, а средно за сектор МСП е 4 лица (Вж. Табл. 7.). При големите по размер предприятия се наблюдава слабо увеличение в средния брой заети, достигаш 686 лица. Причината е, че е налице лек спад на в броя на големите предприятия и леко увеличаване на заетостта.

Табл. 7. Брой предприятия и брой заети лица в 1 предприятие, България, 2012 г.

	Микро	Малки	Средни	МСП	Големи	Общо
Предприятия						
Брой	342 934	23 830	4534	371 299	737	372 036
Дял	92,1%	6,5%	1,2%	99,8%	0,2%	100%
Заети						
Брой	636 018	470 951	437 030	1 543 999	505 673	2 049 672
Дял	31,03%	22,98%	21,32%	75,82%	24,18%	100%
Среден брой заети в едно предприятие						

Европейски съюз

ПРОЕКТ BG0713EF-511-220411

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на

Оперативна програма за развитие на сектор „Рибарство”,

съфинансирана от Европейския фонд по рибарство на Европейския съюз

Инвестиране в устойчиво рибарство

Брой	2	20	96	4	686	6
------	---	----	----	---	-----	---

Източник: НСИ, Статистика на предприятията, собствени изчисления

В края на 2012 г., по данни на НСИ, дялът на предприятията в индустрията и този на услугите остават относително постоянни. За сектор МСП дялът на предприятията в индустрията спада до 15.3%, докато дялът на услугите се повишава слабо до 84.7%. При големите предприятия дялът на индустриалните предприятия остава постоянен на ниво от 58.6%, а дялът на предоставящите услуги остана на ниво от 41.5%. По икономически дейности предприятията в сектор МСП се отчита минимален спад при търговията (0.7 п. п.); в строителството (0.4 п.п.) и в преработващата промишленост (0.1 п.п.). Регистрирано е и увеличение в броя на предприятията при другите дейности (0.5 п.п.); по 0.2 п.п. при професионалните дейности и научните изследвания и в създаването и разпространението на информация, както и при производството на енергия, операциите с недвижими имоти и административните дейности с по 0.1 п.п.

Прегледът на териториалното разпределение на предприятията, по данни на НСИ за 2012 г. показва, че най-голям брой предприятия са разположени на територията на Югозападен район, следван от Южен централен. Като цяло икономическата активност е много по-голяма в южна България в сравнение със северна. Налице е едно неравномерно териториално разпределение на икономическите субекти, което води, съответно, до различна степен в икономическото развитие. Налице е район, като Северозападния, който изостава по всички останали показатели, включително и по броя на предприятията, развиващи на негова територия дейност.

Табл.8. Брой, структура и териториално разпределение на предприятията, 2012 г.

Статистически райони	2012 г.				
	Общо	Групи предприятия според броя на заетите лица			
		до 9	10-49	50-249	250+
Общо за страната	372 036	343 934	23 830	4 535	737
Северозападен	28 271	26 005	1 862	355	49
Северен централен	34 589	31 551	2 435	518	76
Североизточен	50 509	46 832	3 052	537	88
Югоизточен	53 689	49 808	3 242	553	86

Европейски съюз

ПРОЕКТ BG0713EFF-511-220411

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на

Оперативна програма за развитие на сектор „Рибарство”,

съфинансирана от Европейския фонд по рибарство на Европейския съюз

Инвестиране в устойчиво рибарство

Югозападен	138 988	128 020	8 902	1 754	322
Южен централен	65 989	60 718	4 337	818	116

Източник: НСИ, Статистика на предприятията, собствени изчисления

При сравняването на данните на броя и структурата на предприятията през 2012 г. спрямо 2011 г., се констатира, че е налице увеличение общо на предприятията с 1,58%, като броят на МСП нарастват с 1,59%, а големите намаляват с 3,6%

Табл.9. Брой, структура и динамика на предприятията, растеж 2012 г. спрямо 2011 г.

Статистически райони	Брой на предприятията						Растеж 2012 г. спрямо 2011 г. %		
	2011			2012			Общо	МСП	Големи
	Общо	МСП	Големи	Общо	МСП	Големи			
Общо за страната	366 240	365 484	756	372 036	371 299	737	1,58	1,59	-3,6
Северозападен	27 974	27 924	50	28 271	28 222	49	1,06	1,06	-2,0
Северен централен	34 470	34 392	78	34 589	34 513	76	0,34	0,35	-2,6
Североизточен	49 859	49 769	90	50 509	50 421	88	1,30	1,3	-2,3
Югоизточен	52 409	52 322	87	53 689	53 603	86	2,44	2,44	-1,2
Югозападен	136 264	135 934	330	138 988	138 666	322	1,99	2,0	-2,5
Южен централен	65 264	65 143	121	65 989	65 873	116	1,11	0,9	-4,14

Източник: НСИ, Статистика на предприятията, собствени изчисления

Анализът на данните по статистически райони показва, че най-голямо увеличение бележи броят на предприятията общо и за МСП в Югоизточния район – с 2,44%, като съответно в този район се наблюдава и най-малкото намаляване броя на големите предприятия – с 1,2%. Най-слаб растеж показва общият брой на предприятията в Северен централен район – с 0,34%, за МСП – с 0,35%.

Националната статистика отчита заедно броя на предприятията от секторите селско, горско и рибно стопанство, като общият им брой през 2011 г., по данни на националната статистика, е 14 820. От които 14 805 или 99,89% са малки и средни

Европейски съюз

ПРОЕКТ BG0713EFF-511-220411

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на

Оперативна програма за развитие на сектор „Рибарство“,

съфинансирана от Европейския фонд по рибарство на Европейския съюз

Инвестиране в устойчиво рибарство

предприятия, което е основание да се направи изводът, че в посочените сектори в много по-голяма степен от останалите, преобладават малките и средни предприятия. През 2012 г. броят на предприятията от секторите селско, горско и рибно стопанство нараства на 16 221 или с 9,56%, което е с почти 8% повече от средното увеличение на броя на предприятията като цяло. Делът на МСП в общия им брой също нараства до 99,91%. Стимул за увеличаване на броя на предприятията от посочените сектори е действието на Програмата за развитие на селските райони и Оперативната програма за развитие на сектор „Рибарство“.

Специално в сектор „Рибарство“ анкетното проучване показва, че предприятията от бранша са разпределени върху цялата територия на страната, т.е. във всички райони за планиране. (Вж. Диаграма 1.) Тоест фирмите от бранша не са съсредоточени само по черноморското крайбрежие и по поречието на р. Дунав.

При разработването на SWOT анализа и стратегията на ПМДР (2014-2020) са изготвени 4 различни въпросника, адресирани до 4-те основни типа целеви групи на ПМДР, а именно: риболовци, предприемачи със стопанства в областта на аквакултурата, преработватели на риба и рибни продукти, Местни инициативни рибарски групи (МИРГ). Информацията и получените изводи са по-достоверни за целевите групи на стопанствата за аквакултури и МИРГ. От общо 388 активни стопанства за аквакултура, регистрирани през 2012 г., са пристигнали 72 попълнени въпросника. При групата на МИРГ са получени 9 попълнени въпросника от общо 6 активни МИРГ, т.е. някои МИРГ са изпратили по повече от един попълнен въпросник. В този случай се приема за верен преобладаващият за територията на МИРГ отговор. Отговорите от групата на риболовците не могат да се считат за толкова представителни по следните причини: получени са 45 попълнени въпросника, но от тях напълно попълнени са 37. От друга страна, въпросниците са попълнени предимно от собственици на по-големи риболовни кораби, занимаващи се професионално с риболов в Черно море, но не и от собствениците на по-малките плавателни съдове, включително на рибарски лодки, осъществяващи риболов в река Дунав. При преработвателите са получени 10 въпросника, но от тях напълно попълнени са 8. Липсват отговори от преработватели на дъгова пъстърва, на сладководна аквакултура, на черноморска мида.

В периода 2010-2012 г., включително чрез подкрепата на ОПРСР, се е увеличил броят на стопанствата и заетите в сектора: активните стопанства са се увеличили от 347 през 2010 г. на 388 през 2012 г., а броят на заетите (изчислени в ФТЕ) от 218 през 2010 г. на 469 през 2012 г.

В периода 2011-2012 г. производството на стопанствата рязко се увеличава от 3740 тона през 2010 г. на почти 6000 тона аквакултура 2 години по-късно.

Европейски съюз

ПРОЕКТ BG0713EFF-511-220411

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на

Оперативна програма за развитие на сектор „Рибарство”,

съфинансирана от Европейския фонд по рибарство на Европейския съюз

Инвестиране в устойчиво рибарство

3.2. Пазарен неуспех и неоптимални инвестиционни ситуации

В този раздел са представени основните фактори, обуславящи несъответствията между търсенето и предлагането на финансиране за МСП.

3.2.1 Анализ на несъответствието между търсенето и предлагането на финансиране от малките и средни предприятия

Както бе изяснено в предишните части, ограниченият достъп до финансиране е една от основните пречки, пред които са изправени МСП в хода на техния растеж и развитие.

Публичната интервенция посредством използване на финансовите инструменти е един от основните способи за подобряване на достъпа на МСП до финансиране. Финансовите инструменти трябва да бъдат разработени и приложени, но също така и разгледани в рамките на общия портфейл от финансови продукти, които МСП имат на разположение, включително грантове, предоставени от европейски, национални и местни структури.

Една от основните причини за затруднения достъп до финансиране е **непълната гама от финансови продукти и услуги, съобразени с нуждите на МСП**, както и регулаторна гъвкавост или пропуски в правната рамка. В резултат на това, малките и средни предприятия могат да не са в състояние да се възползват напълно от наличните предложения за финансиране, защото не могат да спазят определени срокове и условия, или защото правилата за допустимост не осигуряват широко покритие на техните нужди (например МСП срещат трудности при спазване на изискванията за обезпечение с цел гаранция или не разполагат с достатъчно редовни парични потоци за погасяване на заем или осигуряване на финансирането им).

Друга причина за затруднения достъп до финансиране на МСП е свързана с **информационните асиметрии**, вследствие на това, че кредиторите (като частни и публични банки) не разполагат с достатъчно информация за някои банкови предложения и следователно е възможно да се провалят в осигуряването на достатъчно финансиране за малките и средни предприятия. Такива предложения могат, например, да включват нови и технологични продукти, за които съществуват минимални познания на пазара. В действителност, особено в ранен етап на развитие на продукт или фирма, предприемачите могат да не бъдат склонни да предоставят пълна информация на потенциалните кредитори, тъй като поддържането на поверителността намалява риска

Европейски съюз

ПРОЕКТ ВЪЗФ/ЕФФ-511-220411

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на

Оперативна програма за развитие на сектор „Рибарство”,

съфинансирана от Европейския фонд по рибарство на Европейския съюз

Инвестиране в устойчиво рибарство

от конкуренция. В допълнение, може да съществува асиметрия по място и сектор. Например собствениците на малки и средни предприятия в селските райони могат да срещнат трудности в достъпа до банкови финанси. Друг аспект, който се отнася до асиметричната информация е свързан със знание и други външни ефекти, създадени от иновативни МСП.

На въпроса „*Кои са ключовите предизвикателства по отношение на финансирането на МСП?*“ по време на изследването представителите на институциите, предлагащи финансови инструменти отговарят, че основното предизвикателства по отношение финансирането на МСП на първо място е информационната асиметрия. Тяхното мнение е, че търговските банки трудно оценяват риска, който поемат при финансирането на предприятията. По тяхно мнение наличната финансова информация не винаги е достатъчно пълна или надеждна. За част от фирмите, особено малките, е налице и значително разминаване между официални и реални данни.

Друг проблем, посочен от институциите, предлагащи финансови инструменти на предприятията от сектора на рибарството, е значителното колебание на резултатите от дейността в различните години. В действителност, трудностите, пред които се изправят МСП в достъпа до финансиране, са свързани и с техните собствени **слабости**. В сравнение с по-големи компании, някои МСП показват по-колеблив растеж и ход на печалба, по-ниска устойчивост на забавяне на икономическия растеж и средна степен на оцеляване, липса на достатъчно обезпечения, както и по-малко ефективни методи за управление и управленска структура. Във въпросниците отговорът е, че те могат да бъдат по-фокусирани върху изграждане на своя клиентска база и може да имат недостатъчен мащаб, за да наемат финансови специалисти, което води до обща липса на информираност за алтернативите на банковото финансиране. Тази ситуация е особено сериозен проблем за стартиращите фирми от рибарския сектор. В резултат на това търговските банки и други кредитори може да не са склонни да финансират тези млади и малки МСП, тъй като възможностите за висока възвръщаемост често са по-незначителни от риска от загуба.

От съществено значение са и проблемите с **репутацията на предприемачите**, които също също могат да ограничат възможностите им за достъп до адекватно финансиране. Тя често се базира на такива фактори, като възраст, пол, раса, история, сектор и географско положение на предприемача. Освен това репутацията се превръща в източник на пазарна неефективност, когато собствениците на МСП са възпрепятствани да кандидатстват за дългово финансиране от собствените си или чужди неуспешни опити, или от мнението им, че няма да имат информацията и добрата

Европейски съюз

ПРОЕКТ ВЪЗФ/ЕФФ-511-220411

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на

Оперативна програма за развитие на сектор „Рибарство”,

съфинансирана от Европейския фонд по рибарство на Европейския съюз

Инвестиране в устойчиво рибарство

кредитна история, която банките изискват. Тази ситуация е известна като „ефект на обезсърчаване на кредитополучателя“ и може да настъпи, когато предприемачите принадлежат към определени групи, например етнически, малцинствени, жени, които желаят стартиране на собствен бизнес, имигрантски групи. Степента, до която могат да бъдат преодолени тези проблеми зависи от близостта на взаимоотношенията между финансовите инструменти и тези общности. Тези съображения са от особено значение и при предварителната оценка на финансовите инструменти, стремящи се да обхванат социалното изключване, като например инструментите за микрофинансиране. Анализът на ситуацията в сектора на рибарството показва, че влиянието на този фактор върху финансирането не е от съществено значение, в сравнение с посочените по-горе.

Друг фактор, който трябва да бъде взет предвид при предварителната оценка е нуждата за преодоляване на културата на „**зависимост от безвъзмездна помощ**“, особено в региони и страни, където структурните фондови ресурси са били широко използвани в предишни програмни периоди на планиране за предоставяне на безвъзмездна помощ на МСП. Последиците от тази зависимост от безвъзмездни средства може да доведе до невъзможност/ нежелание от страна на малките и средни предприятия да използват негрантови форми на финансиране. Влиянието на този фактор за страната ни отново не е от съществено значение, особено по отношение на сектор рибарство, тъй като не е налице дългогодишна практика да се предлага безвъзмездна помощ на предприятията от бранша.

Всички тези фактори водят до завишен риск при кредитиране и съответно завишаване изискванията за обезпеченията, доколкото рискът не би могъл да бъде компенсиран от по-висока цена на отпусканите кредити.

Горните съображения подпомагат извършването на анализ на пропуските, като следва да се да се разгледат и двете страни на пазара на финансови продукти:

- Търсенето, което е свързано с развитието на предприятията от сектор рибарство;
- Предлагането, което е съставено от организации, предоставящи всички видове финансиране за МСП, включително и на тези, от сектора на рибарството.

Европейски съюз

ПРОЕКТ BG0713EFF-511-220411

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на

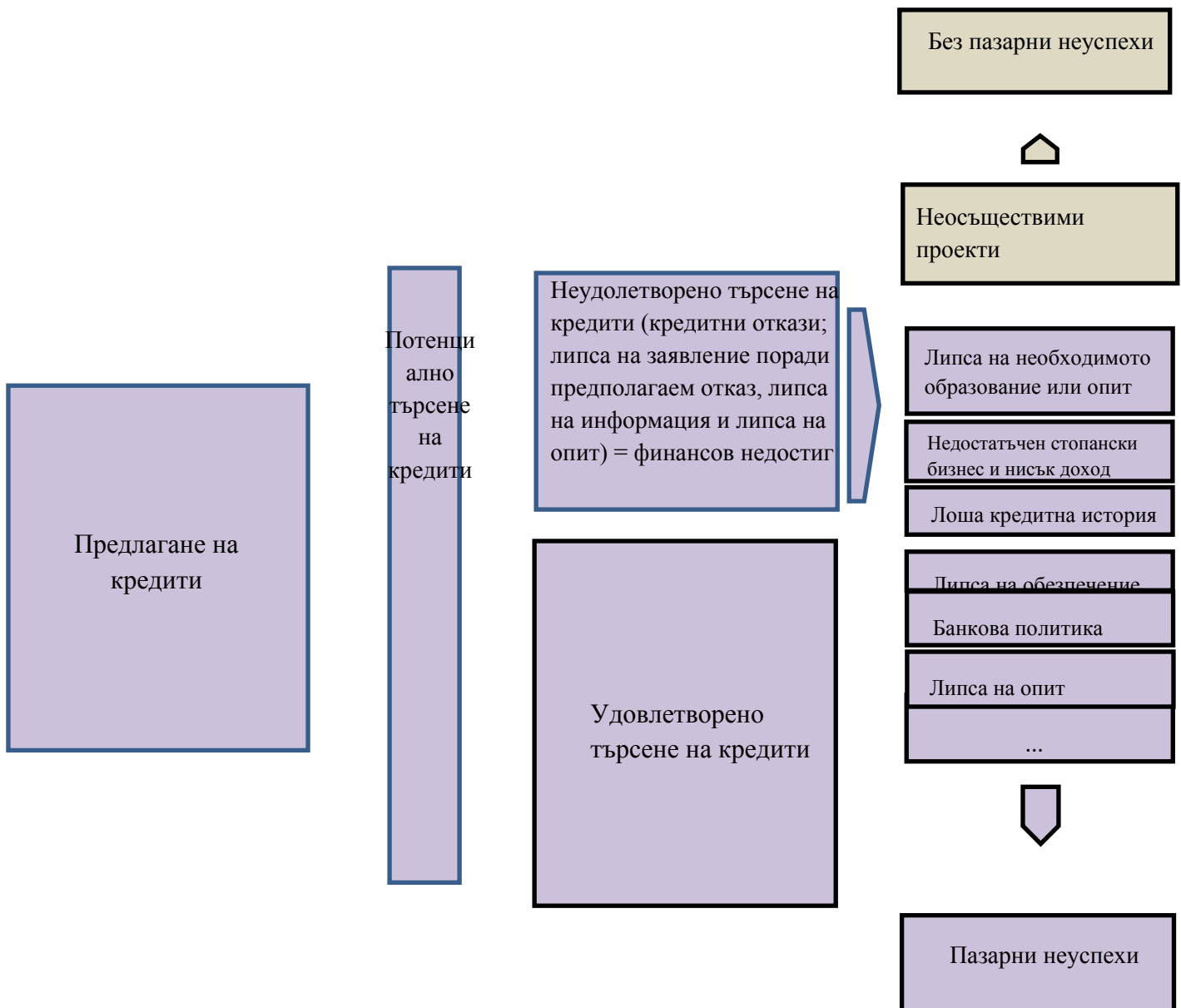
Оперативна програма за развитие на сектор „Рибарство”,

съфинансирана от Европейския фонд по рибарство на Европейския съюз

Инвестиране в устойчиво рибарство

Фигура 7: Общ подход за идентифициране на пазарния неуспех.

Разликата между търсенето и предлагането определя недостига на финансиране, който би могъл да бъде затворен, или поне намален, с прилагането на предвидените финансови инструменти.

Европейски съюз

ПРОЕКТ ВЪЗ0713ЕФФ-511-220411

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на

Оперативна програма за развитие на сектор „Рибарство”,

съфинансирана от Европейския фонд по рибарство на Европейския съюз

Инвестиране в устойчиво рибарство

Финансовият недостиг може да е резултат от пазарния неуспех (например липса на обезпечение, банкова политика) или заради други причини, като например липсата на финансова жизнеспособност на проекта, кандидатствал за финансиране. На горната фигура схематично е даден подходът, който бе използван по време на изследването, за идентифициране на несъответствието между търсенето и предлагането на финансиране на предприятията от сектора.

3.2.2 Анализ на търсенето

Въз основа на анализа на икономическия контекст, структурата и характеристиките на МСП, както и на резултатите от анализа на предлагането, финансирането на МСП трябва да бъде разгледано, както от страна на реалните бенефициенти, така и от страна на потенциалните такива. Информацията, която бе изисквана при провеждането на преките интервюта, анкетното проучване и фокус групите включва редица индикатори свързани с различните форми, инструменти и подходи на финансиране. Анализът също включва използването на алтернативни източници на финансиране като собствени финансови ресурси, заеми от приятели и близки, вкл. схеми за безвъзмездна помощ, за да се получи цялостна картина на търсенето.

При изследване на търсенето се установи, че съществуващата литература за финансирането на сектора на рибарството и аквакултурите в Европа е доста бедна в сравнение със сектора на промишлеността и услуги. Въпреки това, бе разгледано едно по-общо проучване, което дава картина на финансирането на МСП и представя и анализ на пазарния неуспех. Става въпрос за проведеното през 2010 г. проучване⁴ за достъпа до финансиране на малките и средните предприятия във всички страни - членки на ЕС, съгласно Регламент (ЕО) № 97/2009, съвместно от Европейската комисия, Европейската централна банка и националните статистически институти.

⁴ Национален статистически институт (2010), Проект „Достъп до финансиране“ – резултати за България;

Европейски съюз

ПРОЕКТ ВЪЗЛОЖЕНИЕТО 0713/ЕФФ-511-220411

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на

Оперативна програма за развитие на сектор „Рибарство“,

съфинансирана от Европейския фонд по рибарство на Европейския съюз

Инвестиране в устойчиво рибарство

Целта на проучването е била установяване на основните финансови източници през 2007 и 2010 г. и каква е степента на използването им, с какви конкретни трудности е свързано финансирането на малките и средните предприятия и каква е необходимостта от финансови средства през следващите три години (2011 – 2013 г.). Събраната информация е публикувана от НСИ и към настоящия момент не е изгубила актуалността си, поради което може да послужи при изследването на проблемите на търсенето на финансиране от страна МСП. За жалост, в изследването не са включени предприятията от секторите на селско, горско и рибно стопанство, но тъй като всички МСП се развиват в една икономическа среда, по аналогия биха могли да се направят съответните изводи от гледна точка финансирането на предприятията от сектор „Рибарство“.

Резултатите от изследването показват, че около 25% от предприятията не са търсили финансиране под никаква форма и през двете наблюдавани години - 2007 и 2010 г. Част от тях обаче са заявили, че са търсили и дори са получили финансиране, но в годините извън обхвата на изследването - 2008 и 2009 г. По тази причина не би могло да се твърди, че около $\frac{1}{4}$ от предприятията не се нуждаят от средства за развитие на бизнеса им. В същото проучване са дефинирани три основни типа финансиране - чрез заем, капиталово финансиране и други видове финансиране. Данните показват, че **заемът и другите видове финансиране** са предпочитаните форми през целия период 2007 - 2013 г.

Успехът при търсенето на заем е почти еднакъв за всички групи предприятия, но се различава значително между изследваните години - 2007 и 2010 г. През 2010 г. намалява делът на постигналите пълен успех при получаването на заем, за сметка на нарастването на частично успешите и неполучилите търсенето финансиране. През 2010 г. нараства необходимостта от осигуряване на поръчители при отпускането на заеми, като основните поръчители на отпуснатите заеми и през двете години са собствениците (управителите на фирмите, семейството, приятели или други лица и други фирми), но са посочени и всички останали възможности. Отказът на банките да

Европейски съюз

ПРОЕКТ BG0713EFF-511-220411

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на

Оперативна програма за развитие на сектор „Рибарство”,

съфинансирана от Европейския фонд по рибарство на Европейския съюз

Инвестиране в устойчиво рибарство

предоставят заеми се дължи на няколко основни причини, според цитираното изследване - недостатъчно обезпечение или гаранция, недостатъчен или рисков потенциал, лош кредитен рейтинг и недостатъчен собствен капитал. Тревожен обаче е фактът, че най-висок дял имат отказите без посочена причина. Причините за отказ на другите заемодатели да отпускат заеми са аналогични, като и при тях делът на отказите без посочена причина е най-голям.⁵

Успехът при търсенето и получаването на капиталово финансиране варира в широки граници по години, за всяка година по източници и за всеки източник по степен на успех. Единствено при банките стойностите са стабилни, с тенденция към подобряване. Според друго проучване, извършено от Агенцията за малки и средни предприятия⁶ най-използваните източници на финансиране през 2011 г. сред българските МСП са били средствата на собственика (62% срещу 42% за 2010 г.), заеми от близки и приятели (24% срещу 17% за 2010 г.) и банкови кредити (15% инвестиционни кредити и 20% кредити за оборотни средства, като предходната година тези дялове са били по 14%).

Според цитираното изследване близо 45% от българските предприемачи са на мнение, че достъпът им до финансиране е затруднен, докато около половината от тях считат, че той е достатъчен. В същото време над половината от тях (54%) се страхуват от фалит, което е обяснимо с оглед състоянието на икономическата среда и световната криза. Например сред фирмите с просрочени плащания 69% са микро предприятия, а 19% МСП и не притежават достатъчно ресурс от друга страна за финансирането на инвестиционната си дейност. Близо 38% от МСП са направили покупка на машини или оборудване през 2011 г.⁷ (90% от средните и 30% от микропредприятията), а около 28% са инвестирали в обучение на човешките си ресурси (80% от средните и по 20% от микро и малките предприятия).

⁵ Национален статистически институт (2010), Проект „Достъп до финансиране“ – резултати за България, стр.6

⁶ Анализ на състоянието и факторите за развитие на МСП в България през 2011-2012 г.

⁷ Пак там

Европейски съюз

ПРОЕКТ ВЪЗФ/0713ЕФФ-511-220411

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на

Оперативна програма за развитие на сектор „Рибарство”,

съфинансирана от Европейския фонд по рибарство на Европейския съюз

Инвестиране в устойчиво рибарство

Проучването е отчело, че нивото на инвестиране в сектора е почти същото като през 2010 г.

В интерес на истината, твърде често малките и микро-фирмите са склонни да разчитат по-скоро на ресурси/заеми от роднини или приятели, за да покрият своите нужди, отколкото да търсят банкови заеми или други финансови продукти. Това може да е следствие от различни причини, като липсата на подходящ ФИ, от гледна точка на финансовия продукт, срокове и условия, но също така може да е следствие от правилата на допустимост и графика за погасяване. Възприятието за сложността на процеса по кандидатстване за финансиране и (понякога ограниченият) опит с банковия сектор, особено в периферните райони, както и липсата на информираност за предлаганото налично финансиране, трябва също да се имат предвид.

По време на анкетното проучване и проведените интервюта представителите на предприятията от сектор „Рибарство“ отговарят, че през последните три години най-ползваните източници за финансиране са средносрочни и дългосрочни заеми (около 1/3 от фирмите са ползвали този източник на финансиране). Собствените ресурси и тези от семейство и/или приятели са също предпочитан финансов инструмент – общо 36% от фирмите са го предпочели за да реализират своите проекти. (Вж. Диаграма 8). Трябва да се отбележи, че грантово финансиране, т.е. безвъзмездна помощ са получили едва 7% от респондентите.

Европейски съюз

ПРОЕКТ BG0713EFF-511-220411

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на

Оперативна програма за развитие на сектор „Рибарство”,

съфинансирана от Европейския фонд по рибарство на Европейския съюз

Инвестиране в устойчиво рибарство

Диаграма 8.

Ако погледнем Таблица 10., на която можем да видим използваните финансови инструменти, но от предприятията извън сектора на рибарството ще видим, че отново предпочитаното финансиране гравитира към собствени, семейни или приятелски източници и по-малко е търсенето на финансов ресурс от банкови институции.

Таблица 10. Използване на финансови инструменти през 2011 г.⁸

Финансов инструмент	Микро	Малки	Средни	МСП
Средства на собственик/собствениците на предприятието	62%	62%	64%	62%
Заем от близки и приятели	27%	21%	11%	24%
Банков кредит за оборотни средства	15%	38%	31%	20%
Овърдрафт по разплащателна сметка	16%	26%	21%	19%

⁸ Пак там

Европейски съюз

ПРОЕКТ BG0713EFF-511-220411

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на

Оперативна програма за развитие на сектор „Рибарство”,

съфинансирана от Европейския фонд по рибарство на Европейския съюз

Инвестиране в устойчиво рибарство

Кредитна карта	15%	23%	36%	19%
Финансов лизинг/за покупка на оборудване, автомобил и др./	12%	31%	44%	18%
Инвестиционен банков кредит	9%	23%	42%	15%
Финансиране от европейските фондове	3%	5%	25%	6%
Кредити със специално предназначение	5%	10%	11%	6%
Финансиране от правителствена програма, други местни и чуждестранни програми	1%	0%	14%	3%
Рисков капитал	0%	3%	8%	2%

От горната таблица е видно, че микропредприятията са тези, които основно се финансират от средства на собственика/собствениците, заеми от семейството, роднини и приятели.

При анализиране на търсенето от съществено значение и да се анализират и за какво са използвани видовете инвестиции, за които МСП търсят финансиране. На практика се оказва, че инвестициите основно са необходими за оборотни средства и дълготрайни активи. Сред инвестициите, за които се търси финансиране, не попада инвестицията в знания.

От анкетното проучване сред фирмите от сектор „Рибарство“ се вижда, че основната причина за търсене на финансиране през последните три години е недостига на оборотен капитал. (Вж. Диаграма 9.) Всяка четвърта фирма търси пари за придобиване на активи (земя/сграда) или за стартиране на нов продукт/услуга. 25% от фирмите обаче не са търсили финансиране. Едно на 10 предприятие се нуждае от допълнителни средства за да разшири продажбите си на международните пазари или да финансира текущия си експорт.

Европейски съюз

ПРОЕКТ BG0713EFP-511-220411

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на

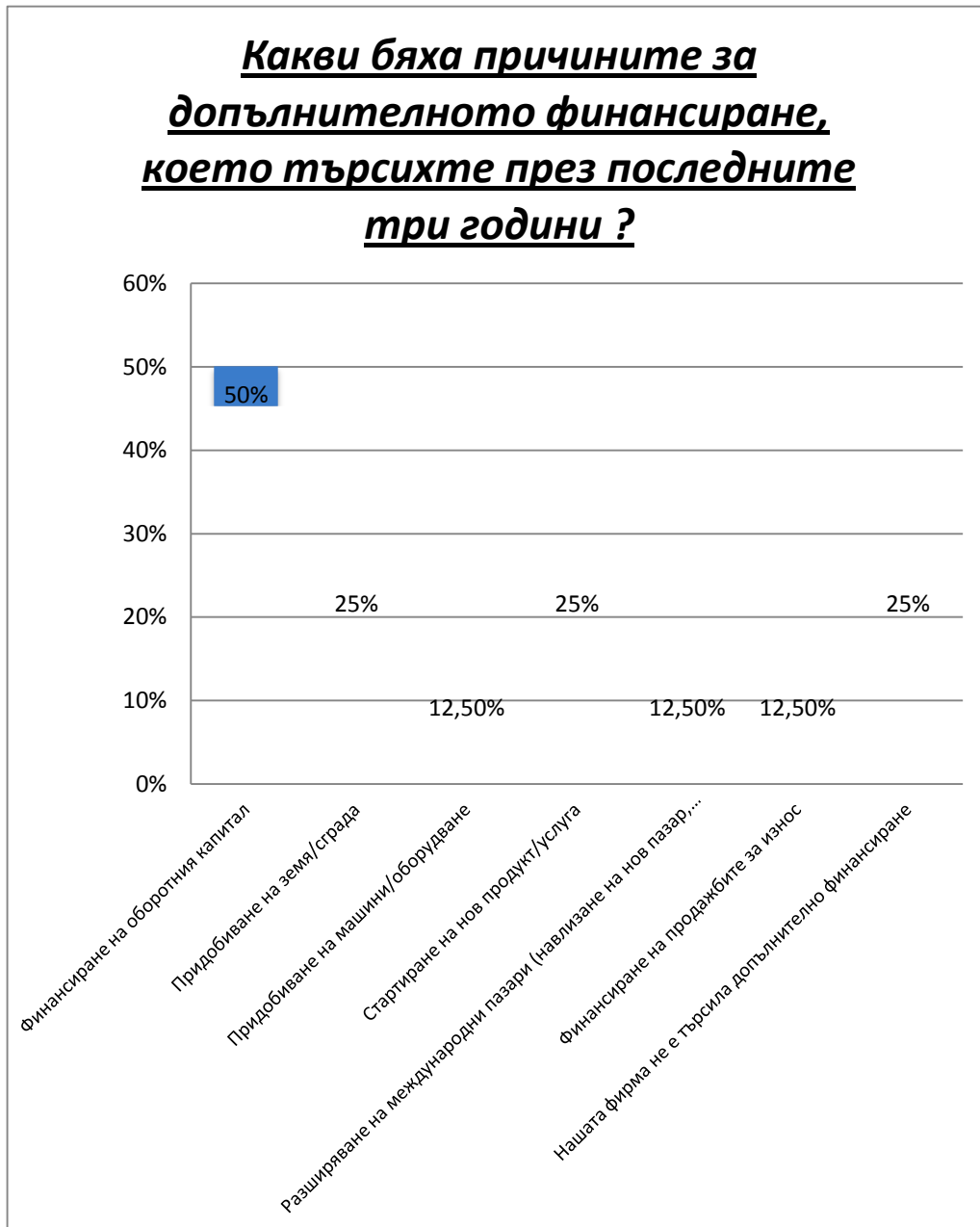
Оперативна програма за развитие на сектор „Рибарство”,

съфинансирана от Европейския фонд по рибарство на Европейския съюз

Инвестиране в устойчиво рибарство

Диаграма 9.

По време на изследването екипът установи, че наличната официална статистическа информация не е достатъчна, за да се получи надеждна оценка на търсенето на финансиране за предприятията от сектор „Рибарство“ и затова се акцентира върху анкетното проучване и методът на интервюто.

Европейски съюз

ПРОЕКТ BG0713EFF-511-220411

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на

Оперативна програма за развитие на сектор „Рибарство”,

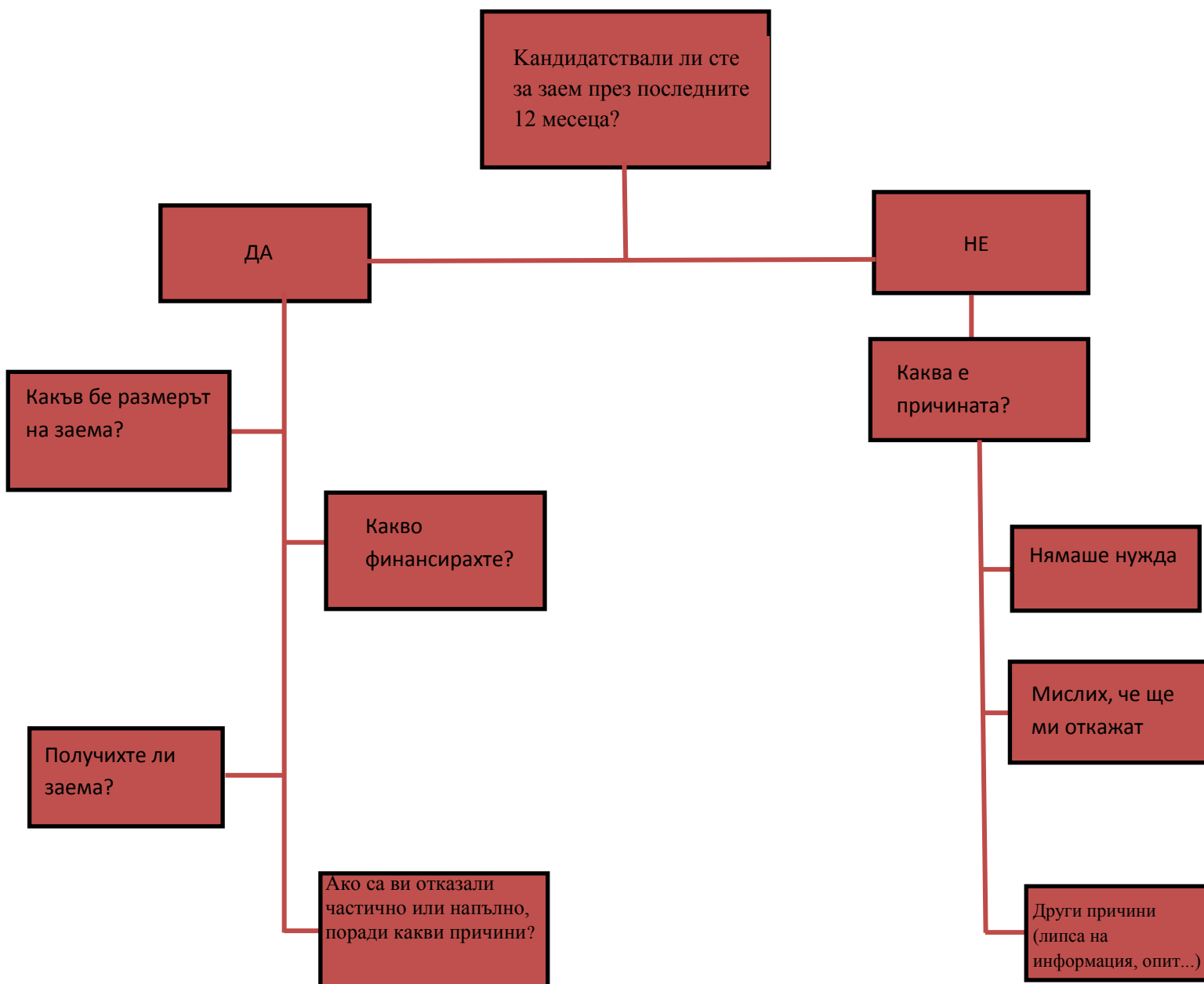
съфинансирана от Европейския фонд по рибарство на Европейския съюз

Инвестиране в устойчиво рибарство

Методологията на изготвяне на въпросниците е представена схематично на Фигура 10.

Фигура 10. Проучването от търсещата страна на МСП от сектора на рибарството и аквакултурите

Европейски съюз

ПРОЕКТ ВЪЗФ/0713ЕФФ-511-220411

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на

Оперативна програма за развитие на сектор „Рибарство”,

съфинансирана от Европейския фонд по рибарство на Европейския съюз

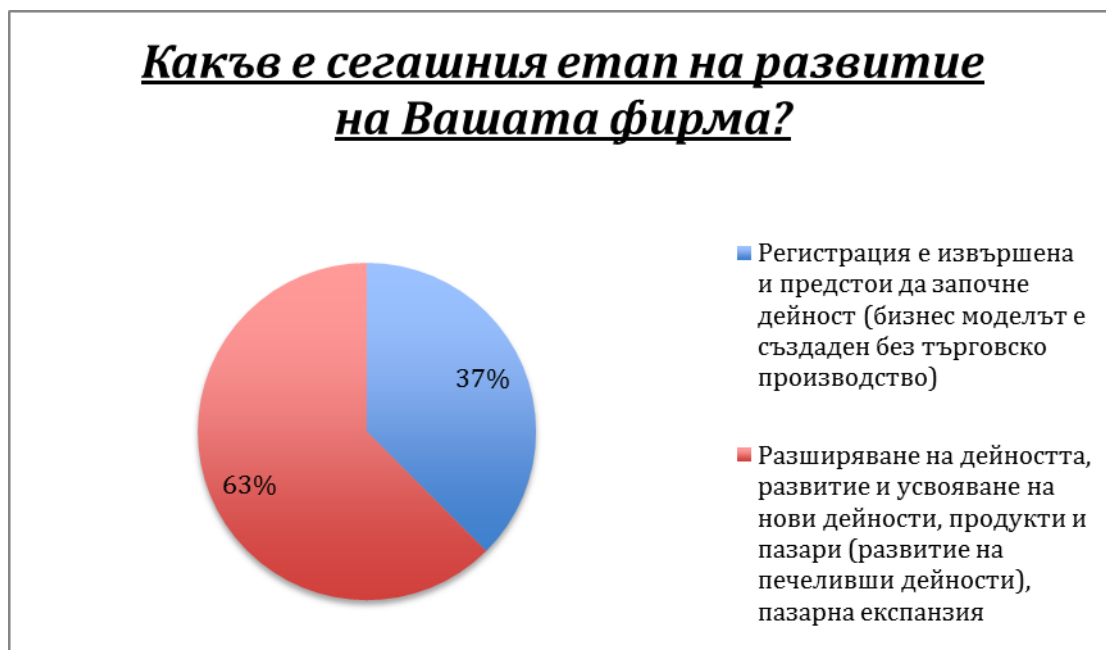
Инвестиране в устойчиво рибарство

От съществено значение за търсенето на финансиране, респ. финансови инструменти е от една страна, етапа на развитие (Вж. Диаграма 11.), а от друга - финансовото положение на бизнеса (Вж. Диаграма 12.)

По отношение на етапа на развитие, близо 2/3 от анкетираниите фирми заявяват, че разширяват своята дейност, развиват я и търсят нови дейности, продукти и пазари за усвояване, т.е. те са на етап пазарна експанзия. В същото време 37% от респондентите са фирми, на които им предстои да стартират дейност в сектора на рибарството (това са както новорегистрирани предприятия, така и действащи компании, които започват дейност в бранша).

Диаграма 11.

Интересен е факта, че всички анкетирани фирми виждат позитивно финансовото си положение през последните 3 години. То е или без промяна, или върви към по-добро и много по-добро (близо 2/3 от фирмите дават подобна оценка, а други 37% нямат мнение).

Европейски съюз

ПРОЕКТ ВГ0713ЕФФ-511-220411

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на

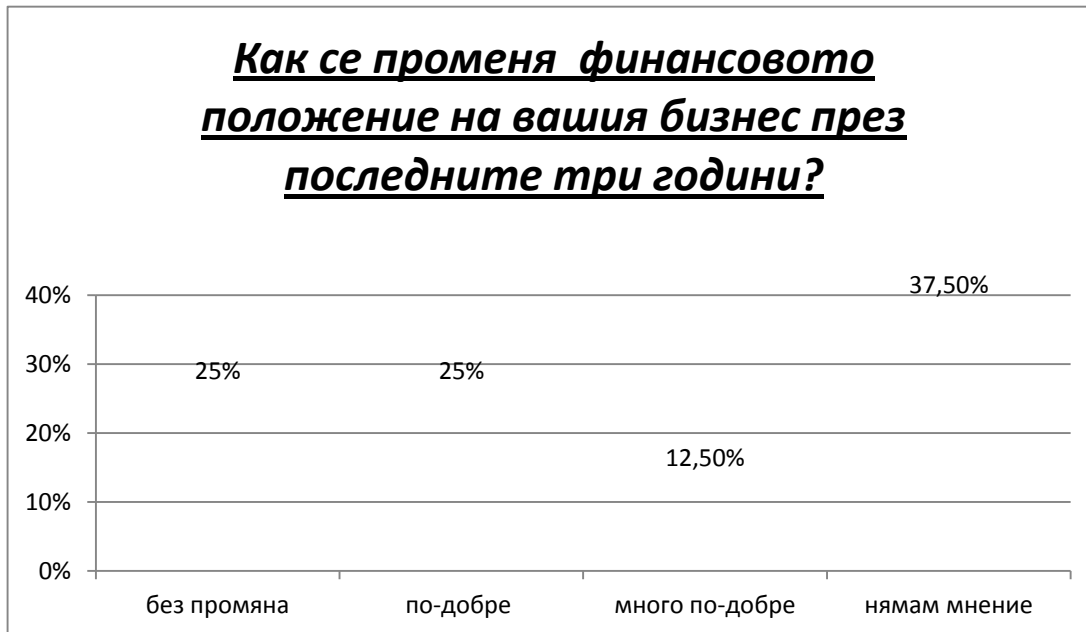
Оперативна програма за развитие на сектор „Рибарство”,

съфинансирана от Европейския фонд по рибарство на Европейския съюз

Инвестиране в устойчиво рибарство

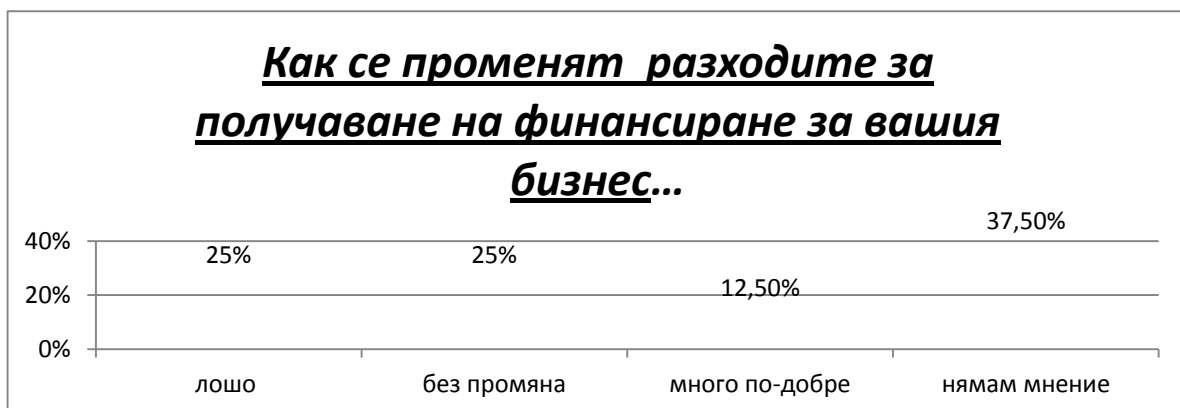

Диаграма 12.

В същото време оценката на разходите за получаване на финансиране на своя бизнес, фирмите от бранша е по-скоро негативна, отколкото позитивна. (Вж. Диаграма 13.) Половината от анкетираните фирми считат, че има влошаване или в най-добрия случай няма промяна в това отношение. Едва един от десет анкетираните оценява, че ситуацията е по-добра.

Диаграма 13.

Европейски съюз

ПРОЕКТ ВЪЗВЪЩАЩА СЪДЕЛОВА ПОДДЪРЖКА НА

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на

Оперативна програма за развитие на сектор „Рибарство“,

съфинансирана от Европейския фонд по рибарство на Европейския съюз

Инвестиране в устойчиво рибарство

Не по-добра е и картината относно оценката на промяната на съотношението дълг/оборот през последните 3 години за фирмите от сектор „Рибарство“. 25%3 от фирмите дават негативна оценка, т.е. влошаване на този показател към лошо или много по-лошо, а други 37,5% не виждат промяна. (Вж. Диаграма 14.)

Диаграма 14.

Според търсещите финансиране предприятия от сектор „Рибарство“, институциите, които предлагат тази услуга са влошили условията за финансиране на бизнеса, вкл. сроковете или няма никаква промяна по тези параметри – повече от 2/3 от предприятията дават подобна оценка. Само един от десет анкетирани заявява категорично, че ситуацията е много по-добра. Докато половината от респондентите нямат мнение по въпроса, т.е. по-скоро се затрудняват да дадат някаква оценка на тези условия за бизнес. (Вж. Диаграма 15)

Европейски съюз

ПРОЕКТ ВЪО713ЕЕЕ-511-220411

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на

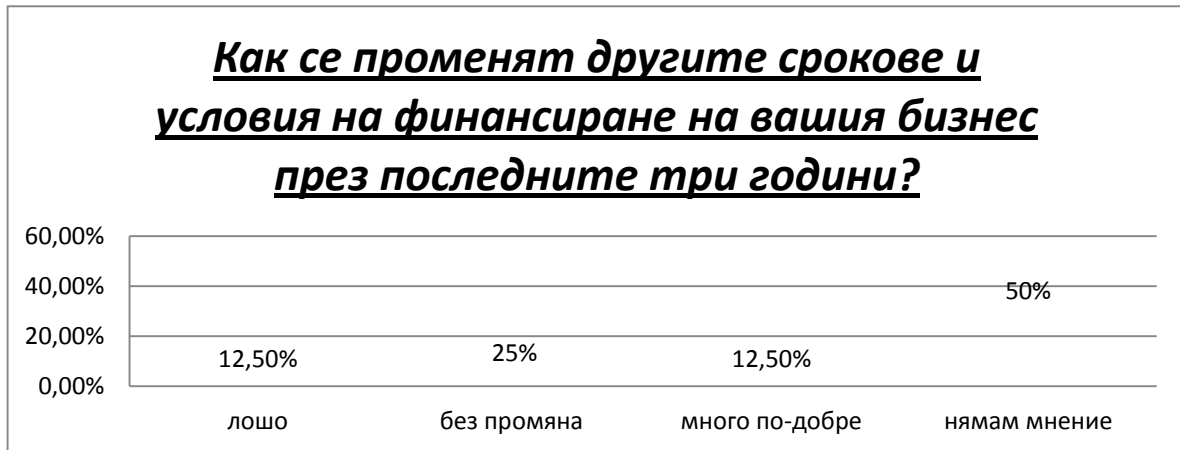
Оперативна програма за развитие на сектор „Рибарство“,

съфинансирана от Европейския фонд по рибарство на Европейския съюз

Инвестиране в устойчиво рибарство

Диаграма 15.

Преобладаваща е негативната оценка и по отношение тежестта на усилията за получаване на финансиране на бизнес проектите в сектор „Рибарство“. (Вж. Диаграма 16.) На практика, това обезсърчава инициативата за търсене на финансиране независимо от вида на финансовите инструменти. Над 2/3 от респондентите отчита, че усилията за получаване на финансиране нараства, т.е. оценките варират от лошо до много по-лошо. А други 25% заявяват, че няма промяна.

Диаграма 16.

Европейски съюз

ПРОЕКТ ВГ0713ЕФФ-511-220411

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на

Оперативна програма за развитие на сектор „Рибарство”,

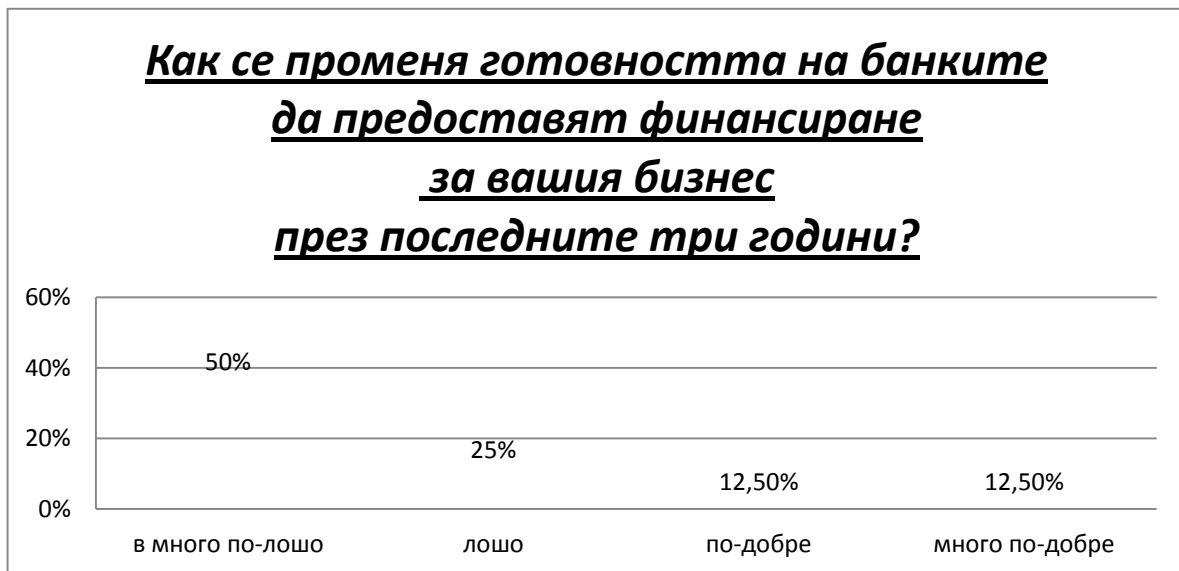
съфинансирана от Европейския фонд по рибарство на Европейския съюз

Инвестиране в устойчиво рибарство

В същото време опитите за търсене на финансиране на предприятията от сектор „Рибарство“ се сблъскват с все по-намаляваща готовност на банките да предоставят финансиране под каквато и да е форма. (Вж. Диаграма 17.) Около 2/3 оценяват ситуацията като лоша или много по-лоша, а едва 25% от фирмите – като по-добра или много по-добра.

Диаграма 17.

По-горните констатации се потвърждават и от причините, които посочват бенефициентите от сектор „Рибарство“ за трудностите, които те изпитват при кандидатстване за финансиране пред институциите предлагащи подобни услуги. (Вж. Диаграма 18.) Най-важната причина за 29% от анкетираните фирми сроковете и условията за финансиране (срок на кредита, лихви, гаранции и пр.). На второ място, затрудненията са свързани с разходите за получаване на финансиране (лихви и др. Параметри по заемите) – 22% от респондентите посочват този фактор. Само за 14% от предприятията в сектора не изпитват затруднения с финансирането.

Европейски съюз

ПРОЕКТ BG0713EFP-511-220411

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на

Оперативна програма за развитие на сектор „Рибарство”,

съфинансирана от Европейския фонд по рибарство на Европейския съюз

Инвестиране в устойчиво рибарство

Диаграма 18.

Когато сте кандидата
финансиране по €
последните три години
каква/и е била причината
трудностите, които
изпитали

14%

22%

Всички посочени досега негативни тенденции по отношение на финансирането на МСП в сектор „Рибарство“ рефлексират и върху тяхното самочувствие за търсене на финансов ресурс за реализация на своите инвестиционни проекти. (Вж. Диаграма 19.) Половината от фирмите са обезкуражени в търсенето на финансиране.

Европейски съюз

ПРОЕКТ ВЪЗЛОЖЕНИЕТО-511-220411

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на

Оперативна програма за развитие на сектор „Рибарство”,

съфинансирана от Европейския фонд по рибарство на Европейския съюз

Инвестиране в устойчиво рибарство

Диаграма 19.

През последните три години чувствали ли сте се понякога обезкуражени в търсенето на финансиране?

50%

50%

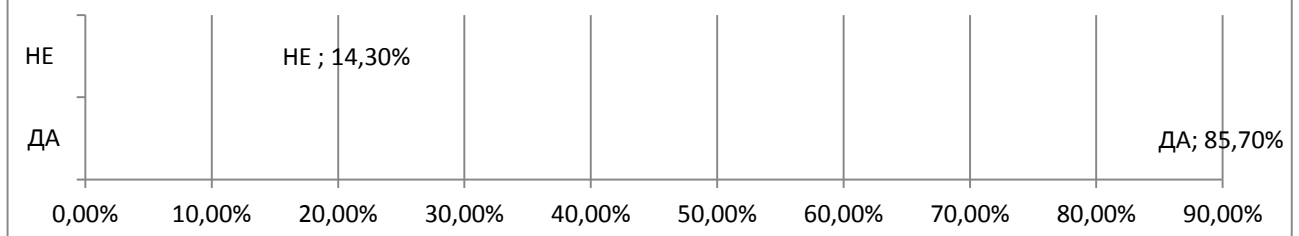
■ Да

■ Не

Въпреки всичко това информираността на МСП за инициативите подкрепящи фирмите от сектора е голяма – 85,7% са запознати с това. (Вж. Диаграма 20.) Интересното е, че тази информация се търси на национално и на регионално равнище.

Диаграма 20.

Запознати ли сте с инициативи в подкрепа на малките и средни предприятия в страната/региона?

Когато става въпрос за финансиране на МСП от особена важност е подкрепата, която оказват публичните и частните институции. (Вж. Диаграма 21)

Диаграма 21.

Европейски съюз

ПРОЕКТ BG0713EFF-511-220411

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на

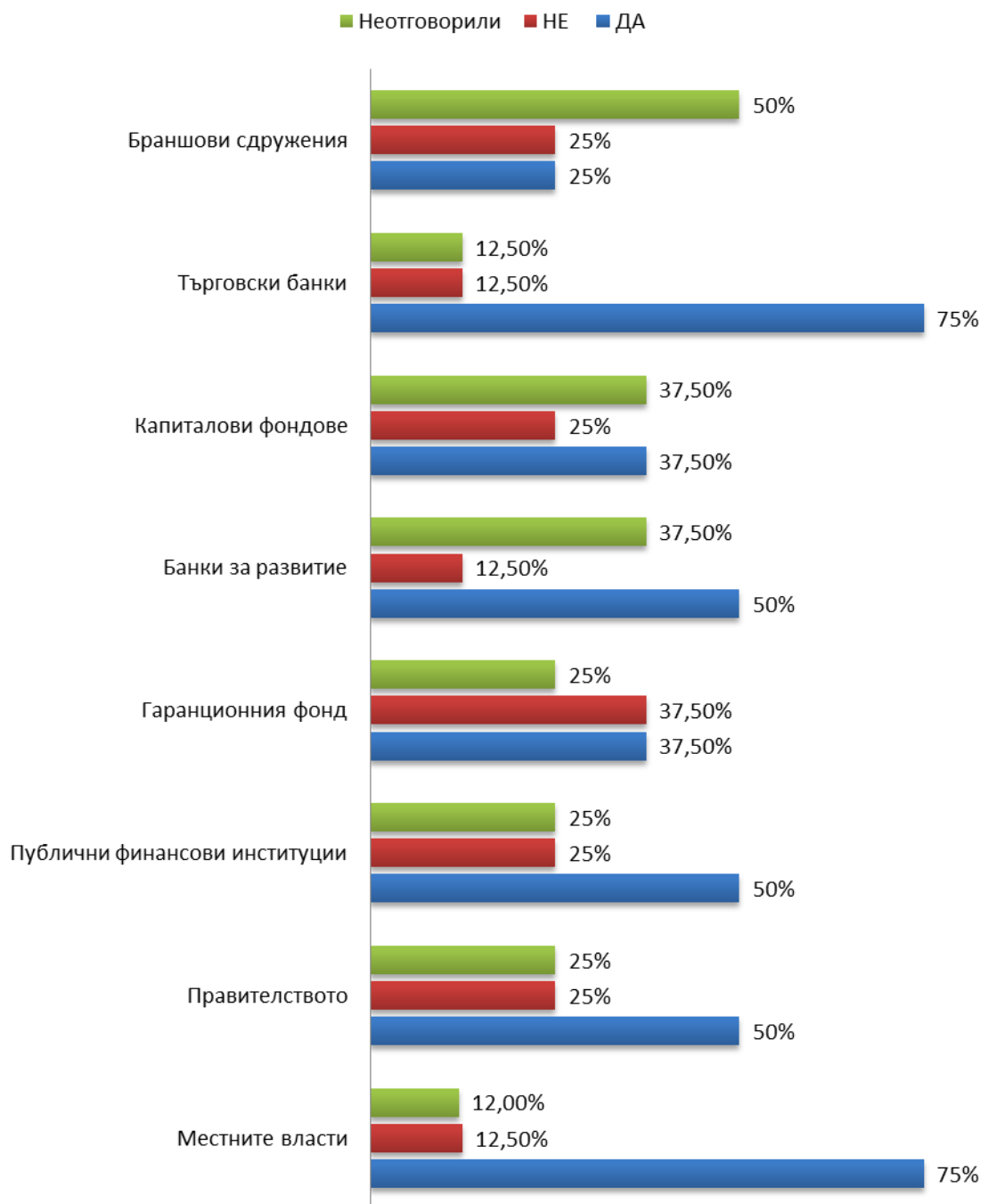
Оперативна програма за развитие на сектор „Рибарство”,

съфинансирана от Европейския фонд по рибарство на Европейския съюз

Инвестиране в устойчиво рибарство

Когато се търси финансиране, мислите ли, че ви липсва подкрепа от:

Европейски съюз

ПРОЕКТ ВЪЗЛОЖЕНИЕТО-511-220411

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на

Оперативна програма за развитие на сектор „Рибарство”,

съфинансирана от Европейския фонд по рибарство на Европейския съюз

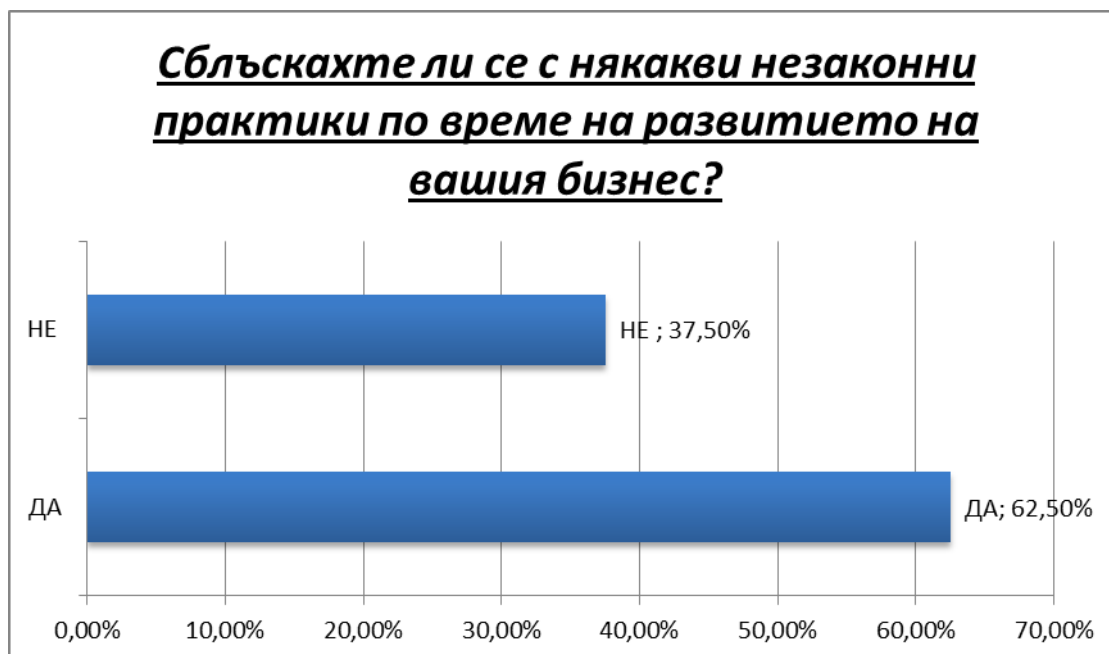
Инвестиране в устойчиво рибарство

На практика мнението на фирмите от сектор „Рибарство“ е, че такава подкрепа липсва, особено от страна на местните власти и търговските банки (75% от анкетираните са на това мнение). Не по-малко негативно е отношението относно подкрепата за финансиране от правителство, публични финансови институции и Банката за развитие (50% от респондентите заявяват, че липсва такава подкрепа). Най-висока оценка за подкрепата, която оказват на МСП за финансиране на техните проекти е за Гаранционния фонд (37,5% от анкетираните бенефициенти оценяват положително действията на фонда в усилията му да осигури проектно финансиране).

Едни от факторите, които влошават бизнес средата, в която работят фирмите са корупционните практики, дейностите в сивия сектор и пр. Според анкетното проучване 62,50% от респондентите са се сблъскали с някакви незаконни практики по време на развитието на своя бизнес. (Вж. Диаграма 22.) Това означава, че вероятно и в сферата на финансирането също има елементи на подобни негативни практики, което респективно внася пазарни деформации в сектора.

Диаграма 22.

От гледна точка на оценката на използването на финансовите инструменти от особена важност е перспективата на използване на привлечения финансов ресурс. Според 87,50% от анкетираните фирми, целта на финансирането през следващите 3

Европейски съюз

ПРОЕКТ ВЪЗФ/ЕФФ-511-220411

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на

Оперативна програма за развитие на сектор „Рибарство”,

съфинансирана от Европейския фонд по рибарство на Европейския съюз

Инвестиране в устойчиво рибарство

години е стартирането на нов продукт/услуга. (Вж. Диаграма 23.) В унисон с подобно мнение е и заявката на 625 от респондентите за продуктови и технологични иновации, т.е финансиране на иновациите. 50% от фирмите в сектора през следващите 3 години ще търсят финансов ресурс под различна форма за придобиване на земя/сгради и машини/съоръжения.

Диаграма 23.

<u>Каква би била целта на това финансиране през следващите 3 години?</u>	
Финансиране на иновациите	62%
Финансиране на продажбите за износ	25%
Разработване на международни дейности/навлизане на нов пазар	37,50%
Стартиране на нов продукт/услуга	87,50%
Придобиване на машини/ оборудване	50%
Придобиване на земя/сграда	50,00%
Финансиране на оборотния капитал	25,00%

Европейски съюз

ПРОЕКТ ВG0713ЕФ-511-220411

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на

Оперативна програма за развитие на сектор „Рибарство“,

съфинансирана от Европейския фонд по рибарство на Европейския съюз

Инвестиране в устойчиво рибарство

За да реализират тези свои инвестиционни намерения фирмите се нуждаят от финансиране, което може да бъде осигурено от различни източници. Предпочитаните източници и свързаните с тях инструменти за финансиране се разпределят между безвъзмездните грантови схеми и различните финансови инструменти. Според анкетното проучване 62,50% от фирмите ще се обърнат към банковите институции. (Вж. Диаграма 24.) В същото време 50% от бенефициентите ще разчитат на безвъзмездно финансиране. Други 37,50% ще разчитат на средствата вложени от собственика/ците. Интересен е факта, че 25% от фирмите, вероятно тези, които развиват и друг бизнес извън сектор „Рибарство“ ще разчитат на генерираните приходи, респ. печалби от другия бизнес и пренасочването на този ресурс към рибовъдство, преработка на рибни продукти или производството на аквакултури. На семейството, приятели или други лица извън собствения бизнес ще разчита всички 10-ти предприемач в сектор „Рибарство“.

Диаграма 24.

Какви различни източници планирате да осигурят вашето бъдещо финансиране през следващите 3 години?

Правителствен орган в рамките на България...		50%
Други финансови институции	25%	
Публични банки	25%	
търговски банки		62,50%
лизингови компании	37,50%	
Други бизнеси	25%	
Семейство, приятели или други лица извън вашия...	12,50%	
Собственика/ците / на вашия бизнес		37,50%

Европейски съюз

ПРОЕКТ ВСО713ЕФФ-511-220411

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на

Оперативна програма за развитие на сектор „Рибарство”,

съфинансирана от Европейския фонд по рибарство на Европейския съюз

Инвестиране в устойчиво рибарство

По време на изследването представителите на институциите, предлагащи инструменти, бяха помолени да определят количествено търсенето на пазара на финансови инструменти за финансиране на МСП в страната като цяло и в частност, от страна на предприятията от сектор „Рибарство“. Представителите на посочените институции не можаха да отговорят еднозначно колко фирми от определения обхват влизат в потенциалния им пазарен портфейл. Според НГФ, който предлага гаранционна схема за собствен риск където потенциала се обуславя от търсенето от страна на МСП, търсенето се определя и от критериите за допустимост по схемата. При стартиране на новата гаранционна схема, според НГФ, той е удовлетворил на три четвърти заявления интерес от страна на участващите банки. По гаранционните схеми по ПРСР и ОПРСР потенциала на търсенето се определя от броя на бенефициентите и сумата на одобрените проекти, доколкото само те са допустими по програмата. Същевременно, за коректното определяне на потенциала, мнението им е, че следва да се вземат предвид и заложените критерии по гаранционната схема, както и портфейла от одобрените проекти или параметрите на програмата. Т.е при прилагане на гаранционна схема покриваща средния за страната риск и същевременно одобрение на проекти, които носят над средния за страната риск, потенциалът би се ограничил значително.

На въпросите „*Кои сектори бихте определили като потенциално възможни да генерират ръст в търсене на финансови инструменти във Вашия регион или страна*“ и „*Какви ще бъдат най-вероятните сектори или целеви области за финансиране?*“, от Националния гаранционен фонд дават следния обобщен отговор: „Основните сектори, финансирани от търговските банки са търговия, преработваща промишленост и строителство. С потенциал за ръст са секторите селско стопанство, преработваща промишленост и строителство.“ Изводът, който може да се направи от този отговор, е очебиен – предприятията от сектора на рибарството и аквакултурите не попадат сред приоритетните области за финансиране.

Интерес за изследването представлява и отговорът на въпроса дали търсенето на пазара на финансови инструменти е по-голямо от предлагането в момента.

Европейски съюз

ПРОЕКТ ВЪЗФ-511-220411

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на

Оперативна програма за развитие на сектор „Рибарство”,

съфинансирана от Европейския фонд по рибарство на Европейския съюз

Инвестиране в устойчиво рибарство

Представителите на институциите, предлагащи финансови инструменти, смятат, че относно предлаганите гаранционни схеми не може еднозначно да се отговори на така зададения въпрос. Според тях при стартиране на последната гаранционна схема търсенето от страна на банките е било по-високо от заложения потенциал, но същевременно е могло и да е значително по-високо при други параметри на схемата (по-висока стойност на гаранцията примерно).

Мнението на представителите на институциите, предоставящи финансови инструменти и на експертите от ИАРА по отношение използването на финансови инструменти, и по-точно под формата на гаранции, техните силни и слаби страни, възможности и заплахи при използването им от предприятията от сектора на рибарството и аквакултурите, могат да се обобщат по следния начин:

- **Силни страни** – висок ливъридж, достъпност, леснота за прилагане, револвиране на заделените средства, индиректна подкрепа (финансирането е по преценка на банките); възможност за съчетаване с други инструменти; не води до „crowd out“ ефект, т.е. т нар. „изтласкващ/избутващ“ ефект (при кредитна схема е възможно изместване търсенето от банките директно към институцията прилагаща схемата); допълва действащите инструменти (кредити) като облекчава изискванията за обезпечения и подобрява цената на кредита.
- **Слаби страни** – ограничено влияние/интензитет на помощта, по-трудна оценка на стойността на помощта, индиректна подкрепа, възможно повишаване на риска с оглед осигурената кредитна защита и липса на реална преценка за възвращаемостта
- **Възможности** – нарастване на значението на финансовите инструменти по оперативни програми на ЕС и ограничаване ролята на директните помощи, засилване помощта на държавата посредством държавни помощи (вкл. по de minimis), засилване на капиталовите регулации
- **Заплахи** – засилени регулации и изисквания към инструментите и държавната помощ

Европейски съюз

ПРОЕКТ ВЪЗЛОЖЕНИЕ-511-220411

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на

Оперативна програма за развитие на сектор „Рибарство”,

съфинансирана от Европейския фонд по рибарство на Европейския съюз

Инвестиране в устойчиво рибарство

3.2.3 Анализ на предлагането

Анализът на предлагането на финансови инструменти обхваща описание на субектите, предоставящи финансиране на МСП, с частни и публични източници на финанси. Тези субекти могат да бъдат:

- Финансови институции, като например: търговски банки, държавни банки, банки за развитие, лизинг компании, микро-кредитни институции, потребителски кредитори, и инвестиционни фондове (за рисков капитал);
- Институции, създадени от държавата, с цел кредитиране;
- Международните финансови институции, многостранни и двустранни донори, като групата на ЕИБ;

Всеки един от тези участници може да предостави на МСП различни финансови продукти, както и други форми на интервенция. Анализът на предлагането показва различните налични продукти, сроковете и условията, прилагани за МСП.

Институционалните схеми за подпомагане могат да предоставят на малките и средни предприятия няколко финансови продукта, включително:

- Заеми (например краткосрочни, средносрочни и дългосрочни), овърдрафти, кредитни линии, заеми, свързани с активи);
- Микрокредитиране;
- Търговско финансиране/факторинг;
- Банкови гаранции и акредитиви;
- Чисти и квази-капиталови инвестиции (например частен капитал, рисков капитал и др.);
- Средства за трансфер на технологии;
- Заместване, обратно изкупуване на капитал и пр.;
- Безвъзмездна помощ и др.

Европейски съюз

ПРОЕКТ ВЪЗ0713ЕФФ-511-220411

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на

Оперативна програма за развитие на сектор „Рибарство”,

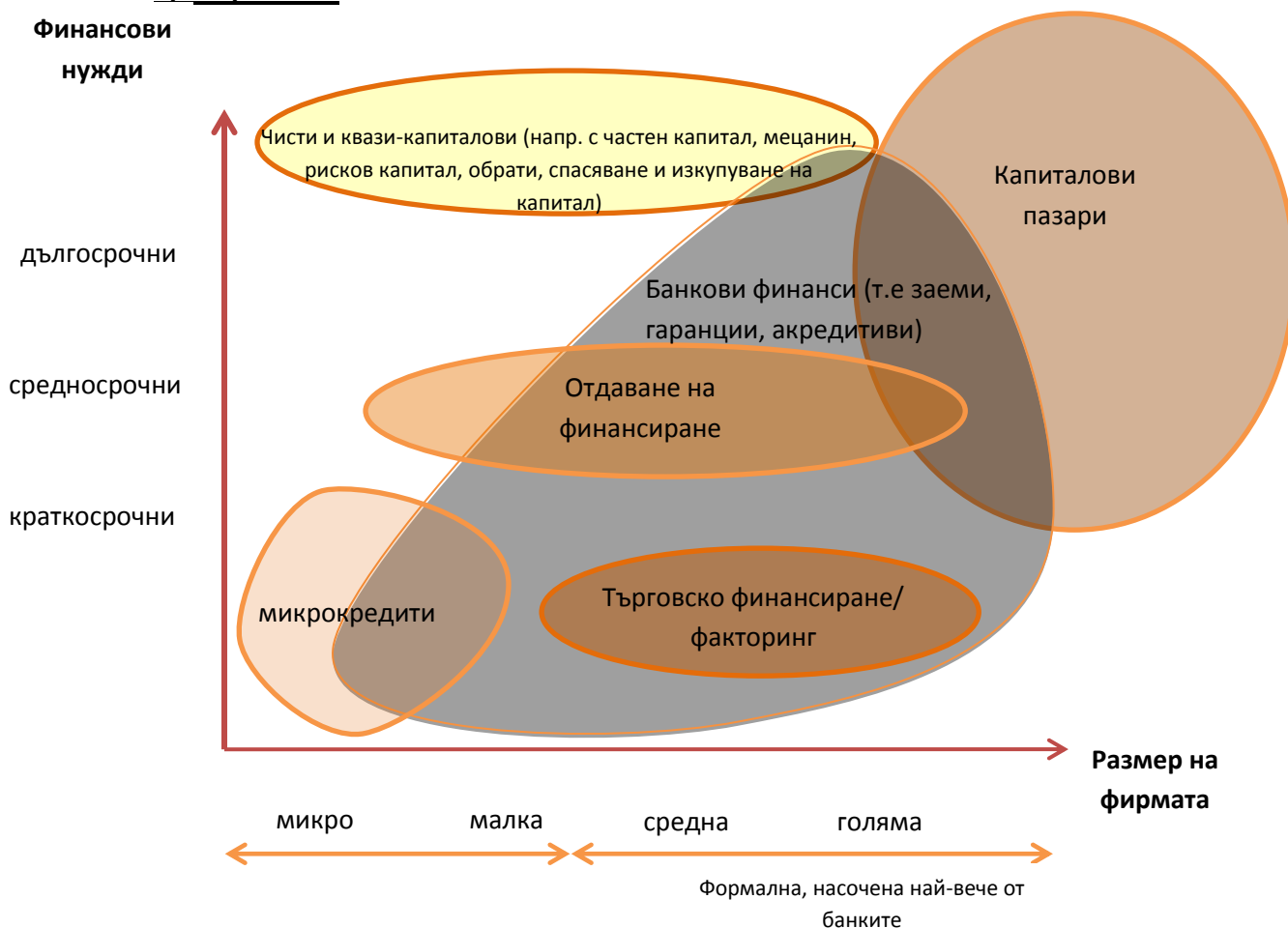
съфинансирана от Европейския фонд по рибарство на Европейския съюз

Инвестиране в устойчиво рибарство

Тези финансови продукти са предназначени за нуждите на различни малки и средни предприятия, както по отношение на тяхното стартиране, така и за развитие във времето. Нуждите от прилагане на финансови инструменти често зависят от размера на МСП и степента им на развитие към определен момент. Основните финансови способности с отношение към нуждите и размера на малките и средни предприятия са представени на фигурата по-долу. Следва да се отбележи, че субсидиите потенциално могат да покрият диапазона на финансови нужди и размер на фирмите.

Фигура 25: Възможности за финансиране, свързани с размера на малки и средни предприятия

Източник: адаптирано от Стейн, П.,

ПРОЕКТ BG0713EFF-511-220411

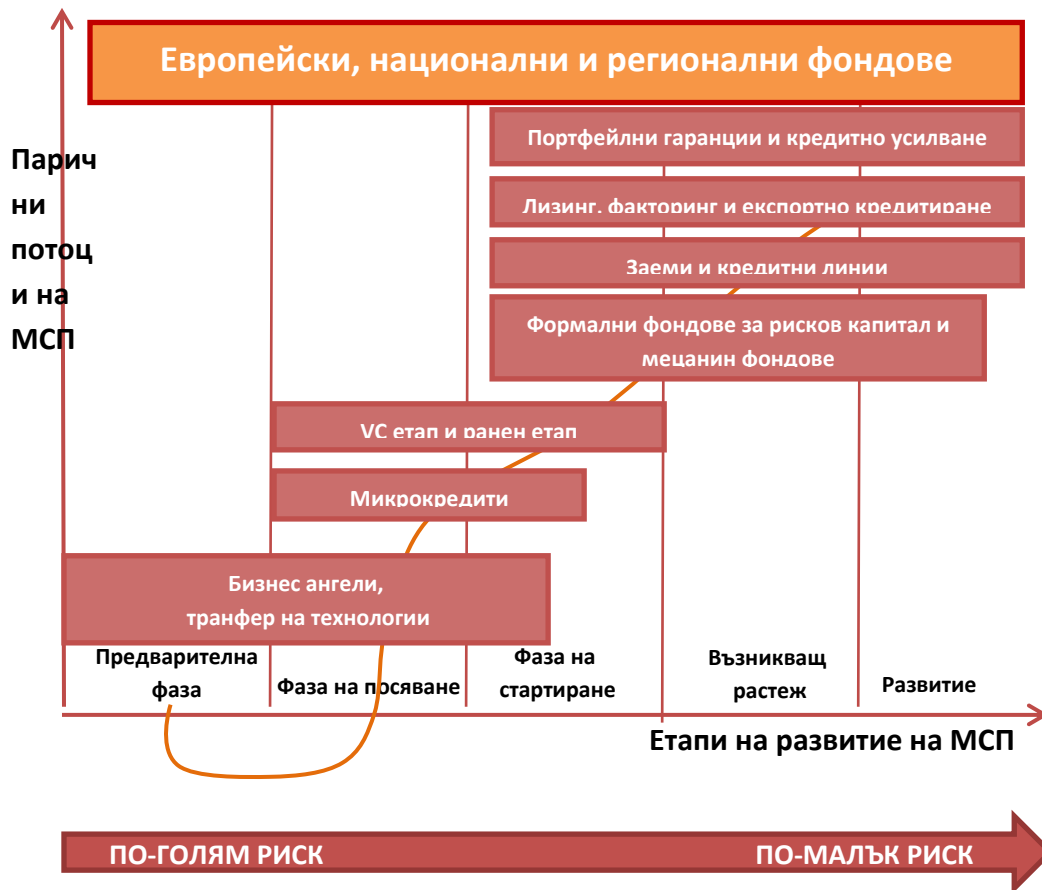
Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на
Оперативна програма за развитие на сектор „Рибарство”,

съфинансирана от Европейския фонд по рибарство на Европейския съюз

Инвестиране в устойчиво рибарство

Фигура 26. долу показва друга опция, която очертава финансовите продукти по отношение на етапите на развитие на МСП. Този подход може да се използва като алтернатива на възможностите за финансиране, съобразно размерите на МСП.

Фигура 26: Негрантови възможности за финансиране, свързани с етапа на развитие на МСП

Въпреки наличието на възможности за финансиране на МСП, с техните срокове и условия, както и техните правила за допустимост може да не бъдат подходящи за малки и средни предприятия, извършващи дейност в страната или региона. Този анализ е предназначен да прецени дали наличното предлагане на финансиране осигурява

Европейски съюз

ПРОЕКТ BG0713EFP-511-220411

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на

Оперативна програма за развитие на сектор „Рибарство”,

съфинансирана от Европейския фонд по рибарство на Европейския съюз

Инвестиране в устойчиво рибарство

адекватно покритие на нуждите на малките и средни предприятия. От посочените източници на финансиране, в страната се прилагат общо взето 4-5 финансови инструмента, като най-използваният е Гаранционният фонд. Трябва да се отбележи обаче, че в България през предходния програмен период обществената подкрепа за МСП чрез прилагането на финансови инструменти не би могла да се характеризира като значителна.

Анализирайки на този етап както търсенето, така и предлагането на финансиране за малките и средни предприятия, може да се направи заключението за наличието на незадоволено търсене на финансиране по отношение на видовете финансови инструменти, и в определени случаи, на изискваните суми.

3.2.3.1. Национален гаранционен фонд ЕАД

С Решение №309 от 3 май 2007 г. на Министерския съвет на Република България беше приета „Стратегия за създаване на Банка за развитие чрез преобразуване на „Насърчителна банка” АД, създаване на Национален гаранционен фонд и Фонд за капиталови инвестиции. През април 2008 г. Народното събрание на Република България прие Закон за Българската банка за развитие /ББР/, който беше обнародван на 29.04.2008 г. и е в сила от 03.05.2008 г.

Като част от финансовата група на ББР, „Национален гаранционен фонд” ЕАД (НГФ) е учреден на 12.08.2008 г. Издаваните от него гаранции са в подкрепа на всички микро, малки и средни предприятия, регистрирани в Република България и отговарящи на критериите по Закона за МСП. Капиталът на фонда е 80 млн. лева, които са изцяло внесени. Той гарантира до 50% от кредитите за МСП. Максималният размер на гаранциите, от които може да се ползва едно МСП или група от свързани фирми, е до 10% от капитала на Националния гаранционен фонд или не повече от EUR 1 500 000, което ще осигури съответствие с разпоредбите за държавна помощ на ЕС (правилото “*de minimis*”) за максимално допустима държавна помощ.

Европейски съюз

ПРОЕКТ BG0713EFF-511-220411

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на

Оперативна програма за развитие на сектор „Рибарство”,

съфинансирана от Европейския фонд по рибарство на Европейския съюз

Инвестиране в устойчиво рибарство

Основната концепция на пакета от програми на НГФ е основана върху разбирането, че консервативността на банките в период на криза или рецесия, неминуемо води до необходимостта от търсене на нови инструменти при финансирането на МСП с доказана кредитоспособност и/или човешки капацитет, за осъществяване на инвестиционни проекти, вкл. по програми на ЕС или ефективна външнотърговска дейност.

Основна цел на НГФ е да подкрепя развитието на малкия и среден бизнес, като предоставя гаранции, улесняващи достъпа до финансиране от търговските банки за предприятията;

- Фондът развива следните гаранционни схеми:
 - Гаранционна схема в подкрепа на бенефициенти по Програма за развитие на селските райони (ПРСР) – капитал 238 млн. лв;
 - Гаранционна схема по Оперативна програма в подкрепа на сектор “Рибарство и Аквакултури” – капитал 15 млн лв;
 - Гаранционна схема за собствен риск – капитал 80 млн лв.

Създаването на фонда и дейността му се съпътства от ниска икономическа активност на стопанските субекти. Налице е нисък растеж на кредитирането и влошено качество на кредитния портфейл. В същото време са намаляващи лихвените проценти по новоотпуснатите кредити поради липсата на нов обем от кредити, съчетано с предоставяне на нови кредити при завишени изисквания, и намаление на лихвите на междубанковия пазар. Успоредно с това безработицата се увеличава, а потреблението намалява. За това състояние на нещата съдейства най-вече влошената макроикономическа обстановка. В долната таблица са показани макроикономическите индикатори, по данни на БНБ, за периода от 2010 г. до 2013 г., които формират подобна негативна картина:

Таблица 11. Макроикономически индикатори

Макроикономически индикатори	2010	2011	2012	2013
Брутен вътрешен продукт(годишен реален темп на изменение)	0,4	1,8	0,6	0,9

Европейски съюз

ПРОЕКТ ВЪЗЛОЖЕНИЕ-511-220411

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на

Оперативна програма за развитие на сектор „Рибарство”,

съфинансирана от Европейския фонд по рибарство на Европейския съюз

Инвестиране в устойчиво рибарство

Индекс на потребителските цени –изменение %	4,5	2,8	4,2	-1,6
Безработица %	9,2	10,4	11,4	11,8
Вземания от неправителствения сектор(годишен темп на изменение)	1,3	3,8	2,8	0,3
Вземания от сектор „Домакинства”(годишен темп на изменение)	-0,8	-0,4	-0,1	-0,2
Нов бизнес –лихвени проценти по дългосрочни кредити	11,3	10,7	9,7	8,9
Дял на лошите и реструктурирани кредити-фирмени	19,4	23,3	24,9	24,6

Фондът, след сключване на Споразумение със съответния УО и в негово изпълнение, извършва следните дейности:

- Провежда процедура за избор на банки, с които сключва Гаранционни споразумения въз основа на критериите и процедурата, определени от Консултативния комитет;
- Подготвя и внася за обсъждане в Консултативния комитет протокол за избраните банки след проведената процедура по т. 1 и сключва с избраните банки Гаранционни споразумения, след одобряване на протокола от Консултативния комитет;
- Подписва Гаранционните споразумения с одобрените от Консултативния комитет банки.
- Издава Гаранции въз основа на подписаните Гаранционни споразумения;
- Осъществява мониторинг на прилагането на Гаранционните споразумения с банките;
- Инвестира средствата в съответствие с Инвестиционната стратегия;
- Изготвя и представя на Управляващия орган справки;
- Изготвя и внася за обсъждане и приемане на тримесечни доклади за напредъка за изпълнение на гаранционните схеми по Програмата.

Европейски съюз

ПРОЕКТ ВЪЗФ/0713ЕФФ-511-220411

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на

Оперативна програма за развитие на сектор „Рибарство”,

съфинансирана от Европейския фонд по рибарство на Европейския съюз

Инвестиране в устойчиво рибарство

- Изготвя, внася за обсъждане в Консултативния комитет и представя на Управляващия орган годишен обобщен доклад;
- Извършва пазарни проучвания, изготвя анализи и предложения за промени в параметрите на предлаганите Гаранции;
- Популяризира предлаганите Гаранции;

Фондът издава **гаранции** въз основа на **Гаранционни споразумения** с избрани банки, кредитиращи предприятия за осъществяване на проекти.

Гаранционните споразумения включват следното:

1. Общ лимит за предоставени гаранции;
2. Правила и процедури за управление на лимитите по гаранции по гаранционните схеми;
3. Параметри на гаранциите;
4. Изисквания към кредитополучателите/ наредителите по банкови гаранции;
5. Ангажимент на банките да предприемат всички необходими действия за постигане на целите на гаранционните схеми, включващ:
 - а) Ускорена процедура за разглеждане на исканията за кредит;
 - б) По-благоприятни лихви по гарантираните кредити;
 - в) Достъп до банков ресурс на стартиращи предприятия и такива без кредитна история.
6. Ангажимент на банките да предоставят на Фонда периодично справки и доклади за предоставени кредити и издадени гаранции по Гаранционните споразумения в писмена форма;
7. Процедури за проверка на изпълнението на Гаранционните споразумения;

Европейски съюз

ПРОЕКТ BG0713EFF-511-220411

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на

Оперативна програма за развитие на сектор „Рибарство”,

съфинансирана от Европейския фонд по рибарство на Европейския съюз

Инвестиране в устойчиво рибарство

8. Правила и процедури за предявяване и плащане на гаранции от страна на Фонда и за събиране на вземания в полза на Фонда от страна на банките;
9. Изискване за съхраняване на свързаната с Гаранционните споразумения документация за най-малко пет години след приключването им;
10. Съгласие за извършване на проверки от страна на Фонда, компетентните национални органи или институции на Общността и предоставяне на поисканата при проверките информация;
11. Ангажимент на банките да включват в договорите за кредит/банкова гаранция уведомление, че кредитът/банковата гаранция са гарантирани/контрагарантирани от Фонда.
12. Договорите, които се сключват между банките и предприятията по гаранционните схеми, включват следните задължения за предприятията:
 - а) Да поддържат досиетата относно проектната документация за най-малко пет години, след приключване на договора;
 - б) Да приемат проверки на място от страна на Фонда, компетентните национални органи или институции на Общността, след предварителна уговорка, като по този начин улесняват работата им и им предоставят съответната изискуема информация.

Със средствата Фондът може да плаща по издадените от него гаранции по банкови кредити, които отговарят на следните условия:

- Кредитът е отпуснат за осъществяване на проект, одобрен за подпомагане по съответната мярка.
- Фондът е уведомил Управляващия орган за искането за издаване на гаранцията по реда, установен в Споразумението;
- Гаранцията е издадена преди 30.09.2015 г.;
- Срокът на гаранцията не надвишава 10 години;
- Гаранцията покрива до 80% от задълженията по кредита.

Европейски съюз

ПРОЕКТ BG0713EFF-511-220411

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на

Оперативна програма за развитие на сектор „Рибарство”,

съфинансирана от Европейския фонд по рибарство на Европейския съюз

Инвестиране в устойчиво рибарство

За изпълнение на Споразумението, Фондът предоставя на Управляващият орган справки, както следва:

- **Месечно**, съдържащи информация за издадените гаранции по издадени от банките гаранции за авансови плащания, рискът по които е покрит съгласно споразумението, плащания извършени по тях за предходния месец и получени плащания по принудителното изпълнение от банките. Справките се предоставят в срок до 45 (четиридесет и пет) дни от края на месеца, за който се отнася справка;
- **На всеки три месеца**, съдържащи обобщена информация за всички гаранции, рискът по които е покрит съгласно гаранционното споразумение, плащания извършени по тях, и получени плащания по принудителното изпълнение от банките. Справките се предоставят в срок до 45 (четиридесет и пет) дни от края на тримесечието, за което се отнася справка;

Гаранционната дейност, произтичаща от Споразумението, приключва с издължаването, съответно приключване на принудителното изпълнение по последния кредит, гарантиран от Фонда.

Задълженията на банките включват отговорности за всички оперативни аспекти на управлението на гарантираните кредити. Съществуването на схемата не намалява отговорността на банките пред техните акционери и надзорните органи в страната за качеството на обслужване на кредитния им портфейл.

Специфичните задължения на банките партньори са следните:

- Да оценяват и одобряват всички кредити, за които е поискана гаранция в съответствие с добрите банкови практики;
- Да предоставят на НГФ информация за исканията за гаранции.
- Да отпускат кредити, съгласно техните обичайни стандарти и споразуменията с НГФ;

Европейски съюз

ПРОЕКТ ВЪЗЛОЖЕНИЕ-511-220411

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на

Оперативна програма за развитие на сектор „Рибарство”,

съфинансирана от Европейския фонд по рибарство на Европейския съюз

Инвестиране в устойчиво рибарство

- Да осъществяват мониторинг на кредитите, водени от добрите банкови практики;
- Да информират НГФ за състоянието на гарантираните портфейли от кредити и риска, който се отнася до портфейла като цяло и в частност до всеки включен в тях кредит;
- Да сътрудничат напълно с НГФ във всички аспекти на процедурата по заявките (за гаранции) и да предоставят на НГФ цялата информация и пояснения, които се изискват;
- Да сътрудничат на НГФ, УО и компетентните Европейски институции в процеса на мониторинг и одит по гарантираните кредити.

Най-малко веднъж годишно НГФ сравнява наличната при него информация за издадените гаранции в гарантираните портфейли с тази информация, налична при банката.

Веднъж на тримесечие ще се докладва на НГФ от съответните банки за хода на събиране на вземанията по усвоени гаранции.

Банките партньори имат следните права: да сключат с НГФ общо споразумение с ясно определени взаимни права и задължения и да получат в предварително уговорен срок сумите по поискани плащания в случай на неизпълнение и обявяване на гарантиран кредит за изискуем.

Основните параметри на гаранционните програми в подкрепа на бенефициенти са следните:

- Гаранционните схеми се реализират чрез споразумения с банки, като за всяка банка-партньор по гаранционно споразумение се определя индивидуален лимит за портфейлна гаранция в рамките на общия потенциал;
- Портфейлни гаранции, по които НГФ има ангажимент за плащане към банките до 80 % от вземанията им по кредити;

Европейски съюз

ПРОЕКТ BG0713EFF-511-220411

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на

Оперативна програма за развитие на сектор „Рибарство”,

съфинансирана от Европейския фонд по рибарство на Европейския съюз

Инвестиране в устойчиво рибарство

- Гаранции за инвестиционни кредити и кредити за оборотен капитал за стартиращи и действащи предприятия по смисъла на Закона за МСП, които са бенефициенти по програмата;
- За постигане на максимален ефект по отношение на подпомогнати чрез гаранции предприятия, НГФ прилага гаранционна схема с лимит на плащанията по поет ангажимент към банки от 20%;
- С оглед на пълноценното използване на средствата, предоставени на НГФ по програмата, НГФ определя поне два вида общ лимит за банките партньори:
1) Минимален лимит - гарантиран за банката партньор, но при чието ще може да достига сумата от експозициите по всички гарантирания вземания на банката;
- Срок за включване на кредити в гарантираните портфейли по ОПРСР: до 30.09.2015 година;
- Срок на гаранциите: до 10 години;

Срещу предоставената кредитна защита за подобряване качеството на кредитния й портфейл, и за да бъдат постигнати целите на гаранционната програма на НГФ и МЗХ, от банките се изисква да се ангажират да предоставят гаранции и кредити, при едно или повече от посочените по-долу условия:

- Облекчаване на критериите за оценка на кредитополучателите - бенефициенти по ОПРСР;
- Удължаване на максималния срок за издължаване на кредитите;
- По-ниски размери на договорните лихви;
- По-нисък размер или изобщо отпадане на комисионите за управление на кредит и за издаване на банкови гаранции, които банката събира;
- По-ниски от стандартните изисквания за обезпечение по кредитите;
- Опростяване на процедурите за разрешаване на кредитите.

След погасяване на всички включени в гарантираните портфейли кредити, НГФ ЕАД се ангажира да възстанови на УО наличните неизползвани средства за плащане по предявени гаранции

Европейски съюз

ПРОЕКТ ВГ0713ЕФФ-511-220411

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на

Оперативна програма за развитие на сектор „Рибарство”,

съфинансирана от Европейския фонд по рибарство на Европейския съюз

Инвестиране в устойчиво рибарство

Изпълнение на схемата за предоставяне на гаранции за предприятия от сектор „Рибарство”

Гаранционната схема в подкрепа на бенефициентите по ОПРСР има за цел да облекчи условията за финансиране на проекти по Програмата от страна на търговските банки. Тя е насочена е към микро, малки и средни предприятия по смисъла на Закона за МСП, които са бенефициенти по ОПРСР

Гаранционната схема се реализира на база подписано в края на 2010 г. Финансово споразумение между НГФ и ИАРА и стартира в началото на 2011 година с подписване на споразумения с четири търговски банки.

Гаранциите на НГФ са предназначени за бенефициенти по следните Оси/Мерки от Оперативната програма за развитие на сектор «Рибарство» 2007-2013:

- Мярка 1.3 Инвестиции на борда на риболовните кораби и селективност;
- Мярка 2.1 Производствени инвестиции в аквакултурата;
- Мярка 2.5 Риболов във вътрешни водоеми;
- Мярка 2.6 Инвестиции в преработка и маркетинг на продукти и риболов и аквакултура;
- Мярка 3.3 Инвестиции за реконструкция и модернизация на рибарски пристанища, места за разтоварване и покрити лодкостоянки;
- Приоритетна ос №4 Устойчиво развитие на рибарските области.

Условията за издаване на гаранции на бенефициенти по ОПРСР са следните:

- Гаранцията следва да покрива до 80 % от кредитите отпускани от банките;
- Издаваните от НГФ ЕАД гаранции са в размер до 3 млн. лв.;
- Максималният срок на гаранциите е до 10 години;
- Максимален лихвен процент по кредитите – 7,5%;
- Намалени такси и комисиони по кредита;
- Без такси за издаване на гаранциите;
- Ускорена процедура за разглеждане на искания за кредит;

Европейски съюз

ПРОЕКТ ВЪЗЛОЖЕНИЕ-511-220411

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на

Оперативна програма за развитие на сектор „Рибарство”,

съфинансирана от Европейския фонд по рибарство на Европейския съюз

Инвестиране в устойчиво рибарство

- Достъп до банков ресурс за стартиращи предприятия и такива без кредитна история.

Кандидатстването за гаранция от НГФ става успоредно с кандидатстването за кредит в една от банките-партньори, като НГФ не изисква никакви документи директно от кредитоискателя. В рамките на процеса по одобрение на кредита, банката-партньор предоставя за подпис стандартизирано искане за издаване на гаранция от НГФ, което следва да бъде подписано и подпечатано от представляващите фирмата-кредитоискател

Първите гаранции по схемата са издадени през месец март 2012 г. и до края на 2012 г. издадените гаранции са в размер на 4.1 млн. лв. През 2013 г. издадените гаранции са в размер на 7.4 млн. лв. За първите пет месеца на 2014 г. се наблюдава ръст в издадените гаранции и към 21.05.2014 г. те вече са в размер на 13 млн. лв.

Свободен лимит за гаранции в размер на 2 млн. лв.

Въпреки увеличения обем на издадените гаранции, налице са определени причини за ограниченото кредитиране на фирмите в сектора на рибарството. Най-общо те се свеждат до:

- Липса на достатъчни по обем и качество активи, които да послужат за обезпечаване финансирането от търговските банки на вече одобрени проекти;
- Специфика на сектора, малък на брой компании и непознаване на бизнес процесите от страна на банките;
- Големия обем на инвестициите и липсата на ликвидност активите, финансирани от банките по одобрените проекти;
- Липса на средства за осигуряване на необходимото самоучастие при финансиране на проектите от страна на търговските банки;
- Рестриктивни политики от страна на търговските банки в следствие на икономическата криза;
- Гаранционното покритие от 50% се оказва недостатъчно за облекчаване изискванията към обезпеченията от търговските банки;

Европейски съюз

ПРОЕКТ BG0713EFF-511-220411

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на

Оперативна програма за развитие на сектор „Рибарство”,

съфинансирана от Европейския фонд по рибарство на Европейския съюз

Инвестиране в устойчиво рибарство

- Разпределението на портфейл към ограничен кръг банки затруднява бенефициентите в достъпа им до финансиране

Отчитайки влиянието на горните фактори, са предприети съответните мерки и промени в гаранционната схема. Те са приложени от началото на 2013 г. и се състоят в:

- Увеличение на гаранционното покритие от 50% на 80% с промени в закона за ББР;
- Увеличаване на бюджета на гаранционната схема от 15 млн. лв. на 30 млн. лв. и привличане на нови банки в гаранционната схема;
- Отваряне на схемата към всички банки – изпратена е покана от страна на Фонда към всички банки, подписани 6 нови споразумения, с което схемата се реализира през банки с над 60% пазарен дял;
- Отпадане на разпределението на портфейли и въвеждане на принципа “първи входиран първи гарантиран”. Фонда ще издава гаранции до изчерпване на гаранционния потенциал по реда на тяхното входиране. Това ще създаде и конкуренция между банките и ще подобри условията за финансиране на проектите.
- Увеличаване на гаранционния лимит за малки предприятия от 1,5 млн. на 3 млн. лв. Част от големите проекти са на стартиращи компании попадащи в категорията малки предприятия.

Първоначално максималната експозиция на гаранция за един кредитополучател, без значение по колко броя кредити, е до 500 хил. лв. за микро и малки и до 1 млн. лв. за средни предприятия. През април 2012 г. праговете са увеличени съответно за малки – 1 млн. и 500 хил. лв., средни – 3 млн. лв. През юли 2013 г. прагът за малки предприятие е увеличен на 3 млн. лв.

От началото на 2013 г., съгласно промени в Закона за ББР, НГФ има право да издава банкови гаранции в размер до 80 % от стойността на кредита, както и контрагаранции върху банкови гаранции със същото процентно покритие. До началото

Европейски съюз

ПРОЕКТ ВСО713ЕФФ-511-220411

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на

Оперативна програма за развитие на сектор „Рибарство”,

съфинансирана от Европейския фонд по рибарство на Европейския съюз

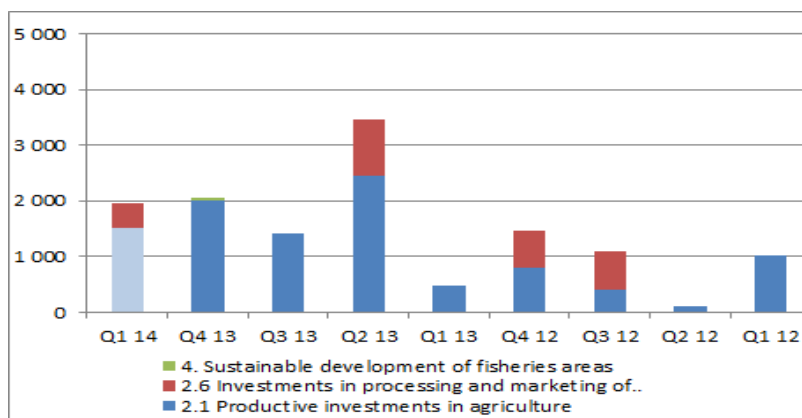
Инвестиране в устойчиво рибарство

на 2013 г. гаранционното покритие бе в размер на до 50 %. Банките, с гарантирани кредити и издадени контрагаранции от НГФ са:

- СИБАНК ЕАД
- ПИБ АД
- Ти Би Ай Банк
- Банка ДСК ЕАД
- БАКБ АД
- Интернешънъл Асет Банк АД
- Райфайзенбанк (България) ЕАД
- УниКредит Булбанк АД
- Българо-американска кредитна банка АД
- Централна Кооперативна Банка АД

Представените по-долу диаграми нагледно показват резултатите от прилагането на гаранционната схема в сектор рибарство при реализацията на проекти по ОПРСР. В първата таблица са показани издадените гаранции по тримесечия – от началото на прилагане на Споразумението между НГФ и ИАРА до първото тримесечие на 2014 г. От нея е видно, че предприетите мерки по отношение на гаранционната схема и разширяване на кръга на банките, е довело до увеличаване както на броя, така и на обема на издадените гаранции.

Диаграма 27. Издадени гаранции по тримесечия (по данни на ИАРА)

Европейски съюз

ПРОЕКТ BG0713EF-511-220411

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на

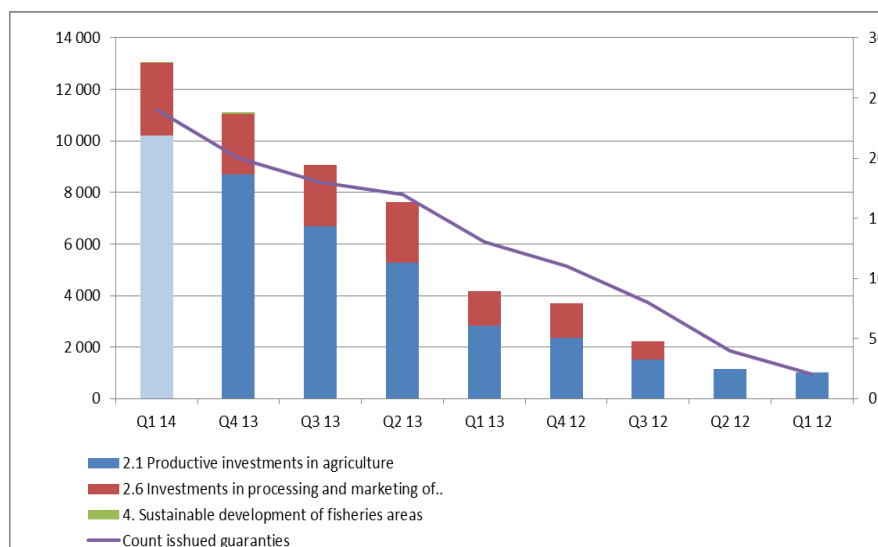
Оперативна програма за развитие на сектор „Рибарство”,

съфинансирана от Европейския фонд по рибарство на Европейския съюз

Инвестиране в устойчиво рибарство

Диаграма 28. Издадени гаранции с натрупване(по данни на ИАРА)

Съгласно Споразумението с НГФ, гаранции е възможно да се издават по 5 мерки и една приоритетна ос по ОПРСР, но на практика гаранции и контрагаранции са издавани по:

- *Мярка 2.1 „Производствени инвестиции в аквакултурата“;*
- *Мярка 2.6 „Инвестиции в преработка и маркетинг на продукти от риболов и аквакултура“;*
- *Приоритетна ос 4 „Устойчиво развитие на рибарските области“.*

В долната диаграма, по данни на ИАРА, към края на м. май 2014 г., е показан годишни броят на издадените гаранции на бенефициенти по ОПРСР. Общият им брой е 25 и прави впечатление, че независимо от променените условия от началото на 2013 г., те не са довели до увеличаване на броя на издадените гаранции, а само до нарастване на обема.

Европейски съюз

ПРОЕКТ BG0713EFP-511-220411

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на

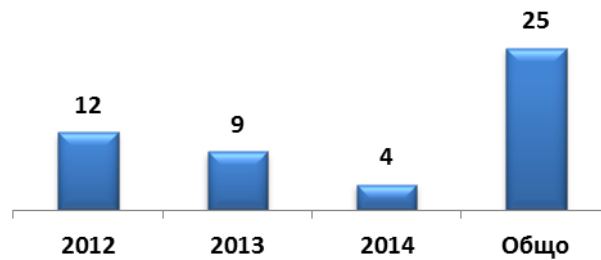
Оперативна програма за развитие на сектор „Рибарство”,

съфинансирана от Европейския фонд по рибарство на Европейския съюз

Инвестиране в устойчиво рибарство

Диаграма 29. Брой на издадените гаранции

Размерът на предоставените кредити на бенефициенти по ОПРСР, гарантирани от НГФ, варира от 40 % до 100 % от размера на инвестицията. Размерът на инвестицията по проектите с издадена банкова гаранция варира между 100 хил. лв. и 3 млн. лв.

Анализът на 20 от проектите с издадени гаранции показва, че 7 от тях се изпълняват, 12 вече са платени окончателно, а 1 е анулиран.

Диаграма 30. Изпълнение на проекти с издадени гаранции

Към 21.05.2014 г. в процес на одобрение от банките партньори са кредити за финансиране на 12 проекта на обща стойност 8,365 млн. лв. Информацията е подадена от банките партньори, както и от бенефициенти по програмата. Останалите проекти в процес на изпълнение, за които няма осигурено финансиране също могат да

Европейски съюз

ПРОЕКТ BG0713EFF-511-220411

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на

Оперативна програма за развитие на сектор „Рибарство”,

съфинансирана от Европейския фонд по рибарство на Европейския съюз

Инвестиране в устойчиво рибарство

кандидатстват за гаранция от НГФ в рамките на предоставения от ИАРА лимит за гаранции.

3.2.3.2.Ролята на кредитните институции

Участието на **кредитните институции** в системата за **управление, наблюдение, контрол, координация и усвояване на средствата от ЕС** по линия на Структурните и Кохезионния фондове от ЕС допринася за оптимизиране и качествено ускоряване на усвояването на средствата, в т.ч. и по Оперативната програма за развитие на сектор „Рибарство” 2007–2013 г., чиито бенефициенти основно са малки и средни предприятия, осигуряващи в повечето случаи изцяло своето финансиране и съфинансиране за изпълнение на сключени договори за безвъзмездна финансова помощ с УО на програмата.

Такъв подход би могъл да се възприеме и при конструирането на новата оперативна програма, чиито бенефициенти ще бъдат от същата целева група. По принцип тези компании са и клиенти на кредитните институции, така че чрез прехвърляне на правомощия и отговорности, които по принцип са вменени на УО на Програмата срещу заплащане на кредитните институции (т. нар. аутсорсване на дейности), би могло да се постигнат следните ефекти:

- да се ускори качествено и законосъобразно усвояване на европейския публичен ресурс по оперативната програма;
- да се преодолее липсата на административен капацитет;
- да се намали административната тежест; да се облекчи достъпът на бизнеса до европейско финансиране по Структурните фондове⁹;

⁹ Предоставените средства от оперативните програми на Република България, съфинансирани от Структурните и Кохезионния фондове на ЕС, се разглеждат като публичен ресурс и се подчиняват на правилата на държавните помощи съгласно действащото европейско и национално законодателство. Вж. подробно §33 от ПРЗ на Закона за държавния бюджет за 2012 г. и § 34 от ПЗР на ДОПК.

Европейски съюз

ПРОЕКТ BG0713EFF-511-220411

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на

Оперативна програма за развитие на сектор „Рибарство”,

съфинансирана от Европейския фонд по рибарство на Европейския съюз

Инвестиране в устойчиво рибарство

- да се използва експертизата на кредитните институции, тъй като банковият надзор, който се упражнява спрямо тях от БНБ, е гаранция за сигурност и качество;

Участието на банката в целия проектен цикъл, който бе разгледан по-горе, с необходимата експертиза като гаранция за качествени проекти, които ще бъдат изпълнени (от подготовката на проектното предложение, през неговото оценяване, съдействие на кандидата за сключване на договора за безвъзмездна финансова помощ с УО, предварителната проверка на съответствието на проектното предложение и кредитоспособността на бенефициента от кредитната институция е достатъчна гаранция за УО, че предоставеното пред него проектно предложение отговаря на изискванията на програмата и действащото европейско и национално законодателство, както и поемането на гаранции за цялостното финансиране при неговото изпълнение, участие в мониторинга на проекта, верифициране на разходите, докладването на УО/МЗ, разплащането с изпълнителите, оценката и приключването на проекта и др.).

С други думи, участието на банките в подкрепа на УО и на бенефициентите срещу заплащане, би улеснило процеса на усвояване на средствата от ЕС. Схемата би могла да се използва при съдействието за подготовка, управление, наблюдение и отчитане на проекти както на бизнеса, така и на общините.

На практика това вече се реализира от повечето кредитни институции в България чрез създадените от тях специализирани вътрешни отдели, или като дейността е изнесена в отделни консултантски фирми. Централната банка, съвместно с УО би могла да разработи критерии за избор на банки, с оглед включването им с определени правомощия в системата за **управление, наблюдение, контрол, координация и усвояване на средствата от ЕС** по линия на Структурните и Кохезионния фондове от ЕС и упражняване на надзор за спазването им, така както е направено в Италия и Гърция през настоящия програмен период. Независимо от това че двете държави не биха могли да се вземат за пример на добри практики, все пак е добре да бъдат възприети някои положителни моменти от техния опит. В този смисъл следва

Европейски съюз

ПРОЕКТ ВЪЗЛОЖЕНИЕ-511-220411

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на

Оперативна програма за развитие на сектор „Рибарство”,

съфинансирана от Европейския фонд по рибарство на Европейския съюз

Инвестиране в устойчиво рибарство

да се проучат и адаптират натрупаните добри практики и експертиза в тази област от други държави-членки на ЕС.

За да придобие пълнота картината с предлагането на финансиране на предприятията от сектор „Рибарство“, по време на изследването, по предварително разработен въпросник бяха анкетирани институциите, предоставящи финансови инструменти. Според тях трите основни решения за финансиране **в момента** на малките и средни предприятия, включително и от сектор „Рибарство“, са **собствен капитал, дълг от свързани лица, финансиране от търговски банки.**

Критериите за допустимост, специално на НГФ за всяко решение са новите инвестиционни и оборотни кредити (без рефинансиране) да са с максимална гаранция в размер на 250 хил.лв. Предположенията се базират на данни от стартиралата в началото на 2014 г. нова гаранционна схема на НГФ.

Интерес представлява въпросът за причините, поради които е отказвано финансиране на МСП (например, причини свързани с управлението, продукта, търговски съображения и др.), тъй като това е гледната точка вече на самите финансови институции. От НГФ споделят, че по новата гаранционна схема на НГФ включването на кредити в гарантирания портфейл е делегирано на търговските банки и НГФ няма пряко отношение към процеса на одобрение или отказ за финансиране. По гаранционните схеми в сектор „Рибарство“ и „Земеделие“, НГФ може да откаже издаването на гаранция единствено в случай на неизпълнение на критериите за включване, съгласно подписаните с банките споразумения за издаване на гаранции – основно, затруднено финансово положение, наличие на необслужвани кредити и пр.

За финансовите институции пък правната сложност се явява един от проблемите. Например гаранционните схеми са нов инструмент по оперативните програми и в България липсва практика по прилагането им.

Европейски съюз

ПРОЕКТ BG0713EFF-511-220411

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на

Оперативна програма за развитие на сектор „Рибарство“,

съфинансирана от Европейския фонд по рибарство на Европейския съюз

Инвестиране в устойчиво рибарство

4. Оценка на добавената стойност на финансовия инструмент

4.1 Анализ на размера на стойността, добавена към предвидените финансови инструменти, насочени към МСП

В предишната глава бяха представени наличието на пазарни неуспехи, неоптимални инвестиционни ситуации, пазарни слабости и пропуски за финансиране за малките и средни предприятия, работещи включително и в сектора на рибарството. Резултатите са, че преобладаващата част от предприятията в сектора, които са основно микро и малки предприятия, не са склонни да използват допълнителни външни средства, за стартиране и развиване на дейността си. Техните предпочитания са насочени към ползване на собствени средства или такива на съдружниците или семейството. Много малка е частта на предприятията, които са кандидатствали по ОПРСР и са се възползвали от гаранционните схеми, предлагани от НГФ (под 1%). В същото време малко над 50% от фирмите в сектора, които са ползвали безвъзмездна помощ са финансирали изпълнението на инвестиционните си проекти с банкови заеми. Това е отправната точка, от която следва да се продължи анализът в посока възможността за публична намеса, използваща ресурси, вкл. посредством финансов инструмент, целящ да подобри конкурентоспособността на МСП.

Установените недостатъци на пазара и неоптималните инвестиционни ситуации в повечето случаи могат да бъдат преодолені чрез няколко инструмента, например чрез схема за безвъзмездна помощ и чрез **револвиращ** инструмент. Въз основа на предположението, че и двете опции биха постигнали основната цел на финансовия инструмент (т.е. подобряване на достъпа до финансиране за МСП), може да се направи допускането, че избраното конкретно решение осигурява по-висока добавена стойност. Изводът относно избраното конкретно решение кой подход да се използва, изисква прилагането на критерии за количество и качество. Количественото измерение на добавената стойност на финансовия инструмент са от значение, но както бе споменато и по-горе, и в предходната глава, трудно би могло да се направят категорични изводи, тъй като извадката от предприятията, от сектор „Рибарство“, които са се възползвали от финансови инструменти при кандидатстване по ОПРСР, е много ограничена. Причините бяха описани в предходната глава, но за целите на анализа от значение са качествените критерии. По отношение на последните трябва да бъдат подчертани няколко особености при прилагането им спрямо МСП, включително и от анализирания бранш:

Европейски съюз

ПРОЕКТ ВЪЗЛОЖЕНИЕ-511-220411

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на

Оперативна програма за развитие на сектор „Рибарство”,

съфинансирана от Европейския фонд по рибарство на Европейския съюз

Инвестиране в устойчиво рибарство

- **Влияние върху заетостта.** Увеличаването на достъпа до финансиране за малките и средни предприятия е ключов фактор за растежа им, който води до създаването на работни места в страната или региона. Последващият ефект е повишаване на приходите и потреблението на домакинствата, което пък би имало положителен ефект върху общата икономическа ситуация. Оказва се, че няма корелационна зависимост между използването на финансови инструменти – гаранционните схеми от НГФ и ръста на заетостта в сектора. Първите гаранции са издадени през 2012 г., а тогава за разлика от предходните 2 години се наблюдава спад на заетостта в сектора, особено в подсектор „Аквакултури“ – с около 6%;
- **Повишаване на конкуренцията и пазара.** По-високото потребление на домакинствата означава по-голям вътрешен пазар за продуктите на всички малки и средни предприятия във всички сектори. Това създава стимули за нови компании да навлязат на пазара и да увеличат конкуренцията, което е от полза за потребителите, тъй като конкуренцията оказва натиск върху цените. Освен това „притиска“ компаниите да подобрят своята ефективност и производителност и да въведат процедурни и продуктови иновации, като начин да намалят разходите си, и да поддържат или увеличат пазарния си дял.
- **Подобряване на бизнес средата като цяло.** Конкурентната среда, в която функционират МСП, също допринася за привлекателността на цялата територия, в резултат, на което нараства броят на фирмите, както вътрешни така и международни, които биха избрали да присъстват и инвестират в страната или региона. Географската концентрация на взаимно-свързани предприятия, доставчици и асоциирани институции в дадена област биха могли накрая да доведат до създаването на клъстери. Като резултат от създаването на подобна бизнес концентрация, ще се развие по-голям пазар за доставчиците на услуги, който ще обслужва нуждите на новодошлите, например финансови, фискални, правни консултантски услуги и такива по отношение на недвижими имоти.

За целите на анализа следва да се направи оценка и на способностите на безвъзмездните помощи и на финансовите инструменти да създават ползи. По отношение на безвъзмездните помощи се налагат следните идводи:

- Безвъзмездните помощи за малките и средни предприятия са били широко използвани в миналото и със сигурност успешно са генерирали увеличаване на производството, въпреки че положителното въздействие върху производителността е по-малко ясно. Основният ефект на безвъзмездната финансова помощ обикновено е, че предприятията увеличават мащаба на

Европейски съюз

ПРОЕКТ ВЪЗМЪЗДНА ПОМОЩ BG0713EFF-511-220411

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на

Оперативна програма за развитие на сектор „Рибарство”,

съфинансирана от Европейския фонд по рибарство на Европейския съюз

Инвестиране в устойчиво рибарство

своите операции, така нареченият „капитал на разширяване“, което означава, че увеличават своите капитал, заетост и производство. Въпреки това, повишаването на ефективността и „свиването на капитала“, което означава по-добра продуктивност на капитала и следователно увеличаване на продукцията, използвайки една и съща входна сума, като цяло са скромни.

- И двата ефекта могат да бъдат желани, в зависимост от целите на политиката, които трябва да бъдат преследвани, например капиталовото разширяване е полезно, ако целта е да се намали безработицата, което е желателно особено във времена на икономическа криза. Въпреки това, свиването на капитала е от решаващо значение за дългосрочното догонване на изоставашите региони, които се определят чрез по-голямо повишаване на производителността, отколкото увеличаване на производството и заетостта.
- Увеличаването на производството може да има и друго въздействие. Миналият опит показва, че субсидирането на фирми, генериращи доходи, може да доведе до неустойчиви нива на производство (например субсидии за селско стопанство), може да увеличи натиска върху природните ресурси до неустойчиви нива (например някои субсидии в сектора на рибарството и аквакултурите) и може да генерира нелоялна конкуренция чрез изтласкване на несубсидираните дейности.

Изводът, който се налага е, че е налице е така нареченият **изтласкващ ефект** при използването на безвъзмездната помощ, като **фирмите имат стимул да намалят собствените си инвестиции, като ги заменят с публични пари.**

Основната разлика между финансовите инструменти и грантовете е **револвиращият** характер на първите. Докато субсидиите могат да постигнат основната си цел – да допринесат за преодоляване недостига на финансиране за МСП и да генерират някои от икономическите ползи, описани по-горе, то ресурсите, предоставени на дадена фирма не могат да бъдат възстановени и използвани за други бенефициенти. Независимо от това, револвиращите финанси изискват самата инвестиция да генерира приходи (т.е. минимално равнище на паричните потоци при крайното равнище на получателя, за да възстановят полученото финансиране). Това означава, че инвестициите, подкрепени от финансовия инструмент, трябва да бъдат априори осъществими от финансова гледна точка и **по-устойчиви**, отколкото в случаите на използване на безвъзмездни средства. Докато субсидиите не са предмет на същите изисквания, могат да бъдат използвани за справяне с трудностите на предприятията да плащат лихви (например лихвени процентни субсидии и субсидии за гаранционни такси).

Европейски съюз

ПРОЕКТ ВЪЗМЪЗМЕДНА ПОМОЩ - 511-220411

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на

Оперативна програма за развитие на сектор „Рибарство”,

съфинансирана от Европейския фонд по рибарство на Европейския съюз

Инвестиране в устойчиво рибарство

Друга добавена стойност на финансовите инструменти е естеството им, свързано с предварителното финансиране и по-ниския интензитет на помощта им. Това контрастира с използването на безвъзмездна финансова помощ, при която предприятието първо трябва да извърши инвестиции със собствено финансиране и то се възстановява едва след като инвестицията е направена (освен ако не е налице национална / регионална схема за предварително финансиране).

В крайна сметка, финансовите инструменти не са решение за всички малки и средни предприятия, но и безвъзмездните средства също имат ограничения. В случай на стартиращи фирми може да се твърди, че безвъзмездните средства, покриващи разходите за инвестиции, могат да създадат изкривяване във възприемането на риска от предприемачите, което не е задължително самоцел.

Комбинирането на безвъзмездното финансиране и финансови инструменти, като се прилага гъвкавост и конкретен подход, би имало най-добър ефект в случая с предприятията от сектора на рибарството. Под конкретен подход се има предвид съобразяване с това да не се подкрепят недопустими операции, пълният списък на които е включен в ЕФМДР. Примерите включват изграждането на нови риболовни кораби или внос на риболовни кораби. Други правила за отделните фондове в ЕФМДР определят специфични условия за прилагането на мерки (за подмяна на двигателя, подкрепа при започване на млади рибари, обучение на борда, постоянно и временно преустановяване) или да зададат постепенно премахване на дати (2017 г. за постоянно прекратяване; 2019 г. - помощ за съхранение).

Въпреки, че всички размери на фирми могат да бъдат подкрепени от ЕФМДР, подкрепата за фирми, различни от малките и средни предприятия в сектора на преработка може да бъде отпусната само чрез финансови инструменти. По този начин, търсенето на финансови инструменти в сектора на рибарството и аквакултурите в рамките на ЕФМДР е най-удачно да бъде съсредоточено в преработвателния сектор, където би трябвало да има големи предприятия. В България в сектора на рибарството, вкл. преработката на риба и рибни продукти няма предприятия, които да изпълняват критериите за голямо предприятие, което стеснява възможностите на приложение на финансовите инструменти като механизъм за достъп до финансиране.

Европейски съюз

ПРОЕКТ BG0713EFF-511-220411

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на

Оперативна програма за развитие на сектор „Рибарство”,

съфинансирана от Европейския фонд по рибарство на Европейския съюз

Инвестиране в устойчиво рибарство

4.2 Оценка на съвместимостта с други форми на публична интервенция по отношение на същия пазар

Секторът рибарството и аквакултурата подлежи на правилата в областта на конкуренцията само в степенята, определена от Европейския парламент и Съвета в съответствие с член 42 от Договора за функционирането на Европейския съюз (ДФЕС). Публичните разходи в този сектор могат да се категоризират по следния начин

1. Средствата по финансов инструмент на ЕС – Европейския фонд за морско дело и рибарство (ЕФМДР)

- Финансирането се предоставя съвместно от страните членки и ЕС в съответствие с разпоредбите на Регламент (ЕС) № 508/2004 за ЕФМДР (по принцип не се смята за държавна помощ)

2. Средства от държавни помощи, т.е. помощи, отпуснати от страните от ЕС за сектора на рибарството и аквакултурата, които са различни от финансирането по линия на ЕФМДР, попадащо в обхвата на член 42 от ДФЕС

Държавната помощ по принцип е несъвместима с правилата на вътрешния пазар, освен в конкретни случаи, като например:

- помощ *de minimis*, т.е. предоставяне на суми, които са толкова малки, че няма голяма вероятност да се отразят на конкуренцията;
- някои видове субсидии, за които се смята, че не вредят на конкуренцията, обхванати от регламента за групово освобождаване за сектора на рибарството

В останалите случаи страните членки трябва да уведомяват Комисията за всяка схема за държавна помощ, която желаят да въведат, както и за всяка държавна помощ, която възнамеряват да предоставят. Те не могат да въведат съответната схема или да предоставят помощ, преди Комисията да се произнесе, че това не е в разрез с Договора. (Вж. член 2 от Регламент № 659/1999 на Съвета и член 2 от Регламент № 794/2004 на Комисията).

Европейски съюз

ПРОЕКТ ВЪВЕЖДАНЕ-511-220411

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на

Оперативна програма за развитие на сектор „Рибарство”,

съфинансирана от Европейския фонд по рибарство на Европейския съюз

Инвестиране в устойчиво рибарство

Някои видове държавна помощ за сектора на рибарството и аквакултурата се смятат за съвместими с правилата за вътрешния пазар и затова за прилагането им не е необходимо одобрение от Комисията. Уведомяване не е необходимо за:

1. Видовете помощ, обхванати от регламент за групово освобождаване (Регламент 736/2008 на Комисията – срокът на действие на регламента за групово освобождаване за сектора на рибарството изтече на 31.12.2013 г. Планирано е следващият регламент за групово освобождаване за рибарството и аквакултурата да бъде приет до края на 2014 г.);

2. Помощ *de minimis* (вж. Регламент № 717/2014 на Комисията).

Правила за помощта *de minimis* в сектора на рибарството и аквакултурата

За държавна помощ, която не надхвърля определен таван за определен период от време, се смята, че не отговаря на всички критерии, установени в член 107, параграф 1 от ДФЕС. Това е така наречената помощ *de minimis*. С Регламент № 717/2014 на Комисията, заменящ Регламент (ЕО) № 875/2007 на Комисията, този таван е фиксиран на 30 000 евро на бенефициер за период от три години. Освен това, при предоставянето на помощ на предприятия от сектора на рибарството и аквакултурата, всяка страна членка трябва да спазва максималната кумулативна сума, определена в приложението на регламента за помощта *de minimis* (т. нар. национален лимит). Помощта *de minimis*, предоставена на всички предприятия в сектора на рибарството и аквакултурата в рамките на тригодишен период, не може да надвишава 2,5% от годишния оборот във всяка държава членка в този сектор.

По-конкретно , помощта *de minimis*:

- трябва да бъде управлявана прозрачно;
- не може да се използва за закупуване на риболовни плавателни съдове, за модернизиране или подмяна на основния или допълнителния двигател на риболовни кораби, за операции, които водят до повишаване на риболовния капацитет на кораб, за оборудване, което повишава способността на кораб да намира риба, или за всякакви други недопустими операции съгласно Регламента за ЕФМДР;
- в) не може да превишава тавана от 30 000 евро за период от три бюджетни

Европейски съюз

ПРОЕКТ ВЪЗЛОЖЕНИЕТО-511-220411

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на

Оперативна програма за развитие на сектор „Рибарство”,

съфинансирана от Европейския фонд по рибарство на Европейския съюз

Инвестиране в устойчиво рибарство

5. Допълнителни публични и частни ресурси, които да бъдат потенциално привлечени чрез използването на финансови инструменти

След анализ на пазарните неуспехи, неоптималните инвестиционни ситуации и недостига на финансиране за МСП, както и оценка на добавената стойност на прилаганите финансови инструменти, предварителната оценка изисква да се анализира възможността да бъдат идентифицирани, като се покаже потенциалния им принос и нивото, на което те биха могли да се използват. Това е начин да се види до каква степен финансовият инструмент ще бъде в състояние да привлече частни и други публични ресурси, като по този начин увеличи лостовия ефект и разшири предоставените от Европейските структурни и инвестиционни фондове ресурси.

5.1 Оценка на допълнителните публични и частни ресурси

Най-общо тези допълнителни ресурси могат да произтичат от публични източници на европейско, национално, регионално и местно ниво, както и от частни инвеститори и финансови институции.

5.1.1 Идентификация на различните потенциални ресурси

В глава 3.2.3. бяха определени **основните участници**, предоставящи финансиране за МСП, както публични, така и частни, както и видовете намеса, които те финансират. В допълнение, степента, до която финансовите инструменти, насочени към предприятията от сектора на рибарството и аквакултурите, са били създадени и използвани до момента, също са разгледани там.

На фона на това е възможно да се придобие ясна представа за това откъде могат да се набавят допълнителни ресурси за финансови инструменти. Това ще окаже влияние върху решението, касаещо типа финансов продукт и целевите бенефициенти, които да бъдат избрани. В това отношение, ключов въпрос е да се избегне дублиране на съществуващи източници на финансиране за МСП и да се насърчи взаимното допълване на евентуален нов финансов инструмент с инструментите, които вече се използват.

По принцип, що се отнася до публичните ресурси, финансирането на МСП в рамките на обхвата на предвидения финансов инструмент, могат да получат подкрепа от повече от един Европейски структурен и инвестиционен фонд, повече от една програма, и повече от една приоритетна ос или мярка по една и съща програма. Чрез

Европейски съюз

ПРОЕКТ ВЪЗЛОЖЕНИЕТО 0713/ЕФФ-511-220411

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на

Оперативна програма за развитие на сектор „Рибарство”,

съфинансирана от Европейския фонд по рибарство на Европейския съюз

Инвестиране в устойчиво рибарство

комбинирането на различни фондове (КФ, ЕСФ, ЕФРР, ЕЗФРСР и ЕФМДР) може да се увеличи обемът на ФИ, но това не се счита за предоставяне на допълнителни ресурси. Комбинирането на няколко ресурси може да се извършва умишлено, за да се извлече ползва от синергията на различните фондове, програми или приоритетни оси/мерки в рамките на една и съща програма, за справяне с няколко цели по интегриран начин, Като пример може да се посочи подкрепа на мерки, свързани със заетостта, образованието, социалното приобщаване и институционална капацитет. Комбинирането на ресурси може да се окаже необходимо за многоцелеви ФИ, които се стремят към териториални/пространствени цели, като възстановяване на села или квартали. Тези комбинации могат да засилят сътрудничеството между различните нива на управление, но също могат да създадат допълнителни трудности при изпълнението и управлението. Доколкото прилагането на финансови инструменти в сектора на рибарството и аквакултурите през програмния период 2007-2013 г. беше твърде ограничено, прилагането на нови инструменти и възможности, също трябва да бъде сведено до минимум.

Националното съфинансиране към вноската от програма на ЕС, идващи от публичния бюджет или от частен източник, се счита за допълнителен ресурс.

Другата съставка на допълнителни ресурси, а в някои случаи, най-голямата, са допълнителни вноски, идващи от страни извън програмата, били те публични или частни, но и извън изискването за съфинансиране. Такова публично финансиране може да дойде от публични източници, различни от ЕСИФ и включва местни публично-частни дружества или публични финансови институции. Частното финансиране може да дойде от финансовите институции, които се интересуват от обхвата на ФИ или някакъв специфичен проект, финансиран от предвиданото съфинансиране.

Следва да се отбележи, че приносът от крайния получател не се разглежда като допълнителен ресурс.

Подкрепата за конкурентоспособността на МСП е основен приоритет за ЕС, и това е отразено в избраните тематични цели, които да бъдат подкрепени чрез ресурси на Европейските структурни и инвестиционни фондове. В конкретния случай със сектора на рибарството и аквакултури приоритетните цели са отразени в долната таблица.

Европейски съюз

ПРОЕКТ BG0713EFF-511-220411

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на

Оперативна програма за развитие на сектор „Рибарство”,

съфинансирана от Европейския фонд по рибарство на Европейския съюз

Инвестиране в устойчиво рибарство

Таблица 11: Инвестиционни приоритети, свързани с МСП в различните ЕСИ фондове

ЕСИ фондове	Тематични цели	Инвестиционни приоритети, свързани с МСП
Европейски регионален фонд за развитие	Т.ц. 1	<ul style="list-style-type: none"> Насърчаване на бизнес инвестициите и иновации в научните изследвания.
	Т.ц. 3	<p>Повишаване конкурентноспособността на МСП чрез:</p> <ul style="list-style-type: none"> Насърчаване на предприемачеството и по-специално чрез улесняване на икономическата експлоатация на нови идеи и стимулиране на създаването на нови фирми, включително чрез бизнес инкубатори; Разработване и внедряване на нови бизнес-модели за МСП, по-специално по отношение на интернационализацията; Подкрепа за създаването и разширяването на капацитета на напредък за развитието на продукти и услуги; Подпомагане на капацитета на МСП за растеж в регионални, национални и международни пазари, както и да участват в иновационния процес;
Европейски социален фонд	Т.ц. 8	<ul style="list-style-type: none"> Самостоятелна заетост, предприемачество и създаване на бизнес, включително иновативни микро, малки и средни предприятия; Адаптирането на работниците, предприятията и предприемачите към промени;
Европейски земеделски фонд за развитие на селските райони		<ul style="list-style-type: none"> Насърчаване трансфера на знания и иновациите в селското стопанство, горското стопанство и селските райони; Повишаване на конкурентноспособността на всички видове стопанска дейност във всички региони и насърчаване на иновативни селскостопански технологии и устойчиво управление на горите; Насърчаване организацията на хранителната верига, включително преработка и пускане на пазара на селскостопански продукти, защита на животните и управление на риска в селското стопанство; Насърчаване на социално приобщаване, намаляване на бедността, икономическо развитие на селските райони;
Европейски фонд за морско дело и рибарство		<ul style="list-style-type: none"> Повишаване на заетостта и териториалното сближаване; Насърчаване на иновативното, конкурентоспособно и основано на знания, рибарство; Насърчаване на иновативните, конкурентоспособни и основани

Европейски съюз

ПРОЕКТ BG0713EFF-511-220411

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на

Оперативна програма за развитие на сектор „Рибарство”,

съфинансирана от Европейския фонд по рибарство на Европейския съюз

Инвестиране в устойчиво рибарство

- а знания аквакултури;
- Насърчаване на устойчиви и ресурсно ефективни аквакултури;

5.2 Оценка на ливъридж от предвидения финансов инструмент

Съгласно член 140 от Финансовия регламент и член 223 от Правилника за прилагане, ефектът на лоста от средствата на Съюза трябва да бъде равен на размера на финансиране на допустимите крайни получатели, разделена на сумата на приноса на Съюза. Примери за схеми за подпомагане, които позволяват постигане на висок ливъридж например се получава при гаранционни инструменти, където се фиксира приносът, обхващащ очакваната и неочакваната загуба, както и когато вноската се дава с таван. Най-общо казано, колкото по-висок ливъридж, толкова по-високо въздействие има на ФИ. Въпреки това, максималният ливъридж не е основната цел на политиките ЕСИФ.

За ливъриджа е характерно, че той може да бъде по-нисък в по-слабо развитите региони, отколкото в по-развитите страни. По-нисък ливъридж се наблюдава и по време на криза. Твърде високият ливъридж може да намали стимулиращия ефект.

Оценката направена на базата на събраната информация от анкетното проучване и проведените интервюта (ползватели на финансови услуги и експерти от институции предлагащи финансови инструменти) показва, че при използваните банкови гаранции от НГФ от бенефициенти на ОПРСР финансовия ливъридж е почти равен на единица, т.е. използването на чужд капитал не променя ефективността на бизнеса, но дава възможност да се разширят мащабите му. Относителността на получения резултат се определя от краткия времеви период на използване на този финансов инструмент и малкия брой бенефициенти, които са се възползвали от него.

5.3 Привличане на допълнителни частни ресурси

В допълнение към другите публични ресурси, финансовият инструмент трябва да се стреми да привлече допълнителни частни ресурси, с други думи – да постигне ливъридж от ресурсите на ЕС и да увеличи тяхното влияние. За да се измери способността на финансовия инструмент да привлича допълнителни ресурси следните елементи трябва да се имат предвид:

- Очакван ливъридж и целеви частни инвеститори;

Европейски съюз

ПРОЕКТ ВЪЗЛОЖЕНИЕ-511-220411

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на

Оперативна програма за развитие на сектор „Рибарство“,

съфинансирана от Европейския фонд по рибарство на Европейския съюз

Инвестиране в устойчиво рибарство

- Финансови техники за привличане на инвеститори (включително преференциално възнаграждение);
- Механизми за уеднаквяване на частни интереси с политически цели;

Възможност за привличане на допълнителни частни инвестиции в МСП е да се инвестира успоредно с инвестиционните фондове, фокусиращи се върху МСП. Финансови дългови инструменти, като например подчинените заеми и рисковите заеми изглежда са от особено значение в този контекст. Мецанин фондовете например осигуряват хибрид между дълга и собствения капитал, обикновено се използват за финансиране разширяването на съществуващи компании. Мецанин финансирането обикновено е подчинено на дълга, ето защо то позволява на МСП да получат допълнителни заеми от други източници, като банки и дружества за рисков капитал, тъй като то намалява риска, който поемат кредиторите при финансиране на МСП. Според новите Насоки за държавна помощ за насърчаване на рисковите финансови инвестиции, финансовите дългови инструменти са обект на минималните изисквания за съфинансиране, за да се съобразят с правилата за държавна помощ. Това, на свой ред, оказва влияние върху максималния принос от ЕСИФ ресурсите и следователно върху ливърдж, постигнат от финансовите инструменти.

Повечето от механизмите за привличане на допълнителни частни ресурси са трудно приложими за сектор „Рибарство“, според експертната оценка на представители на финансови институции предлагащи финансови инструменти за допълнително финансиране. При проведените интервюта единствената възможност посочена от експертите (един от десет интервюирани) е преференциалното възнаграждение за частните инвеститори.

5.3.1 Преференциално възнаграждение за частните инвеститори

Преференциалното възнаграждение за частните инвеститори е много релевантна тема за МСП, като средство за подобряване на риска и средство за поддържане на баланса на частните инвеститори и по този начин им дава стимули за финансиране на МСП, чрез заеми или капиталови инвестиции.

Възможностите за прилагане на преференциална схема на заплащане за частни инвеститори вече са съществували през програмния период 2007-2013 г., въпреки че тя беше предвидена изключително за разпределение на печалбата. Стандартният подход е на равно възнаграждение, където публичните и частните инвеститори споделят едни и същи рискове и ползи, да се получава еквивалентен резултат, като се идентифицират и

Европейски съюз

ПРОЕКТ ВГ0713ЕФФ-511-220411

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на

Оперативна програма за развитие на сектор „Рибарство”,

съфинансирана от Европейския фонд по рибарство на Европейския съюз

Инвестиране в устойчиво рибарство

преодолеят проблемите дължащи се на съображения за държавна помощ. Такъв подход е отразен в предишните правила за държавните помощи по отношение на инвестициите в рисков капитал в малки и средни предприятия. Бъдещият регламент ще включва някои схеми за преференциално възнаграждение. За схеми за подпомагане ЕСИФ се предвижда конкретна обосновка и оценка като част от оценката на екс-анте. Възможен подход за оценка на необходимостта и обхвата на преференциално възнаграждение е да се проведе задълбочено проучване, което:

- Дефинира основните критерии за инвестиране, за потенциални частни инвеститори, особено от гледна точка на очакванията за приходите и апетита към риск;
- Осъществява йерархия на преференциални схеми според тяхното въздействие върху конкуренцията (например схеми за разпределение на печалбата);
- предвижда преференциалната схема на възнаграждение като част от управлението на смекчаване на рисковете от спад, участващи за приноса на ФИ.

Основните показатели за оценка на необходимостта за преференциално възнаграждение са свързани с:

- *риска*, по-специално за да не се пренатовари риск-апетита на частните партньори или
- *нов финансов продукт*, където няма или е недостатъчен, опита и постигнатите резултати.

Поради липсата на ресурс заложен в ПМДР 2014-2020 г. и малкия интерес от страна на частните инвеститори към прилагането му в сектор „Рибарство“ не се препоръчва от екипа изготвил оценката, и поради това не се предвижда конкретна обосновка и оценка като част от оценката на екс-анте, т.е. на извършване на задълбочено проучване.

Европейски съюз

ПРОЕКТ BG0713EFF-511-220411

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на

Оперативна програма за развитие на сектор „Рибарство”,

съфинансирана от Европейския фонд по рибарство на Европейския съюз

Инвестиране в устойчиво рибарство

6. Научени уроци

Целта на тази глава е да се съсредоточи върху поуките, като част от принципа на непрекъснато усъвършенстване. Член 37 (2) (г) посочва, че предварителната оценка трябва да включва оценка на научените уроци от подобни инструменти и предварителни оценки, извършени в миналото.

6.1 Събиране на релевантна информация

Основавайки се на подхода, описан в Общата методология, събрана е информация от схемите за публична и частна подкрепа, достъпни за малките и средни предприятия в страната и регионите, както и от други територии и инструменти на европейско равнище, касаещи МСП.

6.2 Определяне факторите за успех и клопките на предишния опит

През програмния период 2007-2013 г., инструментите за финансов инженеринг можеха да бъдат използвани в ограничен брой сектори, и „Предприятия, предимно малки и средни предприятия“ (Член 44а от Регламент N 1083/2006 на Съвета) бе секторът, където те бяха използвани най-много. Следователно за Тематична цел 3 е налице голям източник на опит в използването на финансови инструменти.

Първите тематични параметри, които бяха проучени, са правата за управление и използваната структура на финансовите инструменти, включително приетите правни средства и ролята на изпълнителните органи, крайните получатели и други заинтересовани страни.

Съществува различен опит в използването на холдингови фондове. Например в Унгария един холдингов фонд е бил използван, за да се допринесе за създаването на над 180 специфични фондове в подкрепа на бизнеса, докато всички 38 немски инструменти за финансов инженеринг не са свързани с нито един холдингов фонд.

Поуките от ефективността на инвестиционните стратегии са от особено значение, затова една част от прегледът бе съсредоточен върху размера на целевия пазар, целесъобразността с държавните/регионални особености и избраните финансови продукти.

Първоначалният източник на информация за финансовите инструменти, насочени към предприятията бе Обобщеният доклад на комисията за напредъка във

Европейски съюз

ПРОЕКТ BG0713/EF-511-220411

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на

Оперативна програма за развитие на сектор „Рибарство”,

съфинансирана от Европейския фонд по рибарство на Европейския съюз

Инвестиране в устойчиво рибарство

финансирането и прилагането на финансови инженеринг инструменти, съфинансирани от Структурните фондове през програмния период 2007-2013 г.

Според този документ, в края на 2012 г. са били създадени общо 816 специфични фонда за предприятия в 25-те държави членки. Описание на типологията на предлаганите продукти е илюстрирана в Таблица 12. по-долу.

Таблица 12. Изпълнение на ФЕИ и типология на финансовите продукти, предлагани в програмния период 2007-2013 (данни към 31 декември 2012г.)

Държава-членка	Инструменти за финансов инженеринг
Австрия	2
Белгия	9
България	5
Кипър	4
Чехия	2
Германия	38
Дания	4
Естония	5
Гърция	18
Испания	11
Финландия	1
Франция	95
Унгария	185
Италия	84
Литва	28
Латвия	10
Малта	2
Холандия	5
Полша	235
Португалия	46
Румъния	3
Швеция	11
Словения	4
Словакия	1

Европейски съюз

ПРОЕКТ BG0713EFP-511-220411

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на

Оперативна програма за развитие на сектор „Рибарство”,

съфинансирана от Европейския фонд по рибарство на Европейския съюз

Инвестиране в устойчиво рибарство

Великобритания	56
Общо	864

Гаранция Вид финансов продукт	Чиста стойност/VCN на предложените продукти	Други изплатени суми млн. евро
Заеми	38.501	1.985
Гаранции	96.989	1.467
Чиста стойност/ рисков капитал	2.021	748
Други продукти	7.189	341
общо	144.700	4.541

Докато инвестиционните стратегии на частните инвестиционни фондове обикновено не са достъпни заради поверителност, предварителен източник на данни за опит в оформянето на стратегии с цел да установят недостига на финансиране, са резултати от предходни предварителни оценки. Всъщност те могат да предоставят набор от общи препоръки относно създаването на нови или укрепването на съществуващи финансови инструменти. Такава предварителна оценка по отношение на сектор „Рибарство и аквакултури“ не е правена.

Затова екипа проучи и анализира предварителните оценки за финансовите инструменти по различните ОП, касаещи МСП, вкл. ПРСР и изведе някои най-добри практики (Вж. Приложение 1.).

Анализът на конкретните случаи е от особено значение, за да се очертае всеки научен урок. Например регионалните инженеринг инструменти в Малта, смятани за доста малки като разнообразие (само 2), работят ефективно, и както е докладвано от съответните управляващи органи, те са постигнали предвидените цели. Би било подходящо да се разбере какво им е помогнало да избегнат проблемите, свързани с разпръснати проекти и високи общи разходи, типични за фондове, които не са в състояние да постигнат критична маса, както е случаят в България със сектора на рибарството и аквакултурите. Изводът е, че критичната маса използвани финансови инструменти зависи от икономическия потенциал на страната, региона и сектора.

Европейски съюз

ПРОЕКТ BG0713EFF-511-220411

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на

Оперативна програма за развитие на сектор „Рибарство”,

съфинансирана от Европейския фонд по рибарство на Европейския съюз

Инвестиране в устойчиво рибарство

Експертните оценки показват, че държави с подобно икономическо равнище като България би трябвало по всички Оперативни програми да използват до 5-7 финансови инструмента, а в някои сектори като „Рибарство и аквакултури“ не повече от 1-3 инструмента за финансов инженеринг.

От това следва, че анализът на операциите на финансовият инструмент е много важен. Изследването на добрите практики идентифицира релевантните процеси, процедурите и инструментите. Такава информация е събрана единствено от опита на местните актьори в използването на финансови инструменти, и по-конкретно от екипите предоставящи (предлагащи) финансови услуги/инструменти.

*От проученият опит и добри практики от нашия екип се установи, че най-релевантния финансов инструмент за българската практика са **Гаранционните фондове, които улесняват достъпа на МСП.***

6.3 Прилагане на извлечените поуки за подобряване работата на финансовия инструмент

Всеки финансов инструмент изисква сам за себе си своя предварителен анализ за определяне на пазарното търсене на този вид конкретна подкрепа. По този начин, следва да се насърчава развитието на добре проектирани финансови инструменти, които да запълват нишите и пропуските в съществуващите финансови услуги.

Всеки нов финансов инструмент, трябва да отговори на потребностите за развитие, които са били идентифицирани в контекста на една внимателна оценка.

Направената при предварителния анализ оценка на търсенето на финансови инструменти и респ. на тяхното предлагане, заедно с прегледаните и анализирани добри практики показва, че Гаранционният фонд е единствено възможната допълваща алтернатива на грантовото/безвъзмездното финансиране, която води до отстраняване на установените пропуски и на пазарните празноти при финансирането.

Втори аспект на поуките от добрите практики, който трябва да бъде следен са въпросите, свързани с евентуалното използване на средствата от фондовете на ОСП след приключване на програмите за 2014-2020 г. Те въпроси обаче трябва да бъдат изяснени допълнително, тъй като отпуснатите чрез финансовите инструменти средства се вливат обратно и могат да продължат да се използват след края на програмния период, в случая след 2020 г.

Европейски съюз

ПРОЕКТ BG0713EFF-511-220411

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на

Оперативна програма за развитие на сектор „Рибарство”,

съфинансирана от Европейския фонд по рибарство на Европейския съюз

Инвестиране в устойчиво рибарство

Третият аспект е свързан с мониторинга на изпълнение на използваните финансови инструменти. Всички проекти, финансирани от финансовите инструменти (в случая за сектор „Рибарство“ това е НГФ) на ЕЗФРСР, като и тези от ЕФМДР, трябва да бъдат внимателно наблюдавани за тяхното изпълнение, така че те да могат да бъдат насочени въз основа на придобитата при управлението информация към постигане на своите цели. В края на всяка финансова година, управителният орган съставя план, в който се представят дейностите по контрол.

Тези планове за финансовите инструменти трябва да включват следната информация:

- кредитно или гаранционно портфолио за следващата година;
- данни за финансовите ангажименти на текущата година;
- оценка на целевите показатели за годишния темп на неизпълнение;
- подробности за всички изменения във връзка с критериите на кредита и гарантиранцията;
- разпределение на годишните оперативни разходи на Фонда, като се вземат предвид горните граници в споразумението за финансиране;
- всякакви други мерки, предвидени в споразумението за финансиране.

7. Предложена инвестиционна стратегия

В предходните части на анализа бяха изследвани пазарната неефективност, неоптималните инвестиционни ситуации и недостигът на финансиране за малките и средни предприятия от сектор „Рибарство“, като те бяха идентифицирани и оценени количествено, доколкото това бе възможно, за да бъдат обект на разглеждане от страна на предвидения финансов инструмент. Освен това, потенциалните публични и частни ресурси, за да бъдат повишени от финансовия инструмент, бяха взети под внимание, също така и поуките от прилагането на подобни инструменти в миналото.

Целта на всяка предложена инвестиционна стратегия е да започне определянето на оперативна рамка на финансовия инструмент, като се има предвид, че правилната инвестиционна стратегия ще трябва да бъде определена в начална фаза и завършена, едва когато споразуменията за финансиране бъдат финализирани.

Европейски съюз

ПРОЕКТ BG0713EFF-511-220411

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на

Оперативна програма за развитие на сектор „Рибарство”,

съфинансирана от Европейския фонд по рибарство на Европейския съюз

Инвестиране в устойчиво рибарство

По отношение на сектор „Рибарство“ настоящата оценка ще се ограничи върху принципните параметри на Стратегията, тъй като в ОПМДР няма предвиден ресурс за използване на финансови инструменти и респ. остава прилагането само на тези средства, които се валидират чрез НГФ.

7.1 Обхват и фокус на финансовия инструмент

Тъй като анализът на пазарните неуспехи и неоптималните инвестиционни ситуации за малките и средни предприятия се фокусира върху достъпа до финансиране, определянето на пропуските в обслужването на специфични пазарни сегменти има пряко отражение върху предоставените от финансовия инструмент финансови продукти. Предлагащото на инвестиционна стратегия означава да се направят заключения от всички предишни анализи и техните резултати да се използват за структуриране на финансов инструмент, който ще е в състояние ефективно да посрещне пазарните нужди.

В този аспект стратегията трябва да съдържа следните елементи:

- Обобщение на заключенията от пазарните неуспехи, добавената стойност, потенциалното съвместно финансиране и извлечените поуки. Това ще позволи структурирането на обосновката и ще докаже основанието на предвидения финансов инструмент;
- Целеви пазар т.е географската скала, по която финансовият инструмент ще бъде създаден (национална или регионална);
- Целеви крайни получатели т.е целевите видове малки и средни предприятия по отношение на сектор, размер и падеж;
- Финансови продукти, които ще бъдат предоставени, за да се отговори на установените нужди на крайните получатели;
- Опцията за прилагане, избрана по смисъла на член 38 от Общите разпоредби на регламента и последващите управленски последици по отношение създаването на финансовия инструмент;
- Предвиденото комбиниране с безвъзмездна помощ, въз основа на заключенията по отношение целесъобразността на комбинирането с безвъзмездни средства.

По отношение на финансовите инструменти, насочени към МСП, важи препоръката, да се определят разумно и на базата на комплекс от критерии.

Малките и средни предприятия обхващат широка категория на потенциални крайни реципиенти. Всъщност определението за малки средни предприятия е

Европейски съюз

ПРОЕКТ ВЪЗ0713ЕФФ-511-220411

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на

Оперативна програма за развитие на сектор „Рибарство”,

съфинансирана от Европейския фонд по рибарство на Европейския съюз

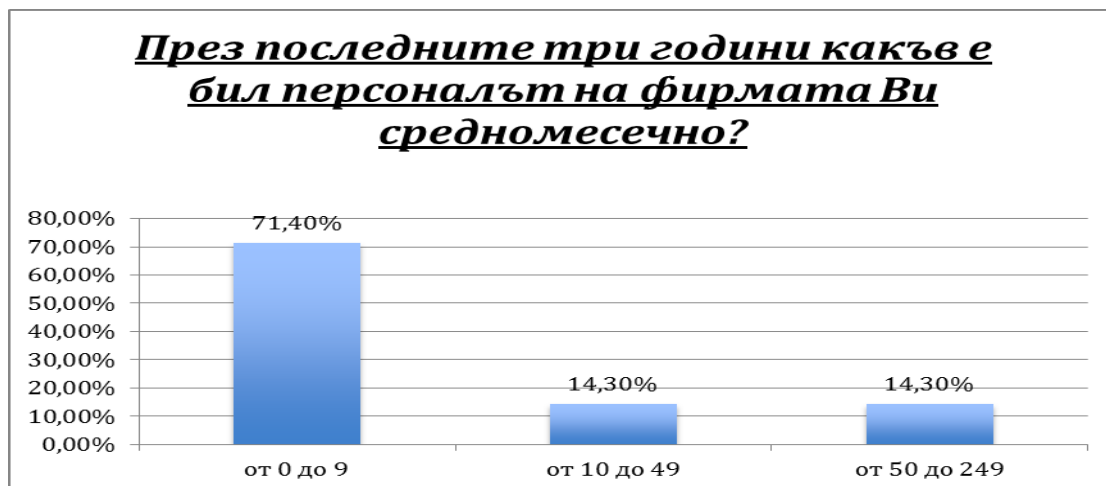
Инвестиране в устойчиво рибарство

приложимо за много различни компании по отношение на сектора и големината им. Като се вземат предвид тези важни различия, то може да има смисъл финансовите инструменти да разглеждат микро, малките и средни предприятия като различни потенциални целеви групи от крайни реципиенти, тъй като техните структурни различия изискват различни подходи, за да им послужат ефективно в предлагането на финансиране.

В сектора на рибарството и аквакултурите преобладават микро и малките предприятия и фокусът следва да бъде насочен именно към тях. Но от друга страна, научените уроци от предния програмнен период показват, че по-активни и склонни да ползват финансови инструменти са средните предприятия от бранша. Анкетното проучване (Вж. Диаграма 31.) сред бенефициентите на ОПРСР показва, че за сектора картината е следната:

- Първо, преобладаващи са микропредприятията – 71,4% от далите отговор. Едва по 14,30% са фирмите, които определят себе си като малки и средни предприятия. Тоест финансовия/те инструмент/и трябва да бъде насочен и да отговаря на възможностите за „усвояване“, особено от микропредприятията;
- На второ място, това стеснява кръга от финансови инструменти, които могат да се ползват и акцента трябва да бъде към финансов инструмент тип Гаранционен фонд за да се избегнат утежнените и често променящи се финансови условия за финансиране на бизнеса от страна на банковите институции.

Диаграма 31.

Европейски съюз

ПРОЕКТ BG0713EFP-511-220411

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на

Оперативна програма за развитие на сектор „Рибарство”,

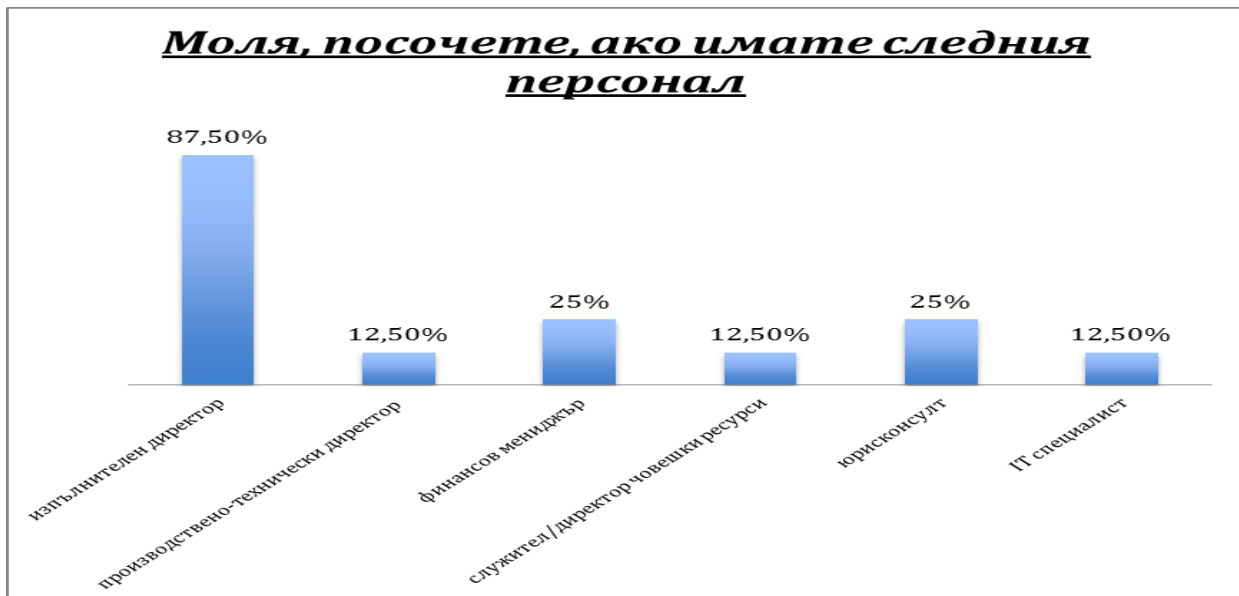
съфинансирана от Европейския фонд по рибарство на Европейския съюз

Инвестиране в устойчиво рибарство

Към това трябва да прибавим и факта, че предприятията от сектора на рибарството нямат капацитет за усвояване и управление на финансови инструменти, тъй като липсва квалифициран персонал. (Вж. Диаграма 32) Единственият мениджърски персонал, с който разполагат фирмите от бранша е длъжността на изпълнителния директор, който при юридическата форма ЕТ е управителя на фирмата – 87,5% от далите отговор в анкетното проучване. Останалите 12,5% са еднолични търговци, които те „разпознават“ управителя като изпълнителен директор и заявяват, че няма такъв. На практика, финансов мениджър и юристконсулт има всяка четвърта фирма, т.е. в преобладаващата част от компаниите квалификация за управление на финансови инструменти няма. Това означава също, че не всички финансови инструменти, особено тези с по-сложна структура и параметри, трудно могат да бъдат препоръчани за употреба през новия програмен период.

Диаграма 32.

Структурата и юридическата форма на водене на бизнеса в сектор „Рибарство“ може да се види на Диаграма 33. На практика преобладаващата правна форма на управление на бизнеса е ЕООД – 62,50% от бенефициентите на ОПРСР да еднолични дружества с ограничена отговорност

Европейски съюз

ПРОЕКТ BG0713EFF-511-220411

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на

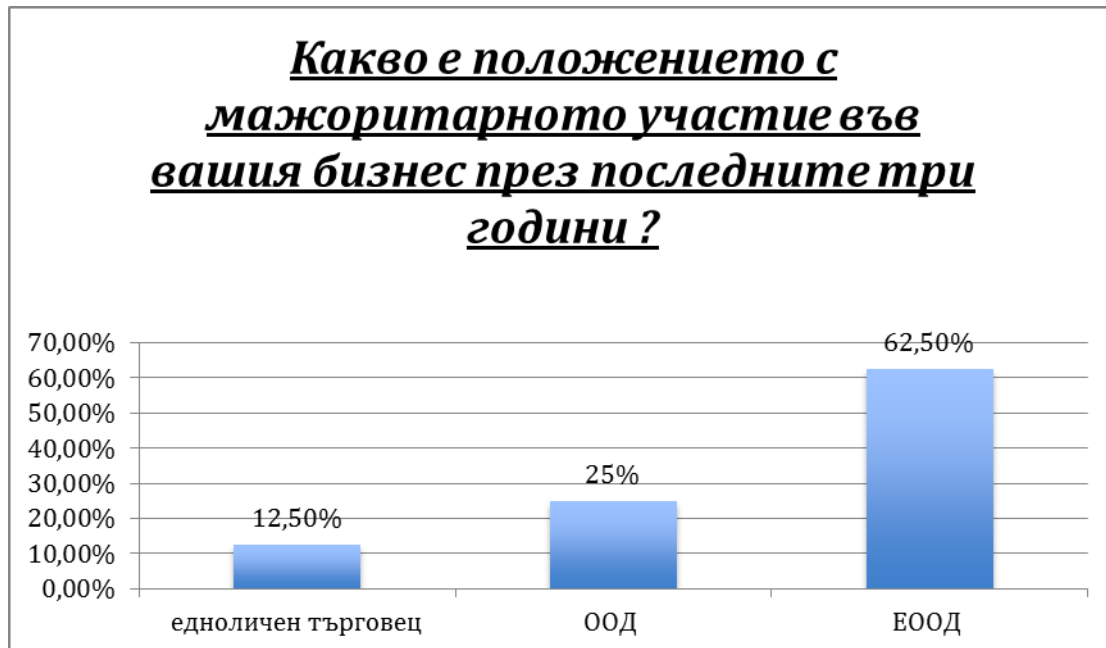
Оперативна програма за развитие на сектор „Рибарство”,

съфинансирана от Европейския фонд по рибарство на Европейския съюз

Инвестиране в устойчиво рибарство

Диаграма 33.

Финансови инструменти създадени по силата на ЕФМДР следва да се погрижат да не се подкрепят недопустими операции, пълният списък на които е включен в ЕФМДР. Примерите включват изграждането на нови риболовни кораби или внос на риболовни кораби. Други правила за отделните фондове в ЕФМДР определят специфични условия за прилагането на мерки (за подмяна на двигателя, подкрепа при започване на дейност от страна на млади рибари, обучение на борда, постоянно и временно преустановяване) и пр.

Въпреки, че всички размери на фирми могат да бъдат подкрепени от ЕФМДР, подкрепата за **фирми, различни от малките и средни предприятия в сектора на преработка** може да бъде осъществена само чрез финансови инструменти. По този начин, търсенето на финансови инструменти, т.е. ползването на НГФ в сектора на рибарството и аквакултурите, най-вероятно ще бъдат съсредоточено в преработвателния сектор.

Европейски съюз

ПРОЕКТ BG0713EFF-511-220411

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на

Оперативна програма за развитие на сектор „Рибарство”,

съфинансирана от Европейския фонд по рибарство на Европейския съюз

Инвестиране в устойчиво рибарство

7.2 Определяне управленската структура на финансовия инструмент и механизми на прилагане

Цялостния анализ на оценка на финансовите инструменти на базата на набора от методи и техники на изследване показва, че най-подходящия тип инструменти са видовете Гаранционни фондове.

Ако се пристъпи към създаването на нов самостоятелен Гаранционен фонд (подобна практика не се препоръчва от експертния екип изготвил оценката, най-вече поради факта, че по експертни оценки, разходите, които ще бъдат направени надхвърлят добавената стойност, която ще допринесе този ФИ)

Въпреки това, за определяне на управленската структура на финансовия инструмент трябва да се имат предвид следните съображения:

- Развитието на финансовите инструменти подкрепяни от Структурните фондове и ЕЗФРСР изисква ясни правила и институциите на държавите-членки следва при създаването на един нов фонд да следват някои определени стъпки. Това включва, на първо място, потребността от един нов фонд да се установи в рамките на вътрешни дискусии на национално или регионално ниво, както и осигуряването на необходимата политическа подкрепа за това. По възможност, трябва да се предприемат действия във връзка с промените в новата ПМДР и съответните национални или регионални разпоредби касаещи административни процедури за нея. Веднага след създаването на правната рамка се подписва споразумение между Управляващия орган и управителя на фонда;
- Като следваща стъпка се определят междинни звена, които да поддържат работата на фонда и да подпомагат неговото използване. Тези органи могат да поемат изпълнението на задачи в рамките на системите за мониторинг и контрол. Определят се от управителя на фонда и поемат неговото задължение да докладва на Управляващия орган. Друг важен аспект, който трябва да се съблюдава при работата на фонда е сключването на споразумителен протокол за това решение. Тази подготвителна работа, преди въвеждането на фонда може да отнеме до шест месеца;
- Преди да започне да функционира финансиранят от ЕФДМР финансов инструмент, управляващият орган и Европейската комисия могат да извършват определени проверки, за да се гарантира, че са изпълнени следните критерии:
 1. Всички фондове, които ползват съфинансиране от ЕФДМР трябва да бъдат учредени като отделно юридическо лице;

Европейски съюз

ПРОЕКТ BG0713EFP-511-220411

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на

Оперативна програма за развитие на сектор „Рибарство”,

съфинансирана от Европейския фонд по рибарство на Европейския съюз

Инвестиране в устойчиво рибарство

2. трябва да се докаже, че те са създадени като част от споразумение между акционерите на новия фонд или представляват отделен финансов блок в рамките на съществуваща финансова институция;
3. В допълнение, Фондовете трябва да имат собствено счетоводство, което да е отделено от останалите отпускани средства по ЕФДМР.

Европейската комисия, по правило, не е свързана,; тя не може да бъде партньор или акционер във фонда.

След като бъде дадено разрешението, съфинансирането от ЕФДМР може да се прехвърли към съответния финансов инструмент. Съфинансирането по ЕФДМР се изплаща или наведнъж в рамките на годината или на отделни части. Плащането трябва да бъде в същата година, в която средствата са прехвърлени към финансовия инструмент.

Плащането на първоначална сума осигурява жизнеспособност на фонда през първите две години, като приноса във фонда трябва да бъде на разположение в същото време, както и приноса от ЕФДМР. Квотата за съфинансиране за отделните мерки и оси винаги трябва да се спазват стриктно. В случаите, в които Фондът съфинансира няколко мерки едновременно с различни проценти на съфинансиране, се прилага пропорционален подход при съфинансирането.

7.2.1.Избор на опция за прилагането на финансовия инструмент

УО трябва да избере един от следните четири варианта на изпълнение за прилагането на ФИ (с изричната уговорка, че отделен ресурс за ФИ по ОПРМДР няма), а именно

- принос с ресурси на ЕФДМР ;
- инвестирането в капитала на съществуващи или новосъздадени юридически лица;
- възлагане на задачи за изпълнение на друго лице или предприятие;
- пряко поемане на задачите по изпълнението;

Въпросите, които УО трябва да вземе предвид при вземане на решение относно възможността за използване на ФИ са свързани с необходимостта да се:

- допринесе за постигането на стратегическите приоритети на програмите;
- постигане на възможно най-висока ефективност за участниците в процеса;

Европейски съюз

ПРОЕКТ ВЪЗФ/ЕФФ-511-220411

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на

Оперативна програма за развитие на сектор „Рибарство”,

съфинансирана от Европейския фонд по рибарство на Европейския съюз

Инвестиране в устойчиво рибарство

- да се избягва дублирането с вече установени финансови институции.

За да се улесни изборът, могат да бъдат дадени няколко примера, в които всеки вариант на изпълнение има минуси и съответно, плюсове

7.2.1.1. Помощ от Европейските структурни и инвестиционни фондове на ниво Европейски съюз за финансовите инструменти.

Някои от тези фондове се отнасят до МСП в програмния период 2014-2020 г. Най-подходяща, като добър пример е Програмата за конкурентоспособност на предприятията и МСП (COSME). Механизмът за гарантиране на заеми (с бюджет от ЕС в размер на 746 млн. евро) предлага гаранции за заеми (до 150 000 евро) за всички видове МСП. В допълнение този механизъм предлага обезпечение на портфейлите за покриване на дългове на МСП.

Хоризонт 2020 е финансов инструмент на европейско ниво, насочен към осигуряване на Европейската глобална конкурентоспособност. Хоризонт 2020 има интегриран подход от различни приоритети в областта на МСП, и има за цел да инвестира 15% от общия си бюджет в малки и средни предприятия. В рамките на Хоризонт 2020 съществува възможност за осигуряване на гаранции на заеми и лизинги за МСП и средна капитализация с акцент върху научните изследвания и дейности в областта на иновациите.

Друг финансов инструмент на европейско равнище, отнасящ се до МСП е Механизъм за гарантиране на културния и творческия сектор (под „Творческа Европа“), който подкрепя европейския културен и творчески сектор. Управляващите органи имат възможност да отпуснат ресурси на Механизма за културния и творческия сектор (с очакван бюджет от ЕС в размер на 120 м. евро), който да осигури гаранции за заемите за творческите и културни МСП (с цел да се гарантират около 700 м. евро на отпуснат заем).

Аргументацията за използването на изброените по-горе ФИ се корени в:

- Избягване на дублиране и повишаване на ефективността, като се възползват от вече съществуващ финансов инструмент, вместо създаване на нов;
- Намаляване на риска, поет при създаването на финансовите институции, като се позовава на изпитани инструменти, доказан набор от процедури и структура за изпълнение, установени от Комисията;

Европейски съюз

ПРОЕКТ BG0713EFF-511-220411

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на

Оперативна програма за развитие на сектор „Рибарство”,

съфинансирана от Европейския фонд по рибарство на Европейския съюз

Инвестиране в устойчиво рибарство

В сектора на рибарството и аквакултурите обаче посочените финансови инструменти не могат да бъдат приложени, а по-скоро да се внедрят някои от работещите механизми за организация и управление.

7.2.1.1.2 Инвестициите в капитала на съществуващи или новосъздадени юридически лица, в съответствие с целите на ЕСИ фондове

В допълнение към финансовите инструменти на европейско равнище, управляващите органи могат да поверят прилагането на финансовите инструменти на поверени лица (арт 38(4) б). Предимството на този вариант е, че той се основава на съществуващото ноу-хау на органи, които вече са активни в целевата област. По отношение на МСП, може да се окаже особено важно те да вземат предимство от миналият опит на органи, приложили финансови инструменти в периода 2007-2013 г. в рамките на Политиката на сближаване (тогава наричана Инструменти за финансов инженеринг).

Управляващите органи имат възможността да инвестират в капитала на юридически лица, отдадени на прилагането на финансови инструменти в съответствие с целите на Европейските структурни и инвестиционни фондове и на директното им прилагане за заеми и гаранции.

През изминалия програмен период са създадени няколко гаранционни фонда от общини със средства от приватизация, но те са териториално ограничени и с малък обем на дейността, но те не са предоставяли средства на бенефициенти от сектора на рибарството и аквакултурите.

Единственият работещ ФИ за сектор „Рибарство“ е НГФ и е препоръчително използването му през новия програмен период

7.3.1.1.3 Поверка изпълнението на задачите на друго предприятие/институция

На национално ниво може да бъде създадена финансова институция за обществен интерес, под обществен контрол (която обикновено е национална или регионална банка за извършване на дейности по предоставяне на финансови инструменти. На национално ниво потенциал за развитие на инструменти има в Банката за развитие и Гаранционния фонд.

Европейски съюз

ПРОЕКТ BG0713EFF-511-220411

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на

Оперативна програма за развитие на сектор „Рибарство”,

съфинансирана от Европейския фонд по рибарство на Европейския съюз

Инвестиране в устойчиво рибарство

Тази опция предоставя на УО здрава система, която е добре организирана и със съответен капацитет и се използва за управление на фондове и инвестиции в съответствие с признатите стандарти за независимост и професионално управление.

В случаите, когато УО не разполагат с достатъчно ниво на вътрешни знания и опит и търси краткосрочно партньор, това би могло да даде възможност да го изгради и евентуално да поеме по-пряка роля в управлението на бъдещите ФИ.

Изпълнението на ФИ също може да бъде поверено на други органи, предмет на публичното или частното право, като например агенции, ПЧП фондове, търговски банки и други органи. Предприятието/институцията трябва да бъде избрано чрез процес на подбор в съответствие с приложимите общностни и национални правила.

Този вариант включва също възможността при определени условия да се рефинансират съществуващите инструменти, които са се оказали успешни. В някои случаи отворени процедури за подбор могат да бъдат подходящи за пропорционално увеличение на съществуващите инструменти с допълнително рефинансиране.

По време на изследването анализът на въпросниците, попълнени от финансовите институции показва, че НГФ, от стартирането си до 2013 г. е гарантирал над 2300 МСП, като сумата на отпуснатите от търговските банки кредити е в размер на 390 млн. лв. За следващите три години очакванията са сумата на гарантираните кредити да бъде 720 млн. лв. при максимална гаранция в размер на 50%, но не повече от 250 хил. лв. В калкулациите са изключени гаранциите издавани по външни мандатни схеми (ПРСР и ИАРА), където обема е в пряка зависимост от обема на одобрените проекти. Критериите за допустимост във всеки един случай ще се състоят в следното: нови инвестиционни и оборотни кредити (без рефинансиране) с максимална гаранция в размер на 250 хил. лв. Предположенията се базират на данни от стартиралата в началото на 2014 г. нова гаранционна схема на НГФ.

7.2.1.1.4 Директно въвеждане на ФИ от УО

Тази опция може да се използва единствено когато финансовият продукт е заем или гаранция. Управляващият орган или междинното звено може да има значителен опит и добри познания за финансовите институции. В допълнение към експертизата, също са необходими средства в УО или междинен орган, тъй като той ще трябва да гарантира пълния обхват на дейности, участващи в изпълнението на ФИ, управление на

Европейски съюз

ПРОЕКТ BG0713EFF-511-220411

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на

Оперативна програма за развитие на сектор „Рибарство”,

съфинансирана от Европейския фонд по рибарство на Европейския съюз

Инвестиране в устойчиво рибарство

риска, контрол и докладване. Предимствата при този вариант също са налице, но в сектора на рибарството и аквакултурите тази опция на този етап не би могла да се реализира. Както бе споменато, на първо място това е недостатъчен ресурс – финансов и човешки.

7.2.1.2 Избор на вида финансов инструмент

След избора на вариант изпълнение Управляващите органи са изправени пред избора на най-подходящия ФИ. Инвестиционната стратегия трябва да изясни дали финансовият инструмент предназначен за приемане да използва структурата на готов инструмент или на специално изработен такъв за доставяне на потенциална добавена стойност.

7.2.2 Комбиниране на финансови инструменти с безвъзмездни средства

В много региони на ЕС, използването на финансови инструменти за подкрепа на МСП е вече широко разпространено. Въпреки това, в някои случаи комбинирането на безвъзмездни средства с финансовите инструменти може да служи по-добре на целта да се повиши конкурентоспособността на МСП, или дори, за да се гарантира финансовата стабилност на финансовия инструмент. Оценката е, че комбинацията на финансов инструмент с безвъзмездни средства е подходяща по посочените причини и за сектора на рибарството и аквакултурите, като елементът на безвъзмездна помощ приеме следната форма:

- Директни инвестиционни субсидии (отделна операция за безвъзмездни средства с обособени допустими разходи);
- Техническа помощ (част от дейността на финансовия инструмент, и може да се прилага само за целите на техническата подготовка на бъдещата инвестиция в полза на крайния получател);
- Лихвени субсидии - може да бъде отделна операция за безвъзмездна помощ (субсидия с чист лихвен процент) или може да бъде част от дейността на финансовия инструмент (субсидия, комбинирана с финансовия инструмент);

По принцип, сред основните предимства на комбинирането на финансови инструменти с безвъзмездна помощ са:

Европейски съюз

ПРОЕКТ ВЪЗМЕЗДНА ПОМОЩ 0713ЕФФ-511-220411

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на

Оперативна програма за развитие на сектор „Рибарство”,

съфинансирана от Европейския фонд по рибарство на Европейския съюз

Инвестиране в устойчиво рибарство

- Улесняване на прехода от бившия режим на безвъзмездна помощ към револвиращи финансови инструменти, като по този начин постепенно се отдалечава зависимостта от финансирането;

- Гъвкавост при избора на подходящата комбинация от безвъзмездна помощ и финансови инструменти, в зависимост от специфичните нужди на крайните получатели и достъпа им до финансиране, където финансовият инструмент може да бъде по-голяма подкрепа от безвъзмездната помощ, независимо от по-ниския интензитет на субсидията;

- Ефективност на публичните разходи на ЕС чрез насърчаване и постигане, доколкото е възможно, по-ниска интензивност на субсидията, отколкото с безвъзмездни средства.

Директните субсидии и техническата помощ могат да бъдат необходими за покриване на определени видове разходи, например в помощ на МСП при подготовката на бизнес план за търсене на финансиране от фонд за рисков капитал, или в изграждането на капацитет за развитие на вътрешноуправленски умения. Друг вариант е директното заместване на частния финансов принос, необходим за инвестицията, с публична безвъзмездна помощ.

В действителност, в случая на новите предприятия използването на безвъзмездни средства може да бъде по-подходящо за техния средносрочен успех и устойчивост, когато биват използвани за техническа помощ. Например безвъзмездните средства могат да покриват разходи, необходими за справяне с проблемите на правата на собственост или да бъдат използвани за подготовката на стабилен бизнес план.

Друг релевантен вариант е да се използват безвъзмездни средства за изграждане на капацитет на МСП. Това може да им помогне да преодолеят слабостите си в условия на неефективно управление и структура на управление, която може да окаже негативно влияние върху възприемането на риска от потенциалните кредитори, което ограничава достъпа на МСП до финансиране. Обучението и подготовката също могат да допринесат за повишаване на осведомеността за съществуващи възможности за финансиране, особено за МСП, действащи в сектора на рибарството и аквакултурите, където проникването на банките е относително слабо.

От друга страна лихвените субсидии и инструментите за споделяне на риска могат да бъдат необходими за осигуряване стимули на банките за разширяване на финансирането, което отпускат за МСП. Тези видове инструменти са широко разпространени. Уповават се на идеята, че ако за финансовите посредници са

Европейски съюз

ПРОЕКТ BG0713EFF-511-220411

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на

Оперативна програма за развитие на сектор „Рибарство”,

съфинансирана от Европейския фонд по рибарство на Европейския съюз

Инвестиране в устойчиво рибарство

осигурени благоприятни условия, те ще бъдат в състояние да увеличат кредитирането, като изискват по-малко обезпечение и предоставят по-ниски лихвени проценти. Таблицата по-долу предоставя два илюстративни примера за финансови инструменти, създадени и комбинирани с елемент на субсидии/ безвъзмездни помощи.

Таблица 13. Потенциални примери за финансови инструменти, обхващащи елемент на субсидия

Финансов инструмент	Окончателни бенефициенти	Окончателни реципиенти	Елемент на субсидия	Как действа?
Гаранция, покриваща първична загуба на портфейл	Кредитни институции, оторизирани да извършват стопанска дейност в страната или региона, където се прилага финансовия инструмент	МСП	Лихвена субсидия или Субсидия за техническа помощ	Схемата за гаранция, покриваща първична загуба на портфейл, предоставя гаранции (подкрепени от структурните фондове) на избраните финансови посредници чрез холдингов фонд. Гаранцията трябва да представлява пряка финансова гаранция и трябва да покрива загуби (свързани с неизплатена главница и лихви), причинени от финансовите посредници по отношение на всеки просрочен допустим заем до размер – 70%. Финансовият посредник запазва кредитен риск от 30% от портфейла. Гаранционната схема трябва да повиши капацитета на финансовите посредници, подкрепящи МСП. Гаранционната схема може да бъде комбинирана с лихвена субсидия (заем при облекчени условия), която

Европейски съюз

ПРОЕКТ BG0713EFP-511-220411

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на

Оперативна програма за развитие на сектор „Рибарство”,

съфинансирана от Европейския фонд по рибарство на Европейския съюз

Инвестиране в устойчиво рибарство

				<p>ще даде на допустимите МСП увеличен достъп до финансиране на по-ниска цена.</p> <p>Алтернативните гаранционни схеми могат да бъдат комбинирани с техническа помощ за развитие на устойчиви бизнес планове за допустими МСП.</p>
<p>Заем, споделящ риска на портфейла (дългов продукт)</p>	<p>Банки</p>	<p>МСП</p>	<p>Субсидия за техническа подкрепа</p>	<p>Всеки кредит, отпуснат по инициатива включва 50% финансиране, предоставено по силата на заем, споделящ риска на портфейла (принос на структурните фондове) при 0% лихва.</p> <p>Останалите 50% финансиране е предвидено от финансовия посредник (банката) по пазарен процент, като по този начин се намалява наполовина лихвения процент, платен от МСП.</p> <p>Елемент на безвъзмездна помощ може да бъде използван за субсидиране техническа помощ т.е за изграждане на капацитет за развитие на вътрешноуправленската експертиза.</p>

Европейски съюз

ПРОЕКТ BG0713EFF-511-220411

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на

Оперативна програма за развитие на сектор „Рибарство“,

съфинансирана от Европейския фонд по рибарство на Европейския съюз

Инвестиране в устойчиво рибарство

7.2.2.1 Проблеми, свързани с комбинирането на ФИ с безвъзмездна помощ

Въпреки важната роля, която играят за постигане на целите и предоставяне на ползите от един финансов инструмент, елементите на безвъзмездна помощ могат да генерират потенциални нарушения, както описаните в глава 4.

Без внимателна координация между елемента на безвъзмездна помощ и финансовия инструмент, проблемите, свързани с припокриване и дублиране на подкрепата им към крайните реципиенти, могат да нараснат. Например предоставянето на безвъзмездна помощ предполага МСП да не получават помощ от финансов инструмент (под формата на заем при облекчени условия) без подходяща координация между двете. Финансовите инструменти могат да играят по-значителна роля в координирането чрез събиране на информация за разпределянето на помощта.

Поради тази причина ако възприемем, че предвиденият финансов инструмент обхваща елемент на безвъзмездната помощ, с изготвената предварителна оценка, на базата на резултатите от анкетното проучване и интервютата, трябва да подчертаем, че рисковете от припокриване, дублиране и ефектите на нарушенията, ще бъдат по-големи, отколкото възможността да бъдат ръководени по интегриран начин. Ако се възприеме, което е препоръчително, ползването на НГФ, то съчетаването на ФС с безвъзмездна помощ не е добър вариант за подобряване достъпа до финансиране на МСП в сектор „Рибарство“, вкл. и поради това, че е възможно да се нарушат правилата за държавните помощи.

Европейски съюз

ПРОЕКТ ВЪЗЛОЖЕНИЕТО 0713/ЕФФ-511-220411

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на

Оперативна програма за развитие на сектор „Рибарство“,

съфинансирана от Европейския фонд по рибарство на Европейския съюз

Инвестиране в устойчиво рибарство

8. Спецификация на очакваните резултати в съответствие с релевантната програма

Предварителната оценка разглежда елементите на финансиране, получени и търсени от МСП през разглеждания период. За да се оцени нивото на нуждите от финансиране на МСП, са необходими две основни части от информацията:

(1) очакваният брой на малките и средни предприятия, които се нуждаят от финансиране през разглеждания период и

(2) очакваната средна сума, необходима за всяко МСП. Резултатът от тези две променливи предоставя приблизителната сума на търсенето на финансиране от МСП през разглеждания период.

Трябва да се има предвид, че събирането на информация по тези параметри може да повдигне редица въпроси и в този смисъл определянето на тези две ключови променливи е голямо предизвикателство. Оказа се, че необходимата информация не може да се намери директно, и затова бе необходимо използването на методите на анкетното проучване интервютата и експертната оценка.

На базата на анкетните проучвания се определи средния размер на търсения капиталов ресурс от страна на МСП в сектор „Рибарство“ за последните 3 години, който се оценява, като средна претеглена, на около 350 000 евро. Ако обаче оценим търсенето от гледна точка на размера на предприятията, то за микро- и малките фирми този размер е около 150 000 евро, а за средните компании – близо 850 000 евро. От гледна точка на активните предприятия в сектора търсенето на финансов ресурс за сектора през следващите 3 години се очаква сумарно да възлезе на около 80 млн. лева. Като се вземат предвид различните техники на финансиране, вероятно недостига се очертава да бъде около 16 млн. лв, който може да бъде покрит с ресурс на НГФ.

Европейски съюз

ПРОЕКТ ВЪЗЛОЖЕНИЕТО-511-220411

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на

Оперативна програма за развитие на сектор „Рибарство”,

съфинансирана от Европейския фонд по рибарство на Европейския съюз

Инвестиране в устойчиво рибарство

8.1 Мониторинг и отчет

Поради специфичните процедури и начин на предоставяне на финансови инструменти, предоставянето на информация относно използването на бюджетни средства е от решаващо значение за всички заинтересовани страни на политиките през програмния период 2014-2020 г., тъй като тя им позволява да се направят изводи за тяхната ефективност. УО е този, който на първо място следва да гарантира, че са изпълнени изискванията за докладване. Изисквания за мониторинг трябва да бъдат ясно определени в споразумението за финансиране.

Ключовите елементи от процеса на наблюдение мога да бъдат илюстрирани по следния начин:

За да бъде в състояние да отговори на задълженията си към Комисията, УО трябва да се увери, че цялата необходима информация е на разположение. За това, общият набор от данни трябва да бъде част от споразумението за финансиране между УО и финансовия посредник.

По-строгий мониторинг ще позволи на УО да се идентифицират възможните проблеми при прилагането ФИ и да се улесни тяхното управление. Като пример, УО следва да включва сумата на допустимите разходи, направени в заявките за плащане. Един подобен подход отдолу-нагоре за докладване може да се приложи, както е представено във Фигура 34. по-долу:

Европейски съюз

ПРОЕКТ ВСО713ЕФФ-511-220411

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на

Оперативна програма за развитие на сектор „Рибарство”,

съфинансирана от Европейския фонд по рибарство на Европейския съюз

Инвестиране в устойчиво рибарство

Фигура 34. Стъпки на процеса на докладване събиране на данни

За осигуряване **събирането на данни**, общият им набор трябва да бъде част от споразумението за финансиране между УО и финансов посредник. В този контекст, е препоръчително да се определи стандартен формат за докладване, например ИТ-базирана система или общ шаблон. Това ще направи агрегирането на данни по-ефективно.

За оперативните **информационни доклади** може да се каже, че това отчитане се прилага с оглед документирани напредъка, постигнат в изпълнението на ФИ през предходния период. Докладите за напредъка следва да включват елементи, като например анализ на постигнатия напредък в сравнение с установената инвестиционна стратегия, както и на разпоредбите на споразумението за финансиране.

За финансовата отчетност минималните изисквания на такава документация са включени в споразумението за финансиране. Ако УО е поверил изпълнението на ФИ на финансов посредник, документацията и проверката на доверителната информация ще бъде важно за него. Ще бъдат необходими, както и система за документирани на текущите плащания за управлението и пасивите, за настоящи и бъдещи такси. Ако ФИ се осъществява, например от фонд със собствена правосубектност (в случая НГФ) и определено управление за различни групи инвеститори (които могат да имат различни договорености и не са равностойни по ранг), след това ще бъдат необходими пълен набор от финансови отчети, включително:

- Финансов резултат;
- Баланс;
- Изявления на мениджмънта;
- Различни бележки към финансовите отчети.

Европейски съюз

ПРОЕКТ BG0713EFF-511-220411

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на

Оперативна програма за развитие на сектор „Рибарство”,

съфинансирана от Европейския фонд по рибарство на Европейския съюз

Инвестиране в устойчиво рибарство

Споразумението за финансиране трябва да определи съответните изисквания към документацията.

9. ЗАКЛЮЧЕНИЕ

От гледна точка на търсенето и предлагането на финансова помощ от МСП в сектор „Рибарство“ за да бъдат избрани най-приемливите и ефективни ФИ трябва да се опрема на най-важните тенденции, които са установени с настоящия анализ и оценка:

- МСП в сектор „Рибарство“ са по-силно зависими от външното финансиране (в сравнение със собствени средства);
- по-голямата част от малките и средни предприятия посочват като основна причина за интереса към външно финансиране набавянето на оборотен капитал и за закупуване на земя, сгради, оборудване или превозни средства;
- най-голямата част от заявленията за финансиране на малки и средни предприятия в са за суми под 100 000 EUR, въпреки че също има значително търсене за кредити до и около 1 млн. EUR;
- Очакваният среден кредитен период на инвестиционните заеми в сектор „Рибарство“, на база проведени анкети и интервюта показва, че той може да бъде около 10 години. Ако приемем, че, общият обем на кредитиране на година и средния кредитен период са постоянни във времето, тогава средния срок до падежа на инвестиционните кредити е приблизително 5-6 години. Това означава, че предприятията от сектора се вменват в параметрите на НГФ и европейските практики.
- банковите кредити все още са най-често използваните източници на МСП за външно финансиране;
- само много малка част от малките и средни предприятия, използват "други финансови институции", като източници на външно финансиране;
- МСП в проучването изразяват впечатлението, че банките са все по-малко склонни да отпускат заеми, и те не виждат подобрение на достъпа до банковите заеми в най-близко бъдеще;
- степента на одобрените заявления за заеми е паднала за малките и средни предприятия в периода между 2010 и 2014 година. Делът на частичен успех и неудовлетворените молби за заеми се е удвоил през този период;
- за МСП в сектор „Рибарство“ е много трудно, при изчерпване на техния потенциал за развитие да получат необходимите им финансови средства.

Европейски съюз

ПРОЕКТ BG0713EFF-511-220411

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на

Оперативна програма за развитие на сектор „Рибарство“,

съфинансирана от Европейския фонд по рибарство на Европейския съюз

Инвестиране в устойчиво рибарство

Там, където предприятията от сектора са изключени от достъп до финансови средства от кредитните институции, политиката за развитие е изправена пред сериозни предизвикателства;

- Кредитните институции междуременно поставиха по строги стандарти за финансирането, предоставено от тях. Това е в резултат на международни споразумения, които имат за цел да се намали рискът от бъдещи икономически кризи. Последицата от това е, че и МСП от сектор „Рибарство“, които от гледна точка на инвеститорите носят по-висок риск, имат затруднения с получаването на финансиране за своите проекти;
- Голяма част от МСП в сектор „Рибарство“ са идентифицирани, като представляващи по-висок риск в сравнение с други компании, тъй като те се считат за по-податливи на непредвидими фактори като климатични условия или икономически и сезонни колебания. Те могат също така да бъдат необлагодетелствани поради факта, че банките не знаят достатъчно за дейността и възможностите на предприятията от бранша. Това са по-специално случаи, когато заемодателната институция се намира далеч от района на работа на съответната фирма;
- Едно проучване на възможностите за финансиране в селските райони, което беше представено в заключителния доклад на тематичната инициативата "Селско предприемачество" на EN RD се занимаваше с въпроса как търговските банки измерват рисковете, тенденциите на развитие и предпоченциите във връзка с кредитните линии за селските предприятия. Резултатите от проучването се базират на мненията на банки от четири държави-членки (Латвия, Малта, Унгария и Обединеното кралство), при което се оказа, че по-голямата част от тези банки нямат специално разработени критерии за предприятия от селските райони. Рисковете, свързани с кредитирането на селскостопанските предприятия са били оценени от страна на банките като високи или по-високи, отколкото при неселските компании. Констатациите от проучването на EN RD са в пълно съответствие с резултатите от проучванията извършени от името на Европейската централна банка и ГД Предприятия. При анкетното проучване и проведените интервюта в НГФ и няколко банкови институции картината се оказва подобна – липсват специално разработени критерии за оценка на рисковете при кредитиране на МСП от сектор „Рибарство“. Критериите са общовалидни за всички МСП.

Европейски съюз

ПРОЕКТ BG0713EFP-511-220411

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на

Оперативна програма за развитие на сектор „Рибарство”,

съфинансирана от Европейския фонд по рибарство на Европейския съюз

Инвестиране в устойчиво рибарство

Въпреки че специфични данни относно положението на бизнеса в сектор „Рибарство“ липсват, може да се предположи, въз основа на разнообразието от информация събрана сред икономически субекти, работещи сега в бранша, че МСП могат да бъдат засегнати от пазарните дефицити свързани с търсенето и предлагането на финансови услуги описани по-горе. Това на практика стеснява хоризонта на използваните ФИ и препоръката е през новия програмен период да продължи да се използва и развива опита с НГФ.